

**BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ, KÜLTÜREL MOTİVASYON, AYRINTILARA
DİKKAT ETME VE BİLGİYİ ÇÖZÜMLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN YOL
ANALİZİYLE İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Zeynep İŞLEK

Kütahya, 2025

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ, KÜLTÜREL
MOTİVASYON, AYRINTILARA DİKKAT ETME VE BİLGİYİ
ÇÖZÜMLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN YOL
ANALİZİYLE İNCELENMESİ**

Danışman:
Doç. Dr. Melis YEŞİLPINAR UYAR

Hazırlayan:
Zeynep İŞLEK

Kütahya-2025

Kabul ve Onay

KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana bilim dalında, 202285261015 öğrenci numaralı, Zeynep İŞLEK'in hazırlamış olduğu “*BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ, KÜLTÜREL MOTİVASYON, AYRINTILARA DİKKAT ETME VE BİLGİYİ ÇÖZÜMLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN YOL ANALİZİYLE İNCELENMESİ*” başlıklı yüksek lisans tez çalışması ile ilgili tez savunma sınavı jüri tarafından yapılmış ve adayın tezinin OY BİRLİĞİ ile kabul edilmesine karar verilmiştir.

06/01/2025

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Ret
Doç. Dr. Melis YEŞİLPINAR UYAR (Danışman)		
Prof. Dr. Nihal TUNCA GÜÇLÜ		
Doç. Dr. Fatih KEZER		

Onay

Doç. Dr. Eray ACAR

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “*Bireysel Girişimcilik Yönelimi, Kültürel Motivasyon, Ayrıntılara Dikkat Etme ve Bilgiyi Çözümleme Becerileri Arasındaki İlişkilerin Yol Analiziyle İncelenmesi*” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

06/01/2025

Zeynep İŞLEK

Özgeçmiş

Zeynep İŞLEK, Abdurrahman Paşa İlköğretim Okulu'nda ilköğrenimini tamamladıktan sonra, Atatürk Lisesi'nde lise eğitimini almıştır. Lisans eğitimini 2012 yılında Ahi Evran Üniversitesi Matematik bölümünde ve Linneaus University Matematik bölümünde tamamlamıştır. 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde matematik öğretmeni olarak göreve başlamıştır. 2021 yılında Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Ölçme ve Değerlendirme bölümünde yüksek lisansını tamamlamıştır. 2022 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim bölümünde tezli yüksek lisans öğrenimine başlamıştır.

ÖZET

BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ, KÜLTÜREL MOTİVASYON, AYRINTILARA DİKKAT ETME VE BİLGİYİ ÇÖZÜMLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN YOL ANALİZİYLE İNCELENMESİ

İŞLEK, Zeynep

**Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Melis YEŞİLPINAR UYAR
Ocak, 2025, 142 sayfa**

Araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin girişimcilik yönelimleri, kültürel motivasyonları, ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerileri arasındaki yordamsal ilişkilerin yapısal eşitlik modellemesi aracılığıyla test edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yordamsal araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kütahya il merkezinde öğrenim gören 454 meslek lisesi öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Bolton ve Lane (2012) tarafından geliştirilen, Ercan ve Yıldırım (2021) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği", Ocak ve Park (2020) tarafından geliştirilen "Analitik Düşünme Ölçeği", Koşar (2022) tarafından geliştirilen "Kültürel Farkındalık Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde doğrulayıcı faktör analizi ve yol analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimini pozitif yönde ve orta düzeyde; ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerilerini ise pozitif yönde ve düşük düzeyde yordayan bir değişken olduğu belirlenmiştir. Ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerilerinin girişimcilik yönelimini pozitif yönde ve orta düzeyde yordayan değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinde; ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerilerinin kısmi aracı değişken oldukları ancak dolaylı etkilerin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bilgiyi çözümleme becerisinin aracılık özelliğinin ayrıntılara dikkat etme becerisine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ayrıntılara Dikkat Etme Becerisi, Bilgiyi Çözümleme Becerisi, Bireysel Girişimcilik Yönelimi, Kültürel Motivasyon, Meslek Lisesi Öğrencileri.

ABSTRACT**EXAMINING THE RELATIONSHIPS BETWEEN INDIVIDUAL
ENTREPRENEURIAL ORIENTATION, CULTURAL MOTIVATION,
ATTENTION TO DETAIL AND ANALYZING KNOWLEDGE SKILLS
THROUGH PATH ANALYSIS****İŞLEK, Zeynep****Master's Thesis, Department of Educational Sciences****Supervisor: Doç. Dr. Melis YEŞİLPINAR UYAR****January 2025, 142 pages**

The study aimed to test the predictive relationships between vocational high school students' entrepreneurial orientations, cultural motivation, attention to detail and analyzing knowledge skills through structural equation modeling. Predictive research model was used in the study. The sample of the study consisted of 454 vocational high school students studying in Kütahya city center. “Individual Entrepreneurial Orientation Scale” developed by Bolton and Lane (2012) and adapted into Turkish by Ercan and Yıldiran (2021), ‘Analytical Thinking Scale’ developed by Ocak and Park (2020), and ‘Cultural Awareness Scale’ developed by Koşar (2022) were used to collect the data. Confirmatory factor analysis and path analysis were used to analyze the data.

As a conclusion of the research, it was determined that cultural motivation is a variable that predicts entrepreneurial orientation positively and moderately, and attention to detail and analyzing knowledge skills positively and at a low level. It was concluded that attention to detail and analyzing knowledge skills are variables that predict entrepreneurial orientation positively and moderately. In the effect of cultural motivation on entrepreneurial orientation; attention to detail and analyzing knowledge skills were found to be partial mediating variables, but indirect effects were found to be at low level. It was concluded that the mediating feature of the skill of analyzing knowledge was higher than the skill of attention to detail.

Keywords: Analyzing Knowledge Skill, Attention to Detail Skill, Cultural Motivation, Individual Entrepreneurial Orientation, Vocational High School Students.

Önsöz

Danışmanlık sürecinde ve tez çalışmamın tüm süreçlerinde samimiyetle, nezaketle, sabırla ve titizlikle bana bilgisini ve desteğini sunan, yol gösteren, bilimsel çalışma disiplini ve etiğini kazandıran, paylaşımlarıyla bir uzman olmanın ötesinde ufkumu genişleten, öğrencisi olmaktan büyük gurur duyduğum hocam Sayın Doç. Dr. Melis YEŞİLPINAR UYAR’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans ders sürecinde bana destek olan, bilgi birikimlerini paylaşan ve akademik gelişime katkı sağlayan hocalarım Prof. Dr. Aytunga OĞUZ, Prof. Dr. Senar ALKIN ŞAHİN ve Prof. Dr. Nihal TUNCA GÜÇLÜ’ye teşekkür ederim.

Jürimde yer almayı kabul eden ve fikirleriyle çalışmama katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Nihal TUNCA GÜÇLÜ’ye ve Doç. Dr. Fatih KEZER’e teşekkürlerimi sunarım.

Veri toplama aşamasında bana yardımcı olan, değerli zamanlarını ayırıp bu çalışmaya katılarak bana gereksinim duyduğum verileri sağlayan tüm katılımcılara, yardımcı olan okul yönetimlerine ve öğretmenlere teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her aşamasında sonsuz emekleri olan, sevgisini esirgemeyen, her zaman bana güvenen ve destek olan babam Ali İŞLEK’e, annem Melek İŞLEK’e ve kardeşim Fatih Mehmed İŞLEK’e en içten dileklerimle sonsuz teşekkür ederim.

Zeynep İŞLEK

Kütahya-2025

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	6
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	7
1.4. SAYILTILAR	8
1.5. SINIRLILIKLAR	8
1.6. TANIMLAR.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. KURAMSAL AÇIKLAMALAR	11
2.1.1. Girişim Kavramı ve Özellikleri.....	11
2.1.2. Girişimcilik Özellikleri	12
2.1.2.1. Girişimcilik Yönelimi	14
2.1.2.2. Girişimcilik Yöneliminin Boyutları	15
2.1.2.2.1. Yenilikçilik	15
2.1.2.2.2. Risk Alma	16
2.1.2.2.3. Proaktiflik	17
2.1.3. Girişimciliğin Önemi	18
2.2.1. Kültür Kavramı ve Özellikleri.....	20
2.2.2. Kültürel Özellikler	22
2.2.2.1. Güç Mesafesi	22
2.2.2.2. Belirsizlikten Kaçınma	23
2.2.2.3. Bireysellik-Kolektivizm.....	25
2.2.2.4. Erillik-Dışılık.....	26
2.2.3. Girişimcilik ve Kültür Arasındaki İlişki	29
2.3.1. Analitik Düşünme Becerisi.....	31
2.3.2. Analitik Düşünme Süreci.....	33
2.3.3. Girişimcilik ve Analitik Düşünme Arasındaki İlişki	35

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	36
2.2.1. Girişimcilik Özelliklerine Yönelik Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	36
2.2.2. Girişimcilik Özellikleri, Kültürel Özellikler ve Düşünme Becerileri Arasındaki İlişkilere Yönelik Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	40
2.2.3. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	46
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	46
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	47
3.3.1. Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği	47
3.3.2. Analitik Düşünme Becerileri Ölçeği.....	50
3.3.3. Kültürel Farkındalık Ölçeği.....	51
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. ÖLÇME MODELLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	60
4.1.1. Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeğinin Ölçme Modeli	60
4.1.2. Kültürel Motivasyon Ölçeğinin Ölçme Modeli	62
4.1.3. Ayrıntılara Dikkat Etme Ölçeğinin Ölçme Modeli	63
4.1.4. Bilgiyi Çözümleme Ölçeğinin Ölçme Modeli	64
4.2. HİPOTETİK MODELLERE İLİŞKİN BULGULAR	65
4.2.1. Hipotetik Modellerin Test Edilmesine İlişkin Bulgular	66
4.2.2. Doğrudan ve Dolaylı Etkilere İlişkin Bulgular	70

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR.....	74
5.2. TARTIŞMA	74
5.2.1. Doğrudan Etkilere Yönelik Tartışma	74
5.2.2. Dolaylı Etkilere Yönelik Tartışma	78

5.3. ÖNERİLER.....	80
5.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	80
5.3.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler	81
EKLER.....	82
KAYNAKÇA.....	92
DİZİN	126

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1: Örneklem İlişkin Demografik Özellikler	46
Tablo 3.2: Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları	49
Tablo 3.3: Kültürel Farkındalık Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları	52
Tablo 3.4: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Değerleri	55
Tablo 3.5: Bağımsız Değişkenlerin VIF ve Tolerans Değerleri	56
Tablo 3.6: Değişkenlere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	56
Tablo 3.7: Uyum İyiliği İndeksleri ve Kabul Edilebilirlik Ölçütleri	57
Tablo 4.1: Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları	61
Tablo 4.2: Kültürel Motivasyon Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları	62
Tablo 4.3: Ayrıntılara Dikkat Etme Alt Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları	63
Tablo 4.4: Bilgiyi Çözümleme Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları	64
Tablo 4.5: Hipotetik Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenlere İlişkin Betimsel Değerler	65
Tablo 4.6: Birinci Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlerin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları	67
Tablo 4.7: İkinci Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlerin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları	69

Tablo 4.8: Kültürel Motivasyonun Bireysel Girişimcilik Yönelimi Üzerindeki Etkisinde Ayrıntılara Dikkat Etme Becerisinin Aracılık Rolünün İncelemesi.....	71
Tablo 4.9: Kültürel Motivasyonun Bireysel Girişimcilik Yönelimi Üzerindeki Etkisinde Bilgiyi Çözümleme Becerisinin Aracılık Rolünün İncelemesi	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Girişimcilik Yönelimine İlişkin Birinci Hipotetik Model	6
Şekil 1.2: Girişimcilik Yönelimine İlişkin İkinci Hipotetik Model	6
Şekil 3.1: Girişimcilik Yönelimi Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler) ...	49
Şekil 3.2: Kültürel Farkındalık Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)	52
Şekil 3.3: Değişkenlere İlişkin Saçılma Diyagramı	55
Şekil 4.1: Girişimcilik Yönelimi Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler) ...	61
Şekil 4.2: Kültürel Motivasyon Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)	62
Şekil 4.3: Ayrıntılara Dikkat Etme Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)	63
Şekil 4.4: Bilgiyi Çözümleme Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)	64
Şekil 4.5: Girişimcilik Yönelimini Açıklamaya Yönelik Birinci Yapısal Eşitlik Modeli	67
Şekil 4.6: Girişimcilik Yönelimini Açıklamaya Yönelik İkinci Yapısal Eşitlik Modeli	68

KISALTMALAR

AD	Ayrıntılara Dikkat Etme
BÇ	Bilgiyi Çözümleme
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TYÇ	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

TEZ METNİ

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar alt başlıklar altında sunulmaktadır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Tarih boyunca toplumsal yapı, çağın gerekliliklerine göre değişim ve gelişim göstermiştir. İnsanlığın toplumsal gelişimi avcı-toplayıcı toplum, tarım toplumu, sanayi toplumu ve 21. yüzyılın bilgi toplumu olmak üzere dört aşamada incelenmektedir (Yakut, 2004). Yaşam şartları, ekonomik koşullar, bilgi ve teknolojinin gelişimi, iletişim araçlarının yaygınlaşması gibi nedenler yaşanan gelişmelerin sebepleridir (Beycioğlu ve Aslan, 2010). Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte girişimcilik önem kazanmış, girişimciler üretimin, iş hayatının en önemli parçası olmuştur. Girişimciler yenilik ve değişim gerçekleştirmek, istihdam artırmak, katma değer yaratmak, ülke kalkınmasına ve büyümesine yardımcı olmaktadır (Kaya, 2017). Girişimciler, sahip oldukları yetenek ve özelliklerle toplumdaki diğer bireylerden ayrılmaktadırlar. Girişimci birey yeniliklere, değişimlere, fırsatlara açık olan, yaratıcı, meraklı, herkesten farklı olarak toplumun ihtiyaçlarını görebilen, üretken, risk alarak farklılıkları yöneten ve yeteneklerini harekete geçirerek analitik düşünen kişidir (Asar, 2021; Bakır, 2020; Korkmaz, 2022). Bu sebeple girişimcilik potansiyeline sahip bireylerin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi önemlidir (Karagöz, 2016; Kurnaz, 2017).

Günümüz bilgi toplumuna ulaşıncaya dek toplumlar arasında pek çok beceri farklılıkları ortaya çıkmıştır (Korkmaz, 2022). Girişimciliğin önem kazanmasıyla birlikte bilgi toplumunda 21. yüzyıl becerileri olarak tanımlanan becerilere sahip olma ön plandadır (Nalbantoğlu, 2021; Trilling ve Fadel, 2009). Yirmi birinci yüzyıl becerilerinin sınıflandırılması pek çok farklı kurum ve kuruluş tarafından yapılsa da eğitim bilimleri alanında en çok kabul gören sınıflamanın 21. Yüzyıl Beceri Ortaklığının (Partnership for 21st Century Skills, P21) 21. Yüzyıl Becerileri Çerçevesi olduğu görülmektedir (Cansoy, 2018; Korkmaz, 2022; Mete, 2021; Zhao, 2009). Bu çerçevede bilgi çağında bireylerin sahip olması gereken beceriler; yaratıcılık, yenilikçilik, problem çözme, esnek ve uyumlu olma, güçlü işbirliği ve iletişim, girişimcilik, toplumsal ve kültürel etkileşim, liderlik olarak sıralanmaktadır (P21, 2019). Atılan adımlar ve yaşanan gelişmeler doğrultusunda Türkiye’de de mevcut potansiyel girişimciliği ortaya çıkarma ve girişimci sayısını artırma amaçlı girişimciliğe yönelik atılımlar yapılmıştır. Bu kapsamda 21. Yüzyıl becerilerinin öğrencilere kazandırılmasına yönelik *Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi* ışığında geliştirilen *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde* sekiz temel yetkinlik alanı tanımlanmış ve buna uygun

olarak öğretim programlarında 21. Yüzyıl becerilerine yer verilmiş, 2023 Eğitim Vizyonunda da becerilerin önemine vurgu yapılmıştır (Aktürk, 2022; Belet-Boyacı ve Güner-Özer, 2019; MEB, 2023). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde yer alan sekiz temel yetkinlik; *anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik, bilim ve teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade* olarak belirlenmiştir (Mesleki Yeterlilik Kurumu [MYK], 2015).

Yirmi birinci yüzyıl bilimsel, teknolojik, ekonomik, toplumsal ve kültürel alanda pek çok değişimin ve gelişimin hızla yaşandığı bir dönemdir (Korkmaz, 2022). Küreselleşen dünyada baş döndürücü bir hızla yaşanan bu gelişmeler karşısında geri kalmamak, ayakta durabilmek ve rekabet ortamına uyum gösterebilmek ülkelerin ekonomik gelişmişliğine bağlıdır (Demirel ve Tikici, 2004; Koç, 2016). Girişimcilik ülke ekonomilerinin temel taşı rolündedir (Demir, 2019). Girişimcilik sadece ekonomi ile değil sosyal ve kültürel yapıyla da yüksek etkileşim içerisindedir. Geçmişten günümüze kadar ekonomik kalkınmanın, istihdam yaratmanın ve sosyal gelişmenin temel etkenlerinden biri girişimcilik olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda girişimcilik ülkelerin gelişmesinde, toplumların refah düzeylerini ve yaşam kalitelerini yükseltmede önemli bir konuma sahiptir (Keleşoğlu, 2018; Özdemir, 2015). Toplumlardan bazıları girişimcilik konusunda üstün performans gösterirken bazı toplumların bu konuda geride kaldıkları görülmektedir (Aytaç, 2006). Bu farkın oluşmasındaki en önemli etkinin toplumların kültürel yapılarından kaynaklandığı görülmektedir (Demirel ve Tikici, 2004).

Toplumların yapısında gözlenen farklılıklar bireylerin yaşam tarzlarını, düşüncelerinin şekillenmesini, ülkelerin sosyal ve kültürel değerlerini etkilemektedir. Kültür toplumu diğer toplumlardan ayıran tüm unsurların birleşimidir (Castillo-Palacio, Batista-Canino ve Zuñiga-Collazos, 2017). Dolayısıyla her kültür farklı değer ve norm sistemine sahiptir. Bireyin kişilik özellikleri, tutum ve davranışları, iş hayatına bakışı ve çalışma tarzları içinde yaşadığı kültürü göre şekillenmektedir (Çarıkçı ve Koyuncu, 2010; Eryılmaz, 2019). Bireylerin girişimciliğe adım atmasında kültürel yapının etkisi büyüktür. Toplumların sosyo-kültürel niteliklerine göre girişimcilik nitelikleri de değişmektedir (Müftüoğlu ve Durukan, 2004). Bazı toplumlarda benimsenen kültürel değerler girişimciliği desteklerken bazı toplumlarda girişimcilik üzerinde olumsuz etki edebilmektedir (Şeşen, Soran ve Caymaz, 2014).

Bu durum kültürün girişimcilik üzerindeki etkisine işaret etmektedir (Thomas ve Mueller, 2000). Toplumun girişimci bireye bakış açısı girişimcinin harekete geçmesinde önemli bir unsur olarak görülmektedir (Büber, 2011). Çünkü kültür toplumsal yaşamı tamamıyla etkilemekte, bireyin algısını, karar ve davranışlarını şekillendirmektedir (Craig ve Douglas, 2006; Foscht vd., 2008; Steenkamp, 2001). Literatürde pek çok tanımlanan kültür, farklı boyutlarla ele alınmasına rağmen kabul görmüş en kapsamlı çalışma Hofstede (1980b) tarafından yapılmış ve araştırma sonucunda kültürü güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, bireysellik-kolektivizm ve erilik-dişilik olmak üzere dört boyutta ele alınmıştır. Güç mesafesi gücün eşit olmayan bir biçimde dağılımın toplum üyeleri tarafından kabul edilme derecesi (Hofstede, 1980b), belirsizlikten kaçınma toplumun belirsiz durumlar karşısında tehdit altında hissetme düzeyi (Hofstede, 1983) olarak tanımlanmaktadır. Bireysellik-kolektivizm ise toplumda bireysel değerler veya toplumsal değerlerden hangisinin ön planda olduğunu gösteren bir boyuttur (Okutan ve Balaban, 2014). Erilic-dişilik boyutunda toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgilidir (Nicholson ve Stepina, 1998). İlgili araştırmaların sonuçları da yaşanan toplumun kültürel yapısının girişimciliğe etkisinin yüksek olduğunu göstermektedir (Castano, Mendez ve Galindo, 2015; Denanyoh, Adjei ve Nyemekye, 2015; Kılıç, Keklik ve Çalış, 2012; Ufacık, 2018).

Toplumda egemen olan kültür aynı zamanda bireylerin düşünme biçimlerini de etkileyen önemli faktörlerden biridir. Bireyci kültürde özgür düşünce, bireysel görüşlere önem verme ve yaratıcılık önemli görülüp desteklendiği için bu toplumlarda yetişen bireylerin analitik düşünme tarzına sahip olduğu belirtilmektedir (Akpola ve Oğuz, 2022; Chatman vd., 2014; Choi, Koo ve Choi, 2007). Analitik düşünme ise yenilikçilik ve yaratıcılık süreçleriyle bağlantılıdır (Henrich, 2014). Üst düzey becerilerin kazanımını gerektiren bu süreçler aynı zamanda girişimciliğin temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla girişimci bireylerin analitik düşünme becerisine sahip olması gerektiği söylenebilmektedir.

Analitik düşünme bütünü parçalara ayırma, parçaların ortak yönlerini ve parçalar arası ilişkiyi belirleme, elde ettiği bilgiler ışığında akıl yürüterek parça bütün ilişkisini değerlendirmektir (Brookhart, 2010). Analitik düşünme sebepleri ve nedenleri belirleyerek farklı öğeleri gruplama önem sırasına koyma becerisini barındırmaktadır (Montaku, Kaikkomol ve Tiranathanakul, 2012). Analitik düşünme becerisi sayesinde birey karşılaştığı belirsiz durumlarda problemi tanımlayabilmekte ve çözüm yolları

üretebilmektedir. Analitik düşünen birey problem çözme sürecinde sorgulayıcı bir yaklaşımla detaylı ve dikkatli düşünmektedir. Problemin güçlü ve zayıf yönlerini eleştirel bir şekilde ele almakta, eksikliklerini gidermek için farklı yöntemler denemektedir. Dolayısıyla analitik düşünen bireylerin daha ayrıntıcı olduğu ifade edilmektedir (Ocak ve Akkaş-Baysal, 2021). Analitik düşünme becerisi, mevcut duruma ya da probleme ilişkin olası çözüm yollarını gözden geçirerek, alternatif seçenekler arasında en iyi kararı vermeye yardımcı olmaktadır (Nuroso, Siswanto ve Huda, 2018). Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin girişimcilik konusuna verdiği önemin her geçen gün artması, girişimcilik sürecini ve bu süreci yönlendiren faktörleri araştırmacıların ilgi odağı haline getirmektedir. Bu kapsamda girişimcilik sürecini doğrudan ya da dolaylı etkileyebilecek faktörler arasında kültürel özelliklerin yanı sıra analitik düşünme becerilerinin de önemli bir değişken olarak ele alınabileceği görülmektedir.

Yurt içi ve yurt dışı alanyazın incelendiğinde yükseköğretim öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini belirlemeye yönelik farklı araştırmaların gerçekleştirildiği belirlenmiştir (Almasratı, 2022; Alpay ve Çatı, 2021; Facchini, Jaeck ve Bouhaddioui, 2021; Koe, 2016; Koç, 2016; Yıldırım ve Sunman, 2020). Bunun yanı sıra girişimcilik özellikleri ile yenilikçi düşünmeyi (Kılıçoğlu ve Yıldırım, 2023), eleştirel düşünmeyi (Akdemir, 2019; Ateş, 2018; Çalışkan, 2022; Evcim, 2021, Gönül, 2023; Öztürk, 2020), yaratıcı düşünmeyi (Barnard ve Herbst, 2019; Yazıcı, 2021) ya da yaratıcı, yansıtıcı ve eleştirel düşünme becerilerini (Gözübüyük, 2019) bir arada inceleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Alanyazındaki diğer araştırmalarda ise girişimcilik ile kültürel özellikler (Afşar-Doğrusöz, Uluçay ve Yazıcı, 2023; Almasratı, 2022; Audretsch, 2020; Lounsbury vd., 2019; Treviño, 2020; Yıldırım ve Sunman, 2020) ve üst düzey düşünme becerileri arasındaki ilişkilere odaklanıldığı belirlenmiştir (Akpola ve Oğuz, 2022; Barnard ve Herbst, 2019; Choi, Koo ve Choi, 2007; Henrich, 2014; Nisbett vd., 2001).

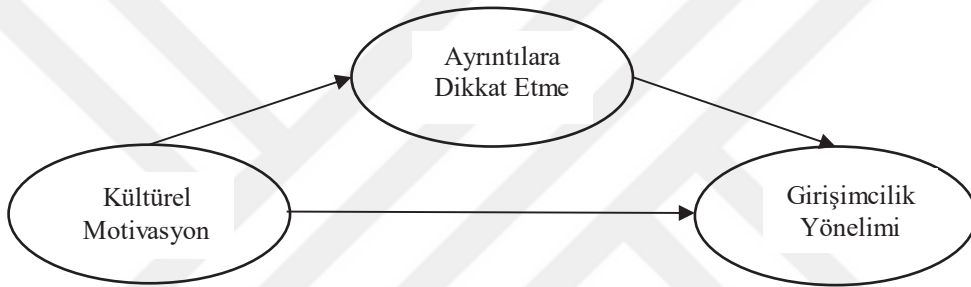
Alanyazın incelendiğinde; kültürel özellikler, düşünme becerileri ve girişimcilik özellikleri arasında ilişkilere odaklanan çalışmaların olduğu görülmekle birlikte, değişkenler arasındaki olası ilişkilere yönelik model önerisinde bulunan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu durum alanyazındaki önemli bir boşluk olarak değerlendirilmiştir. Bu gereksinimden hareketle gerçekleştirilen araştırmanın problem cümlesi; kültürel motivasyon, ayrıntılara dikkat etme, bilgiyi çözümleme ve girişimcilik

yönelimi değişkenleri arasındaki ilişkileri açıklayan yapısal eşitlik modellerinin veri uyumu nasıldır şeklinde belirlenmiştir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin; girişimcilik yönelimleri, kültürel motivasyonları, ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerileri arasındaki yordamsal ilişkilerin yapısal eşitlik modellemesi aracılığıyla test edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kültürel motivasyonun ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerileri aracılığıyla girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisini incelemek üzere Şekil 1.1 ve Şekil 1.2’de sunulan iki farklı model test edilmiştir.

Şekil 1.1: Girişimcilik Yönelimine İlişkin Birinci Hipotetik Model

Şekil 1.2: Girişimcilik Yönelimine İlişkin İkinci Hipotetik Model

Önerilen hipotetik modellerin test edilmesi amacıyla, aşağıda belirtilen araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

- Kültürel motivasyon ayrıntılara dikkat etme becerisi aracılığıyla girişimcilik yönelimini anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
- Kültürel motivasyon bilgiyi çözümüleme becerisi aracılığıyla girişimcilik yönelimini anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüz koşullarında yaşanan küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak bilgiye dayalı teknolojinin gelişmesi ve bu doğrultuda rekabetin artması ile girişimcilik kavramı ilgi odağı haline gelmiştir. Gerek gelişmekte olan gerekse gelişmiş ülkeler için girişimciliğin geliştirilmesi ekonomi politikalarının vazgeçilmez unsuru olarak görülmektedir. Ekonomik ve toplumsal faydalarından dolayı ülkeler girişimciliğe önem vermektedir (Karakaş, 2012; Taş, 2016). Girişimcilikte başarılı olan ülkelerin ekonomilerinde de ciddi büyümeler yaşanmaktadır. Girişimcilik istihdam yaratılmasında, ekonomik büyümede, işsizliğin azalmasında ve toplumsal refahın artmasında önemli bir faktör olarak görülmektedir (Başoğlu, 2021). Girişimcilik faaliyetleri içinde bulunduğu toplumu etkilediği gibi, bireylerin düşünce yapısını ve fikirlerini şekillendiren toplumun kültüründen etkilenmektedir. Girişimciye ve girişimciliğe değer veren ülkeler girişimcilik konusunda daha fazla başarı sağlamaktadır (Demirel ve Tikici, 2004; Öztürk, 2018; Palta, 2019). Bu kapsamda araştırmadan elde edilen sonuçların; girişimci toplumun temel dinamiklerinin belirlenmesinde, girişimcilik özelliklerinin geliştirilmesinde yönelik politikaların kültürel özellikler dikkate alınarak şekillenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçların başta ortaöğretim kurumları olmak üzere, sivil toplum kuruluşlarının ve yükseköğretim kurumlarının girişimcilik temelli etkinlikleri planlamalarında yol gösterici olması beklenmektedir.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde geliştirilen Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde bireylere kazandırılması hedeflenen yetkinlikler belirtmiştir. Kültürel farkındalık ve ifade ile inisiyatif alma ve girişimcilik bu çerçevede yer alan anahtar yetkinlik türlerini oluşturmaktadır. Yeterlilikler çerçevesinde anahtar yetkinliklerin birbiriyle ilişkili olduğu belirtilmekte ve her yetkinlik türünde eleştirel düşünme, yaratıcılık, inisiyatif alma, problem çözme, risk değerlendirmesi yapma, karar alma süreçlerinin yönetilmesine odaklanıldığı görülmektedir (MYK, 2015). Girişimcilik potansiyelinin yüksek olması beklenen gruplardan biri de meslek liseleri öğrencileridir. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen sonuçların; meslek lisesi öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini etkileyen faktörlerin belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmada ortaya konan girişimcilik yönelimi, kültürel motivasyon ve analitik düşünme becerileri arasındaki yapısal ilişkilere yönelik sonuçların ise meslek lisesi öğretim programlarının ilgili değişkenler dikkate alınarak geliştirilmesinde program geliştirme uzmanlarına önemli katkılar sağlaması beklenmektedir.

İlgili alanyazında girişimcilik ve kültür (Afşar-Doğrusöz, Uluçay ve Yazıcı, 2023; Almasratı, 2022; Audretsch, 2020; Lounsbury vd., 2019; Treviño, 2020; Yıldırım ve Sunman, 2020), girişimcilik ve düşünme becerileri (Al Momani, 2023; Algül, 2022; Barnard ve Herbst, 2019; Gönül, 2023; Kunicina vd., 2019; Sorokin ve Chernenko, 2022), kültür ve düşünme becerileri (Akpolat ve Oğuz, 2022; Altan, 2018; Choi, Koo ve Choi, 2007; Henrich, 2014; Jelenc ve Pisapia, 2016) arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar var olmakla birlikte, bireysel girişimcilik yönelimi, kültürel farkındalık ve analitik düşünme becerilerinin birlikte incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda araştırmadan elde edilen sonuçların ilgili alanyazındaki önemli bir boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. SAYILTILAR

- Araştırmaya katılan öğrencilerin Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği maddelerine yansız olarak ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin Analitik Düşünme Ölçeği maddelerine yansız olarak ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin Kültürel Farkındalık Ölçeği maddelerine yansız olarak ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

- 2023-2024 öğretim yılında Kütahya ili Merkez ilçesinde öğrenim gören meslek lisesi öğrencileriyle sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Girişimcilik yönelimi: Yenilikçi ürünlerin geliştirilmesinde rekabet gücünü ve farkındalığı artırmaya yönelik bir stratejinin belirlenmesi ve uygulanmasıyla ilgili tüm becerilerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Lumpkin ve Dess, 2001).

Kültürel farkındalık: Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü ve farklı kültürleri inceleyip sorguladığı, farklılıkları kabul ederek o kültüre ve kültürde yaşayan bireylere saygı duyma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Byram, 1997; Erhan, 2020).

Analitik Düşünme: Bir bütünün parçalara ayrılması, parçaların yeniden tanımlanması ve sınıflandırılmasına yönelik işlemleri kapsayan, çözümlemeye dayalı bir düşünme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Kuramsal açıklamalar kapsamında öncelikle girişim kavramı ve özellikleri, girişimcilik özellikleri ve girişimciliğin önemine yönelik kuramsal açıklamalara yer verilmiştir. Sonrasında kültür kavramı ve özellikleri, kültürel özellikler, girişimcilik ve kültür arasındaki ilişki alt başlıklar altında sunularak açıklanmıştır. Son aşamada ise analitik düşünme becerisine, analitik düşünme sürecine, girişimcilik ve analitik düşünme arasındaki ilişkiye yönelik kuramsal açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.1. Girişim Kavramı ve Özellikleri

Girişim, Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre 'bir işe girişme, teşebbüste bulunma' anlamında kullanılmaktadır (TDK, 1932). Girişimin, ilk kez 15. yüzyılda Fransızcada 'entreprende' yani 'bir şeyler yapmak' anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. (Börü, 2006). Parlı ve Aydın (2008) tarafından girişim; belirli bir yeri, organizasyonu, unvanı ve sermaye birikimi olan ekonomik birim olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer tanımda kar elde etmek ve başka şekillerde faydalanmak amacıyla kazanç sağlamak için mal ya da hizmet üretebilmek veya fon elde etmek için kurulan finansal ve hukuki özelliğe sahip, devamlı nitelikte olan bir örgüt olarak açıklanmaktadır (Tutar ve Küçük, 2003). Girişimcilik ise fırsatlardan yararlanma konusunda atılgan, teşebbüs etmeye hazır, tereddütsüz ve cesur anlamına gelmektedir (Halıcı, 2005). Güncel ya da ekonomik anlamda girişim girişimcinin ticari faaliyetlerde bulunmak amacıyla kurduğu ekonomik amaçlı birimlerdir (Tutar ve Küçük, 2003).

Girişimin literatürde farklı tanımlamaları olsa da ortak özellikler şu şekilde sıralanmaktadır (Aytaç ve İlhan, 2007; Dolgun 2003; Özdevecioğlu ve Karaca 2015; Tutar ve Küçük, 2003).

- Girişimde amaç kar, kazanç ve yarar sağlamaktır.
- Belirlenmiş bir ücret karşılığında mal veya hizmet üretmek ve satmak girişim olabilmenin zorunlu unsurudur.
- Üretim, satış ve bunları karşılayan fonların karşılanması girişimin üç temel işlevidir.
- Girişim finansal bir birim olup, öz ve sermayeden oluşur.
- Hukuki sonuçları bulunan bir birim olan girişim tüzel kişiliğe sahiptir. Faaliyetlerini sahibinden ayrı kişiliği çerçevesinde yürütür, hak ve sorumlulukları vardır.

Özetle girişim toplumun istek ve arzularına göre şekillenen ihtiyaçlar çerçevesinde herkes tarafından görülemeyen eksikliklerin veya fırsatların tespit edilmesi, bunların yaratıcı ve yenilikçi fikirlerle mal veya hizmete dönüştürülerek pazara sunulması olarak kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Girişimin yeni pazarlar oluşturma yanısıra mevcut üretim sürecine de yenilikler katarak değişime yön verdiği belirlenmiştir. Temel amacı ekonomik kazanç sağlamak ve kar elde etmek olan girişim ticarete dönüştürülen yenilikçi fikirlerle üretimin artmasını sağlayarak ekonomik büyümeyi tetiklediği, bu sebeple girişim hareketlerinin ekonomik büyümenin kilit taşı olarak kabul edildiği görülmektedir. Yenilikçi bir süreç olan girişimcilik riskli durumlarda cesur atılımlar yapmayı gerektirmektedir. Belirsiz bir sürece girme, girişim hareketini başlatmak için sermaye ayırma, kazancın belirsiz olması gibi faktörlerden dolayı risk barındırır da girişimden geri durulmaması gerektiği çünkü girişimcilik sürecinde alınan riskin kontrollü ve tedbirli bir süreç olarak ele alındığı belirlenmiştir.

2.1.2. Girişimcilik Özellikleri

Girişimci kavramı köken olarak Latince ‘intare’ kelimesine dayanmaktadır (Kamaç ve Kışman, 2020). İngilizce enter (giriş) ve pre (ilk) kelime köklerinden gelip Fransızca entreprendre (bir işe kalkışmak) sözcüğünden türetilmiştir (Börü 2006; Korkmaz, 2000). TDK ise girişimci kavramını üretim için bir işe girişen, ticaret, endüstri gibi alanlarda belirli bir sermaye ile girişimde bulunan kişi, müteşebbis olarak tanımlamaktadır.

Girişimci ve girişimcilik kavramının tanımı ilk kez 18. Yüzyılda Fransız ekonomist Cantillon (1755) tarafından yapılmış olup, tanımlarda girişimcinin risk alma özelliklerine değinilmiştir. Say (1803), Cantillon’un tanımını genişleterek girişimcilik sürecinde girişimcinin risk üstlenmesinin yanında üretim girdilerini örgütleme ve yönetme becerilerine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Girişimci kavramına önemli katkılar yapan, modern girişimcilik kavramının öncüsü olan Schumpeter’e (1934) göre girişimci; yeni fikirler üreten, yeni bileşenleri oluşturan, yeni ürünler ve yeni üretim teknikleri kurarak yeni pazarlar üreten, yaptığı yeniliklerle ekonomide değişime yol açan, ekonomik kalkınmanın önemli bir parçası olan birey olarak açıklanmaktadır (aktaran Acar, 2019; aktaran Ercan, 2017; aktaran Spencer, Kirchhoff ve White, 2008; Carland vd., 1984; Culhane, 2003; Eyüboğlu, 2003; Karaca, 2015; Lumpkin ve Dess, 1996; Onodugo ve Onodugo, 2015; Sobel, Clark ve Lee, 2013). Bu kapsamda girişimci bireylerin belirli hedefleri bulunmakta, yaratıcılık yönü kuvvetli olup, girişimci bireyler

liderlik vasıfları taşımaktadır (Harper, 2008). Girişimci bireylerde yakaladığı tüm durumları fırsata çevirme eğilimi (Fidan, 2002), gerekli durumlarda risk alma özelliği ön plana çıkmaktadır (Aytaç, 2006; Başar, 2013; Bayrakdar, 2011; Erdurur, 2012; Şimşek ve Çelik, 2008).

Girişimci kavramı meslek gruplarına göre farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Girişimciyi ekonomistler iş gücünü, kaynakları ve materyalleri bir araya getirerek bunlardan daha fazla değer yaratıp yapılan üretim sonucunda kazanç sağlayan kişi olarak tanımlamaktadır. İş insanı için girişimci; işin büyütülmesi ve geliştirilmesi konusunda korkusuz bir yatırımcı, hırslı bir rakip, müşteri ya da müttefiktir. Ticaretle uğraşanlar için girişimciler; risk alarak gerçekleştirdiği yatırım sonucunda rekabete girerek bu işten gelir elde eden kişiler olarak tanımlanmaktadır. Psikologların tanımıyla girişimci ise hedeflediği bir şeyi elde etme gayreti içinde olan, bir şeyi tecrübe etmek için uğraşan, kazanmaya istekli ve başarıma güdüsü yüksek, başkalarının elindeki otoriteyi paylaşma arzusunda olan motivasyonlu kişiler olarak tanımlanmaktadır (Hisrich ve Peter, 1988: Yılmaz ve Sünbül'den 2009).

Alan yazın incelendiğinde girişimci kavramının farklı şekillerde tanımlandığı ancak başkalarının göremediği fırsatları yakalama, bu fırsatları iyi bir iş fikrine dönüştürme ve fikirleri gerçekleştirmek için risk alma boyutlarının bu tanımlarda ortak olan özellikler arasında yer aldığı belirlenmiştir (Kuvan, 2008; Mirza ve Dağdeviren, 2016). Kavramsal olarak girişimci ve girişimcilik birbirinden farklı olsa da birbirleriyle ilişkili görülmektedir. Girişimcilik kavramı kökenini Fransızca bir kelime olan 'entreprendre' kelimesinden almıştır ve 'bir şey yapmak' anlamına gelmektedir. (İlter, 2008; Gençay, 2017). Girişimcilik bir süreç olarak ifade edilirken, girişimci o süreçte rol alan, süreci yöneten kişi olarak belirtilmektedir (Özkul ve Dulupçu, 2007; Nazarlı 2021). Girişimcilik, girişimcilerin fırsatları kovalama, risk alarak hayata geçirme ve yenilik yapma süreçlerinin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Arslan ve Şener, 2012; Aytaç, 2006; Taşkın, 2012).

Modern girişimciliğin kurucusu olarak kabul edilen Avusturyalı iktisatçı Schumpeter girişimcilik konusunda en önde gelen isimlerden biridir. Dönemin araştırmacılarından farklı olarak girişimciliğe yenilikçilik ve dinamiklik boyutu kazandırdığı belirtilmektedir (Dasdamirova, 2019; Nakip 2018). Benzer şekilde Gül (2019) girişimciliğin sadece bir işin yaratılması olarak görülmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Girişimcilik tespit edilen fırsatların değerlendirilerek bilginin mal ve

hizmete dönüştürülmesi için yenilik yaratma sürecidir. Girişimcilik sektördeki belirsizlik ve risklere rağmen kurulan işletmenin varlığını koruyarak sürdüren ve sonrasında büyüyen, kar elde etme amacı güden, yaratıcılık ve yeniliklerle faaliyet sürdürebilme işidir (Durukan, 2006). Bu kapsamda girişimcilikte rutin ve sıradan iş süreçleri değil yapılmayan yeni şeyler gerçekleştirme süreçlerinin ön plana çıktığı belirtilmektedir (Güney, 2004). Alanyazındaki tanımlar incelendiğinde Schumpeter'in görüşü olan yenilik kavramının girişimcilik üzerinde oldukça etkili olduğu görülmektedir (Yılmazçetin, 2021). Bunun yanı sıra fırsatları yakalayıp değerlendirme, risk alma, değer yaratma, yeni bir ürün geliştirme, hizmet üretme, kar elde etme özelliklerinin girişimcilik sürecinde kabul gören ortak özellikler olduğu belirlenmiştir (Akarsu, 2021; Altıntop 2015; Çetinkaya-Bozkurt, 2011; Demirel ve Özbezek, 2015).

2.1.2.1. Girişimcilik Yönelimi

Alanyazında girişimcilik araştırmalarına konu olan farklı boyutlardan biri de girişimcilik yönelimidir. Girişimcilik yönelimi, girişimciliğin açıklanmasında önemli bir değişken olarak ifade edilmektedir (Martens vd., 2006). Alanyazında yer alan girişimcilik tanımları girişimciliğin ne olduğunu belirtirken, girişimcilik yönelimi daha çok girişimciliğin nasıl olması gerektiği üzerine durmaktadır (Akarsu, 2021).

Girişimcilik yönelimi ilk kez Miller (1983) tarafından yenilikçilik, proaktiflik ve risk almak boyutlarıyla kavramsallaştırılmıştır. Daha sonra Covin ve Slevin (1989) tarafından geliştirilen kavram yaygın kullanım alanına ulaşmıştır (Koe, 2016). Lumpkin ve Dess (2001) girişimcilik yönelimini yenilikçilik, risk alma ve proaktiflik boyutlarına özerklik ve rekabetçi saldırganlık boyutlarını ekleyerek beş boyutlu bir model haline getirmiştir (Boukarı, 2023; Covin ve Wales, 2019; Li, Huang ve Tsai, 2009; Lumpkin ve Dess, 2001).

Girişimcilik yönelimi; yenilikçi ürünlerin geliştirilmesinde rekabet gücünü ve farkındalığı artırmaya yönelik bir stratejinin belirlenmesi ve uygulanmasıyla ilgili tüm becerilerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Lumpkin ve Dess, 2001). Mahamat-Tahir (2022) girişimcilik yönelimini girişimciliğe dair düşünce, ilgi ya da eğilim olarak belirtmekte, girişimcilik yönelimi girişimcilik sürecini yürütme olarak değerlendirilmektedir (Kılıçkaya, 2016). Yönelim süreci, girişimcilik faaliyetlerini yürütmek için kullanılan yöntemlerin stratejik kararlar ve yönlendirmelerle uygulanmasına odaklanmaktadır (Aldemir, 2011; Ercan ve Yıldırım, 2021). Benzer

şekilde Yalçın'a (2018) göre girişimcilik yönelimi; birey veya örgütün girişimciliği nasıl ele aldığı, girişimcilik davranışları için benimsediği tarzı, uygulama ve karar verme yöntemleriyle ilgili süreci belirtmektedir.

Girişimcilik yönelimi kişisel ve çevresel faktörlerin birleşimi olup, bireyin kendi işini kurma isteği ve kararlılığıyla yakından ilişkilidir (Covin ve Lumpkin, 2011). Bu kapsamda girişimcilik yönelimine sahip bireyler çevrelerindeki fırsatları fark edip planladıkları yenilikler için kolay bir şekilde kaynak oluşturabilmektedir (Cho ve Lee, 2018).

Alanyazın incelendiğinde girişimcilik yöneliminin hem kurumsal hem de bireysel olarak ele alındığı görülmektedir (Ferreira vd., 2016). Bolton ve Lane (2012) girişimcilik yönelimini bireysel alanda incelemiş ve 'bireysel girişimcilik yönelimi' olarak kavramsallaştırmıştır. Bireysel girişimcilik yöneliminde girişimci bireyin kişilik özellikleri önem kazanmaktadır (Beydoğan-Tangör ve Özgen, 2022). Bireylerin girişimciliğe yönelmede kendine güvenmeleri ve istekli olmaları, var olan fırsatları yakalayarak bunları ekonomik bir çıktıya dönüştürmeleri gerekmektedir. Bu süreç içinde birey risk alabilmeli, proaktif ve yenilikçi olmalıdır (Güreşçi, 2014; İşcan ve Kaygın, 2011). Bu özellikler bireysel girişimcilik yönelimini açıklayan boyutları oluşturmaktadır.

2.1.2.2. Girişimcilik Yöneliminin Boyutları

Girişimcilik yöneliminin öncüsü olan Miller (1983) girişimcilik yönelimi boyutlarını yenilikçilik, proaktiflik ve risk alma olarak tanımlamıştır. Covin ve Slevin (1988) çalışmalarında bu üç boyutu kullanmışlardır. İlerleyen zamanlarda Covin ve Covin (1990) yenilikçilik, proaktiflik ve risk alma boyutuna rekabetçi saldırganlık boyutunu eklemiştir. Lumpkin ve Dess (2001) girişimcilik yönelimini özerklik, yenilikçilik, proaktiflik, risk alma ve rekabetçi saldırganlık olarak beş boyutta ele almıştır. Araştırmalarda sıklıkla kullanılan boyutların ise yenilikçilik, proaktiflik ve risk alma boyutları olduğu görülmektedir (Akarsu, 2021; Boukarı, 2023; İşlek, 2021; Pala, 2020).

2.1.2.2.1. Yenilikçilik

Yenilikçiliğin girişimcilik sürecinde önemi vurgulayan ilk araştırmacı Schumpeter yenilikçiliği yeni ürün veya hizmet üretiminde kaliteli bir uygulamanın ortaya çıkarılması olarak belirtmiştir (aktaran Kılıçkaya, 2016). Lumpkin ve Dess'e (2001) göre yenilikçilik yeni ürün veya hizmetlerin topluma sunulmasında yaratıcılık ve

deneysellığı, yeni süreçlerin geliştirilmesinde yeniliği, teknolojiye liderliği ve araştırma ve geliştirmeyi desteklemeye yönelik istek duymayı ifade etmektedir.

Yenilikçilik yeni fikirleri, ürünleri ve yaratıcı süreçleri destekleyen bir eğilim olarak belirtilirken (Kee ve Rahman, 2017), Akarsu (2021) yenilikçiliği eğilim değil davranış ya da eylem olarak açıklamaktadır. Yenilik; hem yenileme/yenilenme olarak bir süreci hem de ortaya çıkan bir sonucu ifade etmektedir (Ağca ve Kurt, 2007). Cho ve Lee'ye (2018) göre yenilikçilik özgün ve yaratıcı olan düşüncelerin somut hale getirilmesidir. Ortaya çıkarılan yeni ürün, hizmet, süreç veya teknolojilerin pazara sunulması yenilikçilik sayesinde gerçekleşmektedir (Kör, 2015).

Yapılan birçok araştırmada girişimcilik yeni ürün, hizmet veya pazar geliştirme süreci olarak tanımlanırken yenilikçilik boyutuna vurgu yapılmaktadır (Sütay, 2019). Yenilikçilik yeni kombinasyonlar yaratma sürecinin en önemli parçası olarak görülmektedir. Bu anlayış yeni ürün veya hizmet üretme süreçlerinde karşılaşılan sorunlara ve gereksinimlere yönelik özgün, sıra dışı ve yaratıcı çözümler üretmeye yol açmaktadır. Yeni fırsatların aranmasına odaklanan yenilikçilik, girişimcilik yöneliminin en temel unsuru olarak ele alınmaktadır (Boukarı, 2023; Davis, Morris ve Allen, 1991; Fiş ve Wasti, 2009).

2.1.2.2.2. Risk Alma

Fransız ekonomist Cantillon girişimci terimini ilk kez tanımlarken, girişimciyi kâr zarar riskine katlanan kişi olarak ifade etmiş, bu yönüyle girişimciyi çalışandan ayıran faktörlerin belirsizlik ve risk alma olduğunu ileri sürerek risk alma boyutunun girişimciliğin önemli bir unsuru olduğuna vurgu yapmıştır (aktaran Lumpkin ve Dess, 1996). Girişimciliğin temelinde yatan risk almada, ilk aşamalarda bireylerin istihdam edilmek yerine kendileri için aldıkları risklere değinilirken; sonraki süreçlerde yöneticilerin sonucu belli olmayan projelere büyük miktarda kaynak sağlayan kararlar aldıkları şirket boyutuna vurgu yapılmıştır (Schillo, 2011).

Risk alma, bilinmeyen bir pazara girme, yapılacak girişimlere kaynakların büyük bir kısmın ayırma veya yüksek düzeyde borç altına girmeyi göze alarak belirsiz ortamlarda cesur adımlar atma eğilimi olarak açıklanmaktadır (Akarsu, 2021; Lumpkin ve Dess, 2001). Yeni bir üründen, süreçten veya pazardan söz edildiğinde hem girişimci hem de örgütler için doğacak muhtemel riskler sürecin olağan bir parçasıdır. Dolayısıyla girişimcinin aldığı risk yenilikten kaynaklı bilinçli bir risk olarak açıklanmaktadır

(Üzümcü, 2017). Fiş ve Wasti (2009) risk alma eğilimini sonucun ve kazancın belirsiz olduğu durumlarda bile yenilikçi projelere destek verme davranışı olarak görmektedir.

Risk alma, kaybetme ihtimalinin olduğu tehlikeli ve güçlükler barındıran bir süreç olsa da girişimin ortaya çıkışında oldukça önemli görülmektedir (Ahıskaloğlu 2019; Alpkan vd., 2005; Boukarı, 2023; Öztürk, 2019). Girişimsel süreçteki risk alma tedbirsiz bir şekilde değil, hesaplı ve kontrollü bir risk almaya vurgu yapmaktadır (Bayraktar ve Karadeniz, 2017). Bu süreçte dikkatle yönetilen risk avantaja dönüşmektedir. Drucker girişimcileri risk alan değil riski anlayarak en aza indirmek adına adımlar atan kişiler olarak belirtmiştir (aktaran Ahıskaloğlu, 2019). Risk, girişimciyi düşünceden eyleme geçiren önemli bir etmen olarak görülmektedir (Ulucan, 2015). Her risk bir belirsizlik sonucunda meydana gelmektedir. Başarılı bir girişimci belirsizliği aşarak hedeflerine ulaşmak için çaba göstermelidir (Müftüoğlu ve Durukan, 2004).

2.1.2.2.3. Proaktiflik

Proaktiflik, girişimciliğin uygulama aşaması olduğu için girişimcilik yönelimi için oldukça önemlidir (Aliyev, 2019). Proaktivite konusunda çalışmalarıyla bilinen Bateman ve Crant'a (1999) göre proaktif olmak bir şeyleri amaçlı bir şekilde daha iyiye doğru geliştirmek, değişimi öngörmenin yanı sıra değişimi yaratmak olarak tanımlamaktadır. Proaktiflik gelecekte ortaya çıkması muhtemel sorun ve ihtiyaçları, sosyal veya ekonomik değişiklikleri tespit edip önceden hareket etme, yeni fırsatları takip etme, yeni pazarlara rakiplerinden önce girmeye yönelik inisiyatif alma şeklinde tanımlanmaktadır (İşlek, 2021; Mahamat-Tahir, 2022).

Proaktivite bireylerin karşısına çıkabilecek olaylar henüz oluşmadan harekete geçerek oluşabilecek durumları kontrol altına alma veya kendi lehine çevirme çabasıdır (Tosun, 2012). Crant (2000) proaktif davranışı mevcut koşulları iyileştirmek veya yeni koşullar oluşturmak için sorumluluk almak olarak tanımlamaktadır. Proaktif kişiler işleri iyileştirmek için aktif bir şekilde bilgi ve fırsatlar aramakta, gerektiğinde inisiyatif alarak harekete geçmekte ve değişimi gerçekleştirene kadar sabırlı davranmaktadır.

Bateman ve Crant (1999) proaktif bireylerin sergiledikleri davranışları şu şekilde sıralamaktadır:

- Değişim fırsatlarını gözetmek,
- Etkili ve değişim odaklı hedefler belirlemek,
- Muhtemel problemleri öngörüp önlemek,

- İşleri farklı yapmak veya farklı işler üretmek,
- Harekete geçmek,
- Azimli olmak,
- Sonuca ulaşmak.

Proaktiflik rekabetten önce yeni ürün veya süreçler sunarak çevreyi şekillendirmek için ileriye dönük atılım avantajı arama çabasıdır (Lumpkin ve Dess, 1996). Aslında proaktiflik yeni bir ürün, yeni bir süreç ve hizmet yaratma, yönetme ve gerekli olduğu durumda sonlandırmaya öncülük etmeye yönelik davranışları ifade etmektedir. Faaliyetlerin başlatılmasına yaptığı vurgu ile yenilikçilik boyutuyla yakından ilgilidir. Öncü olmak ise risk almayı gerektiren bir davranış biçimidir. Dolayısıyla proaktiflik, girişimcilik yöneliminin diğer boyutları olan yenilikçilik ve risk alma bileşenlerinin tamamlayıcısı olarak görülmektedir (Güneş, 2020; Sütay, 2019).

2.1.3. Girişimciliğin Önemi

İçinde bulunduğumuz çağda sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte değişim hızlanmış ve çok boyutlu hale gelmiştir. Ekonomik, teknolojik, toplumsal ve kültürel alandaki hızlı ve etkileşimli değişim süreci birçok bilim dalında girişimciliğe olan ilgiyi artırmıştır. Popülerliği artan girişimcilik ekonomik ve sosyal alandaki etkisi sebebiyle hem alanyazında hem de sosyal yaşamda oldukça önemli bir kavram haline gelmiştir. Bilgi toplumunda bireyin fiziksel gücünün değeri önemini yitirmiş düşünsel emeği yani fikri emeği değer kazanmıştır. Düşünsel faaliyetleriyle diğer bireylerden ayrılan, hayalini gerçeğe dönüştürmek ve fark yaratmak için risk alan girişimci bireyler için, girişimcilik kariyer fırsatı olarak görülen öncelikli alanlardan birini oluşturmaktadır (Bozkurt ve Erdurur, 2013; Dinçer ve Yılmaz, 2003; Güreşçi, 2014; Karabulut, 2009; Özkul, 2007; Ries, 2014; Soysal, 2010; Ulucan, 2015).

Girişimcilik, bireylerin ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yatırım yapma isteğinde olan girişimciler sayesinde uygulamaya konmaktadır. Bu süreç bireylere iş imkânı sağladığı, gelir düzeyini ve yatırım oranını yükselttiği, ekonomik büyümeyi berberinde getirerek toplum refahını artırdığı için hem bireyler hem de toplum açısından büyük öneme sahiptir. (Güney, 2004; Bozkurt, Ercan ve Yurt, 2018). Girişimcilik sayesinde yeni fırsatlar, yeni fikirler ortaya çıkmakta ve yeni üretim teknik ve yöntemleri bir araya getirilerek üretim gerçekleştirilmektedir. Üretimle birlikte ekonomik kalkınma, istihdam

yaratma ve sosyal gelişim alanlarında zenginlikler kazanılarak toplumun refah düzeyinin artması sağlanmaktadır (Aşkın, Nehir ve Vural, 2011).

Girişimcilik ekonomik kalkınmanın itici gücü olarak kabul edilmektedir. Kavramın temelinde yer alan yenilik ve yaratıcılık kavramları ekonominin yüksek düzeyde bilgi donanımına sahip hale gelmesine katkıda bulunurken girişimci bireylerin ekonomideki yeri, birey faktörüne vurgu yapmaktadır (Yüceol, 2018). Günümüz ekonomisinde değişim ve gelişimin baş aktörünün, yenilikçi düşünen girişimciler olduğu belirtilmektedir (Özkul, 2008). Girişimcilik kavramının ekonomik kalkınmadaki etkisinin yenilik boyutu ile değerlendirilmesinin sebebi üretim ve katma değer yapılarının bu boyutun temelinde şekil almasıdır. Yeniliğe uyum sağlamada zorlanmayan ülkelerin girişimcilik faaliyetlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda ülkelerin rekabet gücünü de artırmaktadır (Uluyol, 2013).

Girişimcilik, bir ülke için ekonomik açıdan büyümenin, yeni kaynakların üretilmesinin ve işsizliğin önlenmesinin temelini oluşturmaktadır. Girişimciliğe gereken önemi veren ülkelerin bir bütün olarak geliştiği görülmektedir. Örneğin Almanya, Japonya, Çin gibi ülkeler her alandaki üretimde aktif olup ekonomik kaynaklarının kendilerine yönelmesini sağlamak ve dünya ekonomisinde söz sahibi olmaktadır. Türkiye'nin ise girişimcilik konusunda uzun yıllar pasif kalarak dünya ekonomi pazarındaki yerini tam anlamıyla alamadığı belirtilmektedir (Kurnaz, 2017).

Küresel anlamda önemli sorunlardan biri olan işsizliğin yaşandığı ülkelerde işsizliğe çözüm bulmada ve ekonominin güçlenmesinde girişimcilik önemli bir rol oynamaktadır (Çetinkaya-Bozkurt vd., 2012; Döm, 2012). Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre özellikle genç nüfus oranının yüksek olduğu Türkiye'de (TÜİK, 2023) gençler arasında işsizlik oranının yüksek olması problemin boyutunu göstermektedir (Kurnaz, 2017). Bu noktada işsizliğe çözüm bulmada girişimcilik önemli bir rol oynamaktadır (Çetinkaya-Bozkurt vd., 2012; Döm, 2012). Bu kapsamda girişimcilik potansiyeline sahip bireylerin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi için devlet veya özel sektör desteğiyle yeni istihdam alanları oluşturulmalı, problemin çözümüne katkı sağlayacak iş kolları oluşturulmalıdır (Karagöz, 2016; Kurnaz, 2017). Yeni fırsatlar yakalayıp ekonomik alandaki problemlerin çözümüne katkı sağlayacak atılımlar yapan girişimci bireyler; istihdam, yatırımcıyı ülkeye çekme ve yeni iş sahalarının kurulması bakımından da oldukça önemli görülmektedir. Girişimcilik faaliyetleri bu bağlamda

ihracatın artmasına ve dışa bağımlılığın azalmasına da olanak sağlamaktadır (Karagöz, 2016).

Girişimci bireylerin niteliğinin ve özelliklerinin iyileştirilmesi ile farklı düşünceler hayata geçirilmekte, teknoloji ilerlemesiyle ortaya çıkan yeni ürünler ülkelerin bilimsel gelişmelerine katkı sağlanmaktadır. Bunun sonucunda iş imkânları ve üretim artarak kalkınmaya destek olmaktadır (Artuğ, 2020; Karagöz 2016). Girişimciliğin desteklenmesi adına dünyada pek çok ülke girişimcileri çeşitli yasa, risk sermayesi ve ar-ge bütçeleri ile desteklemekte ve farklı teşvik yolları aramaktadır (Ercan ve Gökdeniz, 2009). Türkiye’de ise KOSGEB, TOBB, TUBİTAK, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Tekno Girişim gibi kurum ve kuruluşlar çeşitli destekler sağlamaktadır (Türkmen ve İşbilir, 2014).

Kısaca girişimcilik ekonomik alanda işsizliğin azaltılmasında, yeni iş sahalarının oluşturulmasında, toplumsal refahın artmasında etkili olmaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinde teknolojik gelişmelerden yararlanarak hiç üretilmemiş ürünler ortaya çıkararak yenilikçi hizmetler sunmak toplumsal fayda açısından önemli görülmektedir. Girişimcilik sahip olduğu yenilikçilik, risk alma ve öncü olma özelliklerinden dolayı toplumların değişim ve gelişim süreçlerine yön vermektedir (Çetinkaya-Bozkurt vd., 2012).

2.2.1. Kültür Kavramı ve Özellikleri

İnsanları barındıran sistemleri, insanı insan yapan en önemli faktörlerden biri olarak kabul görülen kültürden ayrı düşünmek mümkün değildir. Çünkü bireyler içinde yaşadıkları kültürün hem bir yansıması olup, hem de sahip oldukları kültürleri, oluşturdukları sistemlere taşımaktadır. Bireyler kültürel yansımalarının birleşimiyle kültürleri oluşturmakta, kültürler ise sistemleri tanıtıcı rol oynamaktadır. Bireylerin ya toplumların geçmişlerinin bilinmesi, bugünlerinin tanınması ve geleceklerinin öngörülmesi için içinde yaşadıkları kültürü bilmeleri gerekmektedir (Emre, 2007; Güney, Yalçın ve Çetin, 2006).

Aynı toplulukta yaşayan bireyleri birleştiren kültür, toplumun bütünlüğünü sağlamakta ve toplumsal ilişkilerin temeli olarak ele alınmaktadır (Koşar, 2022). Kültür, insanlar arasında paylaşılan inanç, fikir, norm ve değerlerle ortak bir kimlik oluşturmaktır (Giddens ve Griffiths, 2006). Kültür kişiden kişiye aktarılan, öğrenilmiş yaşam biçimidir. Gelenekler, ahlaki kurallar, davranış şekilleri, aile içerisinde alınan eğitim,

yaşam tarzı ve sosyal çevre gibi pek çok öge kültürden etkilenmektedir (Aytaç ve İlhan, 2007).

Bir topluma veya gruba özgü değerler sistemi olan kültür, bazı kişilik özelliklerini şekillendirmekte ve toplumdaki bireyleri farklı toplumlarda görülmeyen davranışlarda bulunmaya yönlendirmektedir (Mueller ve Thomas, 2001). Her kültür diğerlerinden farklı olarak değer ve norm sistemlerine, tutum ve davranışlara, anlam ölçülerine sahip olduğu için kültürde yer alan insan tipi birbirinden farklılaşmaktadır. Bazı kültürler dışa dönük, özgür, bağımsız bireyler oluştururken bazı kültürler bağımlı, korumacı bireyler oluşturmaktadır (Aytaç, 2006).

Schein'in (2004) belirttiği gibi kavram olarak kültürün uzun ve karmaşık bir tarihi vardır. Üzerinde çok fazla araştırma yapılmış olmasına rağmen kültürün tanımı için fikir birliği bulunmamaktadır (Can, Aşan-Azizoğlu ve Miski-Aydın, 2015). Kültür yıllar boyu farklı disiplinler tarafından (örneğin antropoloji, sosyoloji, psikoloji) araştırmalara konu olmuş, her disiplin kendi bağlamında kültür üzerinde farklı bakış açıları geliştirilerek tanımlar yapmıştır (Groseschl ve Doherty, 2000; İrmış, Durak ve Özdemir, 2010; Koşar, 2022). Amerikalı ünlü antropologlar Kroeber ve Kluckhohn 164'ten fazla kültür tanımını incelemiştir (Güney ve Nurmakhmatuly, 2007). Kültürün çok boyutlu olması, karmaşık ve belirsiz yapısı insan davranışları üzerinde etkili olması kültür ile ilgili genel bir tanımın yapılmasını engellemektedir (Karaca ve Gümüş, 2018; Shih, 2006; Soares, Farhangmehr ve Shoham, 2007). Bu kapsamda kültür farklı alanlarda farklı anlamlar barındırmaktadır. Bilim alanındaki kültür uygarlığı, estetik alandaki kültür güzel sanatları, teknolojik ve biyolojik alandaki kültür üretim, tarım, ekin, çoğalma ve yerleştirmeyi ifade etmektedir. Beşerî alandaki kültür ise eğitim sürecinin ürünü olarak görülmektedir (Bozkurt, 1999).

Kültürün bilinen en eski tanımı 1871 yılında Amerikalı Tylor tarafından toplumun üyesi olan bireylerin sahip olduğu inanç, bilgi, sanat, ahlak, hukuk, alışkanlık ve geleneklerinden oluşan karmaşık bir yapı olarak yapılmıştır (Çınar-Altıntaş, 2004; Can vd., 2015). Tylor (1871) tanımında toplum, insan, kültürün kapsamı ve öğrenme sürecine dikkat çekerek dört farklı değişkenin birbirine bağımlı kılınması gerektiğini vurgulamıştır. Tylor'ın yaptığı tanım oldukça eski olmasına rağmen yapılan tüm tanımların en kabul görmüşü olduğu için halen geçerliliğini korumaktadır (aktaran Uzunçarşılı-Soydaş, 2001).

Hofstede (1980a, 1983) kültürü toplumdaki insanların kolektif zihinsel programlaması olarak tanımlamaktadır. Ona göre kültür birey özelliği değildir. Aynı eğilim ve yaşam deneyimi içerisindeki çok sayıda insanı kapsamaktadır. Bir grubun, coğrafi bölgenin, azınlığın veya milletin sahip olduğu diğer grupların üyeleriyle paylaşılmayan ortak zihinsel programlamayı ifade etmektedir.

2.2.2. Kültürel Özellikler

Hofstede (1980b) farklı kültürlerdeki insanların fark ve benzerliklerini ortaya koymak, kültürel değerlerin insanların tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğini belirlemek için dünya çapında 40 ülkeden 116000'den fazla veri toplayarak yaptığı araştırma sonuçlarına dayanarak kültürü dört farklı boyutta ele almıştır. Bu boyutlar; güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, bireysellik-kolektivizm, erilik-dişilik olarak adlandırılmaktadır.

2.2.2.1. Güç Mesafesi

Güç mesafesi, bir topluluğun bireyleri ve örgütlerinde gücün eşit olmayan biçimde dağılımını kabul etme derecesi ile ilgilidir (Hofstede, 1980b). Güç mesafesi, yetersiz güce sahip bireylerin gücün eşit olmayan bir şekilde dağılımını kabullenme derecesi ile ilgili kültürel bir değişkendir (Kayalar ve Aytar, 2012). Gücün toplumun bireyleri arasında yarattığı mesafe o toplumun değerleri ve normları ölçüsünde oluşmakta ve toplum tarafından benimsenen güç düzeyindeki farklılıklar zamanla içselleşmektedir. Kabullenilen güç farklılığı çeşitli ülkelerde bireyin yaşı, ailesi, sahip olduğu makam, eğitim gördüğü kurumun statüsü gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörlerin etkisinin bireylerin çabasına, eğitimine ve deneyimine bakılmaksızın güç ayrıcalığı getirdiği bilinmektedir. Güç dengesinin dağılımı toplumdan topluma farklılık göstermektedir (Erbatu, 2008; Güney vd., 2006; Hofstede, 1984).

Her toplumun kendi içinde sosyal eşitlik anlayışı olmakta ve her toplumda bireyler arasında az ya da çok mutlaka bir eşitsizlik durumu mevcuttur (Karaca ve Gümüş, 2018). Kültürün güç mesafesi boyutu toplumdaki eşitsizliği konu almaktadır (Okutan ve Balaban, 2014). Güç mesafesinin yüksek olduğu ülkelerde toplumsal eşitsizlikler, sosyal katmanlar arasında mesafe çok açıktır. Bu eşitsizlik iyi eğitimin ve ekonomik kaynakların toplumun belirli bir kesiminin elinde olmasına neden olmaktadır (Abdullaeva, 2007). Güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda bağımlı ilişkilerin görülme sıklığı artmaktadır (Dağıstan, 2019). Böyle toplumlarda astlar yöneticilerin onları yönlendirmesini

beklemekte ve verdikleri emirleri sorgulamadan yerine getirmektedir. Güç mesafesinin düşük olduğu toplumlarda ise sorgulayan bir yapı mevcuttur. Bu türde bir toplumda bireyler eşit haklara sahip olmakta, kararlar eşit şartlarda alınmakta ve yönetime katılım artmaktadır. Mevcut olan hiyerarşi bireylere kolaylık sağlamak için bulunmaktadır. Güç mesafesinin yüksek olduğu kültürlerde ise hiyerarşi bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu türde toplumlarda ayrıcalıkları bulunan yöneticilere erişmek güçleşmektedir (Karakuş-Uysal ve Şahin, 2018; Yüksel, 2021). Güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda hiyerarşik açıdan güçlü kişiler haklı olmak için doğruyu bilmek zorunda değildirler. Hiyerarşik açıdan güçlü kişilerin haklılıkları sahip oldukları güçten kaynaklanmaktadır (Sargut, 2001).

Güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda iyi ve kötüden önce güç gelmekte olup, her iki durumu da güç yönlendirmektedir. Güçlü olan kanunlar önünde dahi haklı görülmektedir. Çünkü güç kanunlardan bile daha etkili bir yapıya sahiptir. Böyle toplumlarda makam, mevki, servet ayrıcalıklı görülmektedir. Güç mesafesinin düşük olduğu toplumlarda ise paradan, mevkiden ve güçten bağımsız olarak herkesin eşit haklara sahip olduğunu garanti altına alan kanunlar her şeyden üstün görülmektedir. Güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda sosyal alanda olduğu gibi ekonomik alanda mevcut olan hiyerarşik yapı gelirler arasında büyük farklılıklar yaratmaktadır. Bu durum toplum içerisinde sosyo-ekonomik açıdan farklılaşmayı beraberinde getirmektedir (Erbatu, 2008; Karaca ve Gümüş, 2018; Yüksel, 2021). Yüksek güç mesafesinin olduğu toplumlarda iletişimde kapalılık yani ima söz konusu iken güç mesafesinin düşük olduğu toplumlarda birey kendisini açık bir şekilde ifade etmektedir (Karaca ve Gümüş, 2018).

2.2.2.2. Belirsizlikten Kaçınma

Toplumlar arası kültürel farkları belirleyen bir diğer boyut belirsizliktir. Belirsizlikten kaçınma boyutu; güç ve belirsiz (bilginin açık olmadığı, yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı, değişimin hız ve boyutunun öngörülemediği) durumlarda toplumun tedirginlik/tehdit altında hissetme düzeyini göstermektedir (Emre, 2007; Hofstede, 1983). Belirsizlikten kaçınma boyutunun temel dayanağı bireyler için belirsizliğin endişe kaynağı olduğu kabulüne dayanmaktadır. Belirsizlikten kaçınma kavramı bireylerin belirsizlik ortamlarına tahammül derecelerini yansıtmaktadır. Bazı toplumlar belirsizlik ortamlarına adapte olurken bazıları belirsizlikten kaçınma eğilimi göstermektedir (Çarıkçı ve Koyuncu, 2010; Okutan ve Balaban, 2014). Belirsizlikten kaçınma durumlarında toplumlar daha fazla kariyer istikrarı sağlayarak, mutlak gerçeklerle uygun

olmayan fikir ve davranışlara tolerans göstermeyerek, resmi kurallar doğrultusunda belirsizlikten kaçınmaya çalışmaktadır (Hofstede, 1983).

Belirsizlikten kaçınma; riskten kaçınma anlamına gelmeyip, toplumun belirsizliğe karşı olan toleransını ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle bir kültürde bireylerin yapılandırılmamış durumlar karşısında kendilerini ne ölçüde rahat hissettiğini göstermektedir. Yapılandırılmamış durumlar yeni, bilinmeyen, şaşırtıcı, olması gerekenden farklıdır. Belirsizlik tahammülü az olan toplumlar bu durumları en aza indirebilmek ve yaşamı şekillendirebilmek için mutlak hakikat inancıyla sıkı kurallar, kanunlar, güvenlik ölçütleri belirlenmektedir. Buna karşın belirsizlikten kaçınma düzeyleri düşük olan toplumlarda alışılmışın dışındaki durumlara, farklı düşüncelere hoşgörüyle yaklaşmaktadır. Bu türde toplumlarda olabildiğince az kural bulunmakta, bu kültüre sahip bireylerin daha soğukkanlı oldukları ve duygularını çok fazla yansıtmadıkları belirtilmektedir (Erbatu, 2008; Hofstede, 2011; Karadağ, 2020).

Belirsizlikten kaçınan toplumlarda bireyler yüksek düzeyde kaygı ve saldırganlık eğilimi göstermektedir (Hofstede, 1980b). Çalışma saatleri uzun olan bu türde toplumlarda bireyler sıkı çalışmaya yönelik içsel bir dürtü hissetmektedir. Kesinlik ve yapılandırma beklentisi bulunan belirsizlikten kaçınan toplumlarda uygulansa da uygulanmasa da kurallara ihtiyaç duyulmaktadır (Yüksel, 2021). Çalışanlar yakın denetim istemekte, yönergeleri takip ederek kendilerinden isteneni doğru bir şekilde yapmak için çaba harcamaktadır (Schuler vd., 1996).

Belirsizlikten kaçınmanın düşük olduğu toplumlarda ise kaygı ve stres düzeyi düşüktür. Zorunluluklar dışında kurallara ihtiyaç duyulmaz. Sıkı çalışma, ihtiyaç halinde gerçekleşmekte ve çalışma saatleri kısa tutulmaktadır (Yüksel, 2021). Belirsizlikten daha az kaçınan toplumlarda yönetici ve çalışanların görevleri daha az yapılandırılmıştır. Çalışanlar risk almaya ve işlerini yapmak için kendi inisiyatiflerini almaya yönlendirilmekte, yaratıcılıklarına güvenme eğilimi göstermektedir (Schuler vd., 1996). Bu nedenle belirsizlikten kaçınmanın düşük olduğu toplumlarda bireylerin stres düzeylerinin ve süper egolarının düşük, görüş ayrılığını kabullenme ve risk alma eğilimlerinin yüksek olduğu görülmektedir (Emre, 2007; Terzi, 2004). Bunun yanı sıra belirsizlikten kaçınma eğilimi düşük olan bireylerin bilgiye önem verdikleri, bilgiyi aktarma becerilerinin yüksek olduğu ve diğer bireylerin içsel özelliklerine daha duyarlı oldukları belirtilmektedir (Bozkurt, 2007).

2.2.2.3. Bireysellik-Kolektivizm

Hofstede'e (1984) göre bireysellik ve toplumsallık; bireysel çıkarlar ve toplum çıkarları, özgürce hareket edebilme, karar verme durumu, aile yapısı, toplumla aradaki bağ, gruptaki yere göre kimlik ve gruba bağlılık gibi özelliklerle şekillenmektedir. Bireysellik, insanların sadece kendilerine ve yakın ailesine bakmasını beklediği, diğer insanlarla sıkı olmayan bir bağ ifade ederken, kolektivizm (toplumsallık) kişilerin doğumdan itibaren güçlü, birbirine bağlı gruplarda olduğu, grup içi ve dışı ayrımının yapıldığı, mutlak bir sadakatle gruplarını korumaya devam ettiği toplumu ifade etmektedir (Hofstede, 1980b).

Bireysellik ya da toplumsallık algısı, toplumda bireysel değerlerin mi yoksa toplumsal değerlerin mi egemen değerler olarak algılandığını gösteren kültürel bir değişkendir (Okutan ve Balaban, 2014). Bir kültürde 'ben' merkezci veya 'biz' merkezci yaşam önceliklidir. Bu kültürlerde öznellik ya da özgürlük veya dayanışma ya da bağımlılık ön plana çıkmaktadır (Dağıstan, 2019). Bireyci toplumlarda 'ben' bilinci bulunmakta ve kişiler kendilerine odaklanmaktadır. Kolektivist kültürlerde ise 'biz' bilinci bulunmakta ve kimlik olgusu sosyal sistem temelli yapılandırılmaktadır (Hofstede, 1983). Bireyselci kültürde özgür düşünce ve yaratıcılık teşvik edilirken, kolektivist kültürde iş birliği ve uyum ön plandadır (Chatman vd., 2014). Bu kapsamda bireyci kültürlerde bireyler öncelikle kendi çıkarlarını ve yakın çevresinin çıkarlarını gözetirken, kolektivist toplumlarda grup çıkarları ön planda tutulmaktadır (Hofstede, 1984).

Bireyciliğin ve kolektivizmin kaynağı olan aile, genellikle toplum yapısını da yansıtmaktadır. Toplumcu kültürde yetişen çocukların içinde olduğu aileler anne, baba haricinde büyükanne, büyükbaba, teyze, hala gibi aile bireylerinin de içinde bulunduğu geniş ailelerdir. Böyle ailelerde çocuk her zaman grubun bir parçası gibi görülmekte ve bireysel görüş geri plana atılmaktadır (Yüksel, 2021). Düşüncelerin gruba göre ayarlandığı kolektivist toplumlarda, karar alma süreçlerinde grubun uyumun bozulmamasına önem verilmektedir (Azizoğlu, 2011; Erbatu, 2008; Yüksel, 2021). Yüksek bağlamlı iletişimin baskın olduğu kolektivist toplumlarda sözlü iletişim genelde sözsüz öğelerle desteklenmekte, ifade edilmeyen duyguların karşı tarafça anlaşılması beklenmektedir (De Mooij ve Hofstede, 2002; Yüksel, 2021).

Bireyci toplumdaki birey ise genelde anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile yapısında büyümektedir. Bu kültürdeki aileler çocuğu ben merkezli olarak

düşünmeye, kendi fikirlerini geliştirmeye cesaretlendirmektedir (Erbatu, 2008). Bireysel tercihlerin ön plana çıktığı bireyci toplumlarda herkes kendisinden sorumlu olup, bireylerin sorumluluklarını üstlendiği ölçüde seçimlerinde özgür oldukları belirtilmektedir (Azizoğlu, 2011; Yüksel, 2021). Dolayısıyla bu kültürdeki toplumlarda yaşam boyu öğrenme benimsenmekte, eğitim sistemlerinde bireyin öğrenmeyi öğrenme becerilerinin geliştirilmesi ve kendini sürekli geliştirmesi esas alınmaktadır. Diploma sahibi olmak ise kişinin öz saygısını ve ekonomik değerini yükseltmektedir. Toplumsal kültürlerde eğitimin amacı bir şeyin nasıl yapılacağını öğrenmektir. Bu süreçte eğitimden ziyade, sürecin sonunda bireyi ekonomik refaha kavuşturacak ve yüksek statü elde etmesine yardımcı olacak diploma esas alınmaktadır (Azizoğlu, 2011; Erbatu, 2008; Yüksel, 2021). Kolektivist toplumlarda meslek seçiminde de bireyler kendilerine sosyal statü kazandıracak, ekonomik yönden güçlü kazançlar elde edecek alanlara yönelmektedir. Bireyci toplumlarda ise bireylerin kendilerini geliştirebilecekleri, mutlu olacakları meslekleri seçme eğilimi vardır (Erbatu, 2008). Bireyci toplumlarda bireylerin geleceğinin şekillenmesinde yetenek ve liyakat belirleyiciyken; kolektif toplumda ilişkiler ağı belirleyici rolde bulunmaktadır (Dağıstan, 2019).

Bireysellik ve güç mesafesi arasında istisnalar olsa da çoğunlukla negatif bir ilişkinin mevcut olduğu belirtilmektedir. Güç mesafesi yüksek olan ülkeler daha kolektivist yapı gösterirken, güç mesafesi düşük olan ülkeler daha bireyci bir yapı göstermektedir. Güç mesafesi ile bireysellik-toplumsallık arasındaki bu negatif ilişkinin sebebi ekonomik gelişmelerdir. Toplumsal refah arttıkça güç mesafesi azalmaktadır (Erbatu, 2008). Sosyo-ekonomik düzeyi düşük, endüstrileşmemiş ülkeler toplumcu özellikler taşıırken; gelişmiş, endüstrileşmiş, zengin ülkelerde bireyci davranışlar gözlemlenmektedir (De Mooij ve Hostede, 2002).

2.2.2.4. Erillik-Dişilik

Hofstede'nin (1980b) belirlediği bir diğer kültürel boyut 'Erillik-Dişilik' boyutudur. Bu boyutun hem toplumları hem de bireyleri farklılaştırdığı savunulmaktadır. Bir birey hem eril hem de dişil özelliklere sahip olabileceği gibi bir toplumun kültürünün de eril ya da dişil değerlere sahip olabileceği kabul edilmektedir (Leung ve Moore, 2003).

Erillik ve dişilik fiziksel özellikleri çağırırsa da aslında toplumsal cinsiyet rollerine atıf yapılmaktadır (Karadağ, 2020; Nicholson ve Stepina, 1998). Bu kültürel boyut bir toplumda geçerli ve baskın olan değerlerin ne ölçüde erkeksi veya kadınsı

olduğunu belirtmektedir (Erbatu, 2008; Hofstede, 1980b; Hofstede, 1983). Toplumsal cinsiyet rol dağılımının en üst düzeye çıktığı toplumlar eril; görece daha az olduğu toplumlar ise dişil olarak adlandırılmaktadır (Hofstede, 1983). Erillik, toplumdaki baskın değerlerin girişkenlik, başarı, para veya eşya sahibi olma durumu ile tanımlanırken (Hofstede, 1980b) dişilik, toplumdaki baskın değerlerin yaşam kalitesi ve diğer bireyleri önemseme durumu olarak tanımlanmaktadır (Hofstede ve Bond, 1988; De Mooij ve Hofstede, 2002). Dişil kültürde bireye ve bireyler arası ilişkilere önem verilmektedir. Eril kültürde ise insana değer verme ikinci planda kalmaktadır. Dişil kültür, geleneksel anlamda dişilikle özdeşleşen şefkat, merhamet, sadakat, nezaket, sevgi dolu olmak gibi özellikleri yapısında barındırmaktadır (Hofstede, 1994; Karaca ve Gümüş, 2018). Bu kültürde erkeklerin ya da kadınların hırslı ya da rekabetçi olmalarına gerek olmadığı gibi, bireyler maddi başarılarından ziyade çevreyle etkileşimde saygının benimsendiği bir yaşamı tercih edebilmektedir (Rodrigues, 1998).

Toplum kültürünün erillik ve dişilik boyutunda alçak gönüllülük ve kendine güven özellikleriyle bağlantı kurulmaktadır. Eril kültürdeki bireylerin kendilerine güven duyguları daha yüksekken, dişil kültürde alçak gönüllülük egemen faktördür. Eril toplumlarda cinsiyet rolleri açıkça olup, erkek egemen bir anlayış benimsenmektedir (Hofstede, 1980b). Eril toplumun dinamiklerinde hiyerarşik ve otoriter yapı baskın olduğu için güç belirli grubun elinde toplanmıştır (Acker, 1990). Dişil kültürde ise erkek ve kadın rolleri keskin bir şekilde birbirinden ayrılmamakta ve cinsiyet eşitliği önemli görülmektedir.

Hofstede'nin (1980) eril-dişil toplum boyutunun kültürler arası etkileşim ve işbirliği üzerinde belirgin etkisi olduğu görülmektedir. Eril kültürdeki bireyler arasında rekabet ön planda olduğu için bireyci yaklaşım bulunmakta ve bireyler bağımsız karar vermek için teşvik edilmektedir. Böyle toplumlarda çalışmak için yaşanılır ilkesi vurgulanmakta, bu sebeple bireyler daha hırslı, rekabetçi, girişken ve çalışkan özellikler sergilemektedir. Bu durum işbirliği ve takım çalışmasını geri plana itmektedir. Dişil toplumlarda bireyler arası iletişim ve işbirliği ön planda olduğu için grupla uyumlu çalışmalar teşvik edilmektedir. Eril toplumda net hedefler, hızlıca alınan kararlar ve hiyerarşik yapılar tercih edilirken, dişil toplumda karar verme süreçlerinde farklı bakış açılarının dikkate alındığı süreçler gözlemlenmektedir.

Eril toplumlarda iş hedefleri yüksek kazanç, statü ve mücadeledir. Başarı göstergesi itibar ve zenginliktir. Ekonomik büyüme her şeyi önündedir. Dişil toplumlarda

ise iş hedefleri istihdam güvenliği, iyi ilişkiler ve iyi çalışma şartlarıdır. Yaşamak için çalışma kültürü hâkimdir. Dişil kültürde bireylerin yaşam kalitesine önem verilmektedir (Dağıstan, 2019; Hofstede, 1980b; Hofstede, 2001; Marcus ve Gould, 2000). Özetle erillik-dişilik, erkeğe özgü olduğu savunulan hırs, rekabet, başarı, kazanç, kararlılık, güçlü olma gibi değerlerin; kadınlara özgü olduğu düşünülen iş birliği, samimi ilişkiler, merhamet, güçsüzlere yardım gibi değerlere ne ölçüde baskın olduğunu araştırmaktadır (Erbatu, 2008; Leung ve Moore, 2003).

Hofstede (1980b) yaptığı çalışma ile kültürler arası farklılıkları ortaya koyan güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, bireysellik-kolektivizm ve erillik-dişilik olmak üzere dört farklı boyut olduğunu öne sürmüştür. Güç mesafesi boyutu bireylerin toplumdaki eşitsizliği kabullenme düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlar daha kolektivist bir yapı gösterirken güç mesafesinin düşük olduğu toplumlar daha bireysellik gösteren yapıdadır. Bu boyut toplum kültürünün gösterdiği benmerkezci ya da biz merkezci yaşam farkı olarak ele alınmaktadır. Belirsizlikten kaçınma boyutu ise bireylerin belirsiz durumlarda tehdit altında hissetme düzeyi olarak ifade edilmektedir. Eril-dişil toplum boyutu ile toplumsal cinsiyet rolleri ele alınmaktadır. Bu dört boyut bize her toplumun kültürel değerler ile farklılıklar barındırdığını göstermektedir. Hofstede (1980a) kültürü ‘kolektif zihinsel programlama’ olarak ifade etmekte ve bu programlama değerler, gelenekler ve davranış normlarını içermektedir (Nicholson vd., 1994). Toplumlar arası veya toplum içinde yer alan gelenekler, değerler ve davranış normları farklılık gösterebilmektedir (Sığrı ve Tıgılı, 2006). Yaşadığımız çağda toplumlar bireyden kendi kültürünün bilincinde olmasını, kültürünü tanıtabilme yetisine sahip olmasını ve aynı zamanda farklı kültürleri tanıması, değer vermesi, saygı göstermesini beklemektedir (Adabaş, 2016; Sığrı ve Tıgılı, 2006). Kültürel farkındalık da bireyin öncelikle kendi kültürünü bilmesi ile başlamaktadır (Bozkurt, 2022). Tuna (2011) kültürel farkındalığı değer, algı ve inançlarımızın farkında olmak şeklinde ifade etmektedir. Yirmi birinci yüzyıl vatandaşı olabilmenin temel koşullarından biri de farklı kültürel değerlerin varlığını tanıma ve bu kültürleri anlamaktır (Temel-Eğimli, 2011). Kültürel farkındalık süreci bireyin farklı kültürdeki bireyler hakkındaki önyargılarının, varsayımlarının farkına varmasını içermektedir (Campinha-Bacote, 2002). Kültürel farklılıkları kabullenmek, saygı duymak kişiler arasındaki iletişimi ve ilişkiyi etkilemektedir (Temel-Eğimli, 2011). Kültürel farkındalıklar toplumlar arasındaki hoşgörü ortamının oluşmasına (Bada, 2000), bireylerin sağlıklı iletişimi kurmasına, empati yapabilmesine, tüm

farklılıklar içerisinde uyumlu bir şekilde yaşamasına ve daha barışçıl yaşam sürme sürecine katkı sağlamaktadır (Abbas, 2023; Peker, 2019).

2.2.3. Girişimcilik ve Kültür Arasındaki İlişki

Kültür, insanların tutum, eylem, niyet ve kişiliklerini doğrudan etkileyen (Çağlar, 2001), ait olduğu toplumun bütün etkileşim süreçlerine, kurumsal yapılarına, çalışma ve üretim koşullarına yansıyan bir sistemdir (Tosun, 1990). Birey ve toplum üzerindeki en büyük etkinin kaynağı kültür olarak görülmektedir. Kültür, kişiden kişiye aktarılan öğrenilmiş yaşam biçimleri olarak ele alınmaktadır. Toplumun gelenek görenekleri, ahlaki değerleri, yaşam tarzı, aile yapısı gibi pek çok öge kültürün izlerini taşımaktadır.

Topluma egemen olan kültürel değerlerin taşıyıcısı bireyin davranışları da içinde yaşadığı kültür yapısına göre şekil almaktadır (Aytaç ve İlhan, 2007; Güney ve Çetin, 2003). Dolayısıyla sosyal bir olgu olan girişimcilik ruhunun oluşumunda kültürel yapının önemli bir yeri bulunmaktadır. Girişimci, davranış biçimini yaşadığı çevre ve gördüğü eğitimden almaktadır. Kültüre dayalı hareket eden girişimcilerin kişilik yapıları da kültürden etkilenmektedir (Açıkgöz, 1990; Alparslan, Taş ve Yastıoğlu, 2017; Büber, 2011). Bu nedenle kültürel farklılıklar farklı kişiliklerin ve karakterlerin oluşumuna etki etmektedir. Kimi kültürler dışa dönük, özgür bireyler oluştururken, kimileri korumacı, bağımlı, konformist bireyler oluşturmaktadır (Aytaç, 2006). Morrison (2000) girişimcilik ve kültür arasındaki ilişkiye vurgu yaparak kültürün girişimcilik davranış ve tutumlarına önemli ölçüde etki ettiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Busenitz ve Lau'nun (1997) araştırma sonuçları; bazı kültürlerin diğerlerine oranla daha fazla girişimci bireyler yetiştirmelerinin toplumlara ait kültürel farklılıklardan kaynaklandığını göstermektedir.

Ülkedeki girişimcilik faaliyetlerinin düzeyi ve kalitesi o ülkenin girişimciliğe bakış açısına göre şekillenmektedir. Bir kültürel yapıda “bireysellik, kişinin kendi işini yapması, başarılı olması ve kazanç elde etmesi” önemli görülüyorsa girişimcilik destekleniyor demektir (Doğan, 2022; Öztürk, 2018). Girişimcilik kavramının temel unsurları olan risk alma, yenilik başlatma gibi eylemleri destekleyen, ödüllendiren bir kültürde daha yüksek düzeyde girişimci faaliyetleri gerçekleşmektedir (Güney vd., 2006; İraz, 2010).

Kültür bireyleri düşünme, öğrenme, iletişim kurma, teknolojiyi kullanma gibi pek çok alanda doğrudan etkilediği için bireyin yaşamında büyük etkiye sahiptir (Temel-

Eğimli, 2011). Teknolojinin ilerlemesiyle insanlar arası iletişim ve etkileşimin geliştiği bir çağda kültürel etkileşimlerin de hızla arttığı görülmektedir. Dolayısıyla içinde bulunduğumuz çağda bireyden kendi kültürünü benimsemesinin yanı sıra farklı kültürlerin de farkında olması, onlara saygı duyması beklenmektedir (Adabaş, 2016). Bireyin sahip olduğu kültür haricinde diğer kültürleri bilmesi sosyal ilişkilerde, iletişimde ve çalışma alanlarında kolaylaştırıcı etki yaratacaktır (Temel-Eğimli, 2011). Kültürel farkındalık toplumda yer alan farklı kültürleri ve bu kültürde yaşayan bireylerin varlığını kabullenmeyi, saygı göstermeyi, birey ya da toplum için gerekli çabayı göstermeyi ifade etmektedir (Can, 2020).

Günümüzde girişimcilik süreçleri küresel çapta gerçekleştiğinden, çok uluslu ortamlarda işbirliğinin sağlıklı yürütülebilmesi, girişimcilerin iletişim becerilerini ustalıkla yönetilmesi için kendi kültürüne olduğu kadar farklı kültürlerin gelenek, görenek, toplumsal değer ve normlarına karşı duyarlı olması gerekmektedir (Burikova, 2020). Kültürel farklılıkları reddetmek bireyler arası hoşgörü ve güven ortamını zedeleyeceği için başarısızlığı beraberinde getirerek iş süreçlerini zarara uğratar (Hammerich ve Lewis, 2013). Dolayısıyla bireyler sahip olduğu kültürel değerlerini bilir, farklı kültürleri kabullenip uyum sağlarsa o kültür bireyleriyle çalışma ortamında karşılaşabilecek olumsuzlukları en aza indirebilecektir (Temel-Eğimli, 2011). Tomlinson ve Masuhara (2004) kültürel farkındalığı artmasının bireylerin kendi kültürleri ve diğer kültürlerdeki davranışları, tutumları keşfetmesine, gizli çatışmaları fark edip çözümleri için seçenekler oluşturabilmesine, hoşgörüyü artırmasına, kültürlere karşı duyarlılık geliştirerek empati kurabilmesine yardımcı olmaktadır. Çakır (2006) ise kültürel farkındalığının gelişiminin bireylerde eleştirel düşünmeyi geliştireceğini belirtmektedir. Kültürel farkındalık bireyin durumlar karşısında kasıtlı ve amaçlı karar vermesinde etkilidir (Altay, 2005).

Kültür ve girişimcilik arasında ilişki kurulmaya çalışılırken hangi kültürlerin girişimciliği destekleyici olduğu, hangi kültürlerin ise girişimciliği engelleyici etkilere sahip olduğu önem taşımaktadır. McClelland (1961) girişimciliğe destek veren kültürlerin öne çıkarttığı davranışları bireysel sorumluluk alma bilincinde olma, hesaplı risk alma, verdiği kararların sonuçları hakkında geri bildirim talep etme olarak belirtmiştir. Hofstede'nin (1980b) sınıflandırdığı kültürel boyutlardan biri olan belirsizliğe karşı tolerans gösterme düzeyi girişimcilik yöneliminde belirgin farklar ortaya koymaktadır. Belirsizliğe karşı toleransın yüksek olduğu kültürlerde bireyler daha yenilikçi ve değişime

açık olmakta, daha çok risk almakta, proaktif davranışlar göstermekte ve dolayısıyla daha fazla girişimcilik potansiyeline sahip olmaktadır. Belirsizlikten kaçınma eğilimi düşük olan kişiler belirsiz ortamlarda, bilgi yükü altında esnek davranışlar ve girişimci özellikleri sergilemektedir (Erbatu, 2008). İlgili araştırmaların sonuçları da belirsizliği en iyi tolere edebilen bireylerin girişimci bireyler olduğunu göstermektedir (Entrialgo, Femandez ve Vazquez, 2000; De Mooij ve Hofstede, 2002). Bireysellik kolektivizm boyutuna girişimcilik çerçevesinden bakıldığında bireyci kültürlerde yaygın olarak kendine güven, bağımsızlık eğilimi, iç denetim odaklı olma, rasyonellik gibi özellikler ön plana çıkmaktadır. Bu özellikler bireylerin girişimci olabilmesi için sahip olması gereken özellikleri kapsamaktadır. Dolayısıyla bireyciliğin baskın olduğu kültürlerde girişimcilerin sayısının fazla olması beklenen bir durum olarak nitelendirilmektedir (Öztürk, 2018).

Girişimcilik toplumun sosyo-kültürel yapısıyla da doğrudan ilişkilidir. Yapılan çalışmalardan kültürün girişimciliği etkileyen ve harekete geçiren güdülerini barındırdığı anlaşılmaktadır (Aytaç, 2006; Aytaç ve İlhan, 2007). Çünkü kültür, toplumdaki bireyler için davranış kalıpları oluşturmaktadır. Bunun sonucunda bireyin belirsizlikten kaçınma, risk alma, değişime dirençli olma ve yenilikler karşısında göstereceği davranışlarda belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenle girişimcilik özellikleri ülkeden ülkeye hatta bölgeden bölgeye farklılıklar göstermektedir (Bygrave ve Minniti, 2000).

2.3.1. Analitik Düşünme Becerisi

Küreselleşen dünyada bilgi ve teknoloji sürekli olarak gelişip yenilenmektedir. Küreselleşme her alanda olduğu gibi eğitim alanında da etkilerini göstermektedir. Eğitim alanındaki küreselleşme ülkeler çağın geresinde kalmamak adına eğitim politikalarını yeniden şekillendirip öğrencilerin aktif olacağı yeni stratejiler geliştirmektedir (Tatar, 2006; Keskin ve Usta, 2019; Sebetci ve Aksu, 2014). Eğitim alanındaki gelişmelerle bireyin kendini geliştirmesi, bireysel yeteneklerini kullanması, bilgi ve beceri düzeyinin yükseltilmesi ön plana çıkmaktadır. Çağın gereksinimleri doğrultusunda yapılandırılan bir eğitim sisteminde bireylerin etkili iletişim kurma, problem çözme, analitik düşünme ve bilgiyi sentezleme gibi üst düzey becerilere sahip olması beklenmektedir (Şentürk, 2009).

Üst düzey düşünme becerileri, bireyin içinde bulunduğu değişimlere ayak uydurarak hayatın içinde var olabilmesi ve başarı elde edebilmesi için gerekli olan temel becerilerdendir (Maviş-Sevim, 2021). Üst düzey düşünme, bilimsel yöntem becerileri

olan bilgiyi kullanma, hipotez geliştirme, problem çözme, analiz, sentez, genelleme yapma gibi becerileri kapsamakta ve var olan bilgileri yeni durumlara uygulamayı gerekli kılmaktadır. Bunun yanı sıra bilgiyi kullanmaya ve üretmeye katkı sağlayan yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme ve bilişsel farkındalık becerileri üst düzey düşünme süreçleri kapsamında yer almaktadır (Brown, 2004; Üstünlüoğlu, 2006).

Üst düzey düşünme becerileri temel olarak Bloom Taksonomisi ile ortaya çıkmıştır (Brown, 2004; Ezberci-Çevik, 2021; Özdemir, 2020). Yirmi birinci yüzyıl becerilerinden olan analitik düşünme becerileri de Bloom taksonomisine göre üst düzey düşünme becerileri arasında yer almaktadır (Anderson ve Krahtwol, 2001; Sitjongsatapon vd., 2021). Analitik düşünme; analiz etme, düzenleme, sıralama, alt bölümlere ayırma, karşılaştırma, ilişki kurma, durumla ilgili açıklama yapma ve sonuca varma gibi çekirdek becerileri kapsamaktadır (Güneş, 2012). Analitik düşünme becerisi taksonominin analiz basamağı ile ilişkilidir. Analiz, bir bütünü açık olarak görmek, parçalarına ayırmak, parçalar arası fark ve benzerlikleri bulmak ve akıl yürüterek çözümlemektir (Uçar, 2023). Analitik düşünme becerisi bir bütünün parçalarına ayrılması, parça bütün ilişkisinin ve parçaların birbiri ile ilişkisinin kavranması olarak ifade edilmektedir (Amer, 2005; Anderson ve Krahtwol, 2001; Bloom vd., 1956; Krathwohl, 2002). Kocaman (2021) analitik düşünme becerisini analiz etme, sıralama, sınıflandırma, karşılaştırma ve değerlendirme olarak beş farklı alt beceride ele almıştır. Benzer şekilde Sternberg (2005) analitik düşünme becerilerini bir durumu analiz etme, konuyu değerlendirme, açıklama, karşılaştırma ve yargıda bulunma becerisi olarak tanımlamaktadır. Marzano ve Kendall (2007) ise analitik düşünmeyi durumların benzer ve farklı yönlerini tanımlayabilme, genel kategorileri ifade edebilme, yeni bilginin uygunluğuna karar verebilme, bilinenlerden yola çıkarak yeni genelleme ve ilkeler oluşturabilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda analitik düşünme, bir durumun/olayın bileşenlerini analiz ederek anlamlandırmak için güçlü bir düşünme aracı olarak görülmektedir (Amer, 2005; Kala, 2019; Sebetci ve Aksu, 2014).

Analitik düşünmenin temeli, akıl yürütme ile birlikte sorgulamayı içermektedir (Robbins, 2011). Analitik düşünme bir bütünün parçalara ayrılması, parçaların yeniden tanımlanması ve sınıflandırılması ve yeniden bütüne ulaşılması aşamalarıyla ele alındığı için çözümleme yapmaya yönelik bir düşünme biçimi olarak ifade edilmektedir (Güneş, 2012; Montaku, 2011). Düşünmeyi destekleyen duyuşsal özellikler açısından incelendiğinde, analitik düşünme; olay, durum ya da nesnenin sahip olduğu niteliklere

odaklanma eğilimini, açıklama ve tahminde bulunma için kurallar kullanma tercihini gerektirmektedir (Nisbett vd., 2001).

İnsanın öğrenmesi ve yaşaması için temel düşünce olarak belirtilen analitik düşünme yolu ile bireyin günlük hayatta karşılaştığı problemleri doğru ve verimli bir şekilde çözmesi beklenmektedir (Panprueksa, 2012). Bu doğrultuda analitik düşünme becerisinin; karşılaşılan problemlerin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymak için önemli bir araç olduğu görülmektedir (Chonkaew, Sukhummek ve Faikhamta, 2016). Analitik düşünme becerisinde birey karşılaştığı problemleri çözmek için veri toplamakta, verileri analiz ederek çözüme ulaşmaktadır (Marzano ve Kendall, 2007). Bu süreçte uygun yöntem ve teknikler tespit edilerek toplanan bilgiler değerlendirilmekte, oluşan öneri ve varsayımlarla yeni anlamlar ve sonuçlar çıkarılmaktadır (Fidan, 2012). Bireyin problem çözme süreçlerini yaşayarak beceri kazanması ve deneyimler elde etmesi, günlük yaşam problemlerini çözmesini de kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle analitik düşünme becerisi yaşam becerisi olarak kabul edilmektedir (Kala ve Kirman-Bilgin, 2020).

Analitik düşünmenin temelinde şüpheli, araştırmacı, eleştirel ve özgün düşünebilme dolayısıyla da sorun çözebilme becerisi vardır. Bu süreçte birey, konuyla ilgili seçenekleri karşılaştırma, ihtiyaç duyulan bilgileri belirleme ve birleştirme ve sonuçta elde edilen seçeneklerden en doğru olanı seçmeyi sağlayan bir bakış açısı geliştirmektedir. Analitik düşünme kendi kendini yöneten, yönlendiren, test eden ve doğrulayan bir düşünme şeklidir (Acar, 2018). Bu yönleriyle irdelendiğinde analitik düşünme bireysel ve toplumsal hayatın her yönünde iyi birer düşünür olmayı, bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm odaklı yaklaşmayı sağlamaktadır (Güneş, 2012).

2.3.2. Analitik Düşünme Süreci

Üst düzey düşünme becerilerinden olan analitik düşünme becerisi bireyin akademik hayatı ve günlük hayatı açısından oldukça önemli görülmektedir (Akkuş-Çakır ve Senemoğlu, 2021). Günlük hayatta karşılaşılan pek çok sorunun çözümünde, bir konu hakkında karar verip yargıya ulaşılması gerektiğinde analitik düşünme becerileri etkin olarak kullanılmakta (Anwar ve Mumthas, 2014), kısacası var olan her problemi çözme durumunda bu beceriler işe koşulmaktadır (Chaffee, 2010).

Analitik düşünme süreci; problemleri çözmek için kullanılan, bilinçli olarak yürütülen bir dizi düşünme sürecini içermektedir (Anwar ve Mumthas, 2014; Irwanto, Rohaeti, Widjajanti ve Suyanta, 2017). Verileri karşılaştırmaya, ayırmaya ve yeniden

birleştirmeye yani sezgilerden ziyade kanıta dayalı bir süreci kapsamaktadır (Bayar ve Kılıçarslan, 2023). Analitik düşünme kasıtlı, çaba gerektiren, mantık temelli bir düşünme sürecidir (Akkuş-Çakır ve Senemoğlu, 2021). Bu kapsamda ele alındığında içinde bulunulan durumu kavrama, sorunu analiz etme ve farklı çıkarımlarda bulunma gibi pek çok becerinin analitik düşünme sürecinde işe koşulduğu belirtilmektedir (Çelik vd., 2015). Çetinkaya ve Erdoğan (2023) analitik düşünme sürecinde bireylerin izlemesi gereken aşamaları şu şekilde belirtmiştir:

- Sorunu ya da konuyu belirlemek,
- Belirlenen sorun ya da konuyu küçük parçalara ayırmak,
- Araştırma yaparak yeterli bilgiye ulaşmak,
- Verileri analiz etmek,
- Eleştirel bakış açısıyla olumlu ya da olumsuz tüm yönlerini değerlendirerek neden-sonuç ilişkisi kurmak,
- Çözümler üreterek, çözümlerin geçerliliğini test etmek

Sternberg (2017) analitik düşünme sürecini üç boyutta ele almaktadır. Üst bilişsel süreç olarak adlandırılan birinci boyutta sorunun farkına varılıp sorun tanımlanmakta, çözüm için strateji oluşturulmakta ve süreç sonunda sürece ilişkin değerlendirme yapılmaktadır. İkinci boyut problemin çözümünün gerçekleştiği performans sürecini kapsamaktadır. Üçüncü boyut ise problemin nasıl çözüleceğine dair veri toplama süreçlerini içermektedir. Elder ve Paul (2019) ise analitik düşünme sürecinin ortak temel aşamalarını; amaçlar hakkında düşünme, sorular oluşturma, bilgi edinme, çıkarımlarda bulunma, çıkarımları kontrol etme, varsayımları kontrol etme, kavramları açıklama, kişisel bakış açısının farkında olma ve sonuç üzerinde düşünme olarak sekiz farklı adımda tanımlamıştır.

Özetle analitik düşünme süreci üst düzey düşünme biçimi olduğu için alanyazında bu düşünme biçimine yönelik tanımlamalarda ve beceri çeşitliliğinde farklılıklar bulunmaktadır. Alanyazında analitik düşünme süreci aşamalarına yönelik farklılıklar olmasına rağmen, sürecin ortak özelliklerinde; sorunun veya durumun farkına varıp tanımlanması, sorunun küçük parçalara ayrılması, bu parçalara dair yeni bilgilere ulaşılması, elde edilen bilgilerin benzerlik ve farklılıklarını ortaya koyarak karşılaştırılması, çözüme yönelik varsayımlarda bulunulması ve varsayımların kontrol edilmesi, sürece yönelik ilişkilerin kurulmasıyla sonuca ilişkin karar verilmesi aşamaları ön plana çıkmaktadır. Aşamalardan da anlaşılacağı üzere herhangi bir problem

durumunda analitik düşünme süreci bireyi araştırmaya, sorgulamaya, akıl yürütmeye ve çıkarımda bulunarak çözüm üretmeye yönlendirmektedir.

2.3.3. Girişimcilik ve Analitik Düşünme Arasındaki İlişki

Girişimcilik fırsat odaklı, yeni fikirler bulmayı, bu fikirleri ürünlere veya hizmetlere dönüştürmeyi ve pazara sunmak için bir girişimi oluşturmayı içeren bir süreci ifade etmektedir (Johnson, 2001). Girişimciliğin teknolojik, sosyal ve ekonomik kalkınma sağlayarak gelir artışı ve rekabet üstünlüğü yaratması sebebiyle girişimci kişilerin ortaya çıkarılması ve girişimci bireylerin yetiştirilmesi toplumların hedeflediği bir süreç haline gelmiştir (İrmiş ve Barutçu, 2012; Sart, 2020).

Girişimciler çevresinin farkında olan, fırsatları gören, risk alabilen, analiz yeteneği yüksek bireylerdir (Onay, 2015). Şahin'e (2009) göre girişimciliği harekete geçiren özellikler; bireylerin kişilik yapısı, kararlı ve hırslı olması, zorluklar karşısında pes etmemesi, hevesli olması ve yaratıcı olmasıdır. Girişimcilerin pek çok araştırmacı tarafından kabul görmüş karakteristik özellikleri yaratıcı düşünebilmeleri ve yenilik üretebilmeleridir (Boz vd., 2016; Bedük ve Eryeşil, 2015; Ulutürk-Akman ve Bektaş, 2015). Bu kapsamda Henrich (2014) analitik düşünmenin yenilikçilik ve yaratıcılıkla yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. Wu'nun (2009) geliştirdiği girişimci yetkinlik modeli incelendiğinde ise bireyin girişimci olup olmadığını ayırt edebilmek için temel yetkinlik olarak kabul edebilecek özellikler arasında analitik düşünme becerisinin yer aldığı görülmektedir. Modelde yer alan diğer yetkinliklerden bazıları öğrenmeye bağlılık, esneklik, yenilikçilik, sonuç odaklılık, öz güven ve öz kontrol özellikleridir.

Sternberg (2004) bir girişimcinin başarılı olması için zekânın analitik, yaratıcı ve pratik yönlerinin dengede olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu kapsamda bireyin yeni fikirler ortaya koyması için yaratıcı zekâyı, fikirlerin iyi olup olmadığına dair değerlendirmeler yapabilmesi için analitik zekâyı ve ürettiği fikirleri piyasaya satabilmesi için pratik zekâyı ihtiyacı duyulduğu belirtilmektedir. Benzer şekilde Asar (2021) ve Çetinkaya-Bozkurt (2011) bir girişimcinin başarılı olması için yönetim ve etkili iletişim becerilerine, yüksek çalışma isteğine, hızlı kavrama yeteneğine ve analitik zekâyı gereksinim duyduğunu belirtmişlerdir.

Girişimcilik için gerekli olduğu belirtilen analitik düşünme becerisinde belirsiz bir durumda problemin tanımlanması veya yapılandırılması gerekmektedir. Problemin net olmadığı durumlarda araştırma stratejisi kullanılmakta yani net olmayan durum

sorgulanmaktadır (Robbins, 2011). Bu kapsamda analitik düşünmenin; akıl yürütmeye dayalı ve farklı becerilerin kazanımını gerektiren, karmaşık düşünme süreçleri kapsamında yer aldığı görülmektedir. Girişimcilik süreci açısından değerlendirildiğinde; girişimci faaliyete geçmeden önce hedefini belirlemeli, mevcut durumu analiz etmeli ve planlı hareket etmelidir. Bu süreçte girişimci yeni fikirler ortaya koyarken analitik düşünerek farklı olasılıkları göz önünde bulunduran kararlar vermeli (Bakır, 2020), meydana gelen olaylar karşısında durumu analiz edebilmek için analitik bir bakış açısı ile düşünmelidir (Örücü, Kılıç ve Yılmaz, 2007; Şimşek, 2018).

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde öncelikle girişimcilik özelliklerinin belirlenmesini ve farklı değişkenler açısından incelenmesini konu alan yurt içi ve yurt dışı araştırmalar sunulmuştur. Sonrasında girişimcilik özellikleri, kültürel özellikler ve düşünme becerileri arasındaki ilişkilerin incelendiği yurt içi ve yurt dışı araştırmalar sunularak açıklanmıştır.

2.2.1. Girişimcilik Özelliklerine Yönelik Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Ömür ve Seçgin (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik niyetleri, işsizlik kaygıları ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve ilgili değişkenlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda girişimcilik niyeti ile işsizlik kaygısı arasında negatif yönde, girişimcilik niyeti ve umutsuzluk arasında negatif yönde, işsizlik kaygısı ve umutsuzluk arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yaş, anne baba eğitim durumu, iş deneyimi, ailede ticaretle uğraşan bireyin olması, girişimcilik kursu almış olma gibi demografik özelliklerine göre girişimcilik niyeti, işsizlik kaygısı ve umutsuzluk düzeyinde anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Triyono ve diğerleri (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, sosyal sermayenin ve psikolojik sermayenin girişimci yönelimi üzerinde rolü ve birlikte girişimcilik niyetine etkisi incelenmiştir. Ayrıca girişimcilik yöneliminin aracı rolü ve dijital yeterliliğin düzenleyici etkisi test edilmiştir. Mesleki eğitim merkezi öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal sermaye ve psikolojik sermaye ile girişimcilik yöneliminin, girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Girişimcilik yöneliminin, niyetlerin

belirlenmesinde sosyal sermaye ve psikolojik sermayenin etkisine aracılık ettiği tespit edilmiştir.

Gorostiaga ve diğerleri (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, girişimcilik yöneliminin cinsiyet ve akademik performans ile ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Mesleki eğitim öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada rekabetçilik konusunda erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puana sahip olduğu, öğrenme yöneliminde ise kadınların erkeklere göre daha yüksek puana sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca akademik başarısı daha yüksek olan öğrencilerin; yenilikçilik, proaktiflik, öğrenme yönelimi ve başarı yönelimi açısından daha yüksek puana sahip oldukları tespit edilmiştir.

Mutohhari ve diğerleri (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sosyal sermayenin, psikolojik sermayenin ve girişimci kişiliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma mesleki eğitim merkezi öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda mesleki eğitim öğrencilerinin girişimcilik niyeti üzerinde sosyal ve psikolojik sermayenin ve girişimci kişiliğin önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Sahputri, Mawardi ve Yumarni (2023) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisinde algılanan deneyimlerinin ve aile girişimcilik yönelimlerinin düzenleyici etkilerini test etmektir. Araştırmanın örneklemini bir üniversitenin mesleki eğitim programındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin girişimcilik niyetleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, ailesinde girişimcilik deneyimi olan öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yurdasever ve Yıldırım (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, meslek yüksekokullarında verilen girişimcilik dersinin öğrencilerin kişilik tipleri ile bireysel girişimcilik yönelimi ilişkisi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda kişilik tipleri ile bireysel girişimcilik alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu; dışadönüklük-risk alma, sorumluluk-risk alma ve sorumluluk-yenilikçilik alt boyutları arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca girişimcilik eğitiminin sadece dışadönüklük-proaktiflik ve deneyime açıklık-risk alma değişkenleri arasındaki ilişkide etkili olduğu belirlenmiştir.

Altuntaş (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik algılarının; öğrenim gördükleri bölüm (sosyal ve fen-teknik)

ve demografik özellikler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik algılarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin girişimcilik algılarının öğrenim gördükleri bölüm, girişimcilik dersi alma durumu ve baba meslek grupları açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Peşinci (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada pazarlama eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerine etkisi incelenmiştir. Meslek lisesi öğrencileri ile yapılan çalışmada pazarlama eğitiminin girişimcilik eğiliminin alt boyutlarını anlamlı ve olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Pazarlama eğitimi ölçeği puanlarının; yaş ve öğrenim görülen sınıf düzeyine göre; girişimcilik eğiliminin ise cinsiyet, yaş, anne baba medeni durum, annenin eğitim durumu ve annenin hayatta olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kusumojanto ve diğerleri (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı girişimcilik eğitimi, girişimcilik tutumu, aile eğitimi ve çevre faktörlerinin öğrencilerin girişimcilik niyetine etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini mesleki okul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda çevresel faktörlerin, öğrencilerin girişimciliğe yönelik niyetini ve öğrenci tutumlarını anlamlı düzeyde açıkladığı belirlenmiştir.

Polatçı, Sobacı ve Ünüvar (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı; meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri ile girişimcilik niyetleri arasında ilişkiyi incelemek ve bu ilişkide duygusal zekânın aracılık rolünü belirlemektir. Araştırma sonucunda her iki kişilik tipinin de girişimcilik niyetini pozitif yönde etkilediği, sosyotropik ve otonomik kişiliğin girişimcilik niyetindeki etkisinde duygusal zekânın kısmi aracılık rolü üstlendiği tespit edilmiştir.

Tuygun-Toklu (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı yüksekokulda öğrenim gören öğrencilere sağlanan teşvik desteğinin girişimcilik niyetine etkisini incelemektir. Ayrıca çalışmada finansal desteğin yanı sıra fırsatları görme, subjektif norm, algılanan davranışsal kontrol ve girişimciliğe yönelik kişisel tutumun girişimcilik niyetine etkisi incelenmektedir. Araştırma sonucunda; sağlanan teşvikle birlikte girişimciliğe yönelik kişisel tutum ve algılanan davranışsal kontrolün girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu, subjektif norm ve fırsatları görme

değişkenlerinin ise girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir.

Tepe-Küçükoğlu, Baynazoğlu ve Berber (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı, meslek yüksekokulunda girişimcilik dersi alan öğrencilerin kariyer yönelimlerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın diğer amacı ise kamu, özel sektör ve girişimcilik kariyerine yönelim tercihlerinin sebeplerinin belirlenmesidir. Araştırma karma yöntem temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin %39.80'inin kariyer yöneliminin özel sektör olduğu, %26.53'ünün yöneliminin ise girişimcilik kariyeri olduğu belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin daha çok özel sektör tercihinde bulunduğu, erkek öğrencilerin ise daha çok girişimcilik kariyerine yöneldikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin kariyer yönelimi tercihlerinin öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Acar (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı mesleki eğitim merkezinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin genç girişimcilik algı düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırmada mesleki eğitim merkezinde öğrenim gören öğrencilere ölçek uygulanmış ve mesleki eğitim merkezinde görev yapan eğitimcilerle görüşme yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda verilen başarılı eğitimlerin gençlerin girişimcilik algısını artırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyetin ve baba mesleğinin girişimcilik algısını farklılaştırmadığı, coğrafi bölge değişkeninin ise girişimcilik algısını farklılaştırdığı belirlenmiştir. Nitel bulgulara dayalı olarak mesleki eğitim merkezlerinde girişimcilik ile ilgili derslerin verilmesi gerektiği, verilen eğitimlerin girişimciliğe teşvik etmesi için teorik eğitimlerin pratiğe dönüştürülmesi gerektiğini ve öğrencilerin hem mesleki hem de kültürel yönden gelişimlerinin sağlanması gerektiği belirlenmiştir.

Şimşek (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, toplumsal cinsiyet rol algıları ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini meslek yüksekokulu öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, toplumsal cinsiyet ile girişimcilik niyeti arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyetin alt boyutları açısından; eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyutu, kadın cinsiyet rolü alt boyutu, geleneksel cinsiyet rolü alt boyutu ve erkek cinsiyet rolü alt boyutu ile girişimcilik niyeti arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, evlilikte cinsiyet rolü alt boyutu ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Bayraktar ve Karadeniz (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerindeki değişimlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda 2013 ve 2017 yılları arasında girişimcilik özelliklerinden bağımsızlık ihtiyacı ve risk alma eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, 2013 yılında öğrenim gören öğrencilerin belirsizliğe toleranslarının; 2017 yılında öğrenim gören öğrencilerin ise yenilikçilik eğilimlerinin, başarıma ihtiyaçlarının, insanlarla ilişki eğilimlerinin ve yaratıcılıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

2.2.2. Girişimcilik Özellikleri, Kültürel Özellikler ve Düşünme Becerileri Arasındaki İlişkilere Yönelik Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Afşar-Doğrusöz, Uluçay ve Yazıcı (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı; 15-65 yaş arasındaki bireylerin kültürel değer düzeylerinin belirlenmesi ve kültürün girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinde bireylerin algıladığı isteğin aracılık rolünün incelenmesidir. Araştırmada girişimci bireylerin kültürel değerlerinin ve algılanan istek düzeylerinin girişimci olmayan bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kültürel değerlerin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan istek düzeyinin kültürel değerler ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiye pozitif yönde aracılık ettiği, girişimcilik niyetine en az etki eden alt boyutun güç mesafesi en fazla etki eden boyutun uzun vadeli yönelim olduğu tespit edilmiştir.

Al Momani (2023) çalışmasında yaratıcılık, yenilikçilik ve girişimcilik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada yaratıcılık ve yenilikçiliğin girişimcilik üzerindeki etkisi ve yenilikçilik ve girişimcilik arasındaki ilişkide yaratıcılığın aracılık rolü test edilmiştir. Araştırma sonucunda yaratıcılık ve yenilikçiliğin girişimcilik üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu, yaratıcılığın aracılık rolü üstlendiği belirlenmiştir. Yeniliğin girişimcilik üzerinde ve yaratıcılık üzerinde doğrudan etkisinin olduğu ve yaratıcılığın girişimcilik üzerinde doğrudan etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gönül (2023) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının girişimcilik düzeyleri ve eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi, girişimcilik ve eleştirel düşünme düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelenmesidir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin ve eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olduğu, kadın öğrencilerin girişimcilik ve eleştirel düşünme düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek

olduğu, birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin girişimcilik ve eleştirel düşünme düzeyleri açısından üçüncü sınıflar lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Algül (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada; spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme ve girişimcilik düzeylerinin fark değişkenler açısından incelenmesi ve değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda eleştirel düşünme düzeyi ile girişimcilik düzeyi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmada erkek ve kadın öğrencilerin girişimcilik düzeyleri arasında kadınlar lehine anlamlı farklılık olduğu, üniversite ve gelir düzeyi değişkenlerinin eleştirel düşünme ve girişimcilik düzeyi üzerinde; spor yapıp yapmama durumunun ise girişimcilik düzeyi üzerinde anlamlı farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Almasratı (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırma; Libya ve Türkiye’de öğrenim gören üniversite öğrencilerinin kültürel özellikleri ve girişimcilik algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada üniversite öğrencilerinin mezun olduktan sonra girişimci olmaya istekli olduğu, kültürün girişimcilik algısını etkilediği ve girişimci, girişimcilik, girişimci fırsat algısı ve kültürün boyutları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Sorokin ve Chernenko (2022) üniversitelerin resmi internet sayfalarında yer alan girişimcilik eğitiminin beklenen sonuçlarına ilişkin açıklamaları analiz etmeyi amaçlamışlardır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada; girişimcilik eğitimi uygulamalarında genel insan sermayesi bileşenlerinin öğrenme çıktısı olarak önemli olduğu ve düşünme becerilerinin her birinin genel insan sermayesine atıfta bulunduğu belirlenmiştir. Girişimcilik programlarında öğrenme çıktısı olarak belirlenen dokuz farklı düşünme becerisi arasından yaratıcı düşünme, analitik düşünme ve eleştirel düşünmenin en yaygın olarak tanınan beceriler olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte üniversitelerde genel olarak kabul gören bir yaklaşımın olmadığı, öğrenme çıktılarının nasıl tanımlanıp ölçüleceği konusunda eksiklik olduğu belirlenmiştir.

Treviño (2020) Meksika’daki üniversitelerin kültürel faaliyetlerinin öğrencilerin girişimcilik potansiyelini artırmaya yönelik stratejilerini belirleme amacıyla 16 kültür firmasının analizini gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda üniversitelerin kültürel faaliyetlerinin yoğunluğu ve girişimci üniversite olma hedeflerinin gerçekleştirilmesi için

gerekli stratejiler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak; girişimci bir üniversitenin araştırma, öğretim ve kültür arasında karşılıklı ilişkiler kurması gerektiği, üniversitelerin bilgi aktarımı yaparken teknolojik, bilimsel, sosyal ve kültürel yapıların bu bilgi aktarımının bir parçası olması gerektiği vurgulanmıştır.

Yıldırım ve Sunman (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinde kültürel boyutların rolünü incelenmiştir. Araştırmada güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, bireycilik toplulukçuluk, erillik dişilik ve denetim noktaları kültürel boyutlarının öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Barnard ve Herbest (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada yenilikçi ve girişimci bireylerin yaratıcılık süreçlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada; analitik ve sezgisel düşünme türlerinin yaratıcılığa olan etkileri, öğrenmenin ve farklı düşünme türlerinin bir arada gerçekleştiği bileşik düşünmenin yaratıcı sürece nasıl entegre edildiği incelenmiştir. Araştırma sonucunda bireylerin yaratıcılığını gösteren faktörlerin; sezgisel olma öngörü sahibi olma, proaktif olma, inisiyatif gösterme, keşfetmeye yatkın olma, belirsizlikle başa çıkma, özgün düşünme olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yenilikçi bireylerin pazar başarısını etkileyen faktörler arasında; iş anlayışı ve zekası, rekabeti farketme, fırsatçı olma, vizyon sahibi olma, kararlılık, çaba, planlama ve uygulama gibi süreçler ve özellikler olduğu tespit edilmiştir.

Kunicina ve diğerleri (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine ve yükseköğretim sonrası iş geliştirme yeteneklerinin teşvik edilmesine yönelik yenilikçi bir yöntem geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada mühendislik bölümü öğrencilerinin, pazarlama odaklı ürünler ve teknik gelişmeler için önemli olan tasarım ve planlama becerilerini geliştirmek adına proje tabanlı öğrenme yöntemi kullanılmıştır. İş organizasyonu, proje geliştirme, finansal yönetim, iletişim ve girişimcilik gibi boyutları içeren eğitim süresinin öğrencilerin girişimcilik becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı belirlenmiştir.

Alparslan, Taş ve Yastıoğlu (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, meslek yüksekokulu öğrencilerinin kültürel değerlerinin ve aldıkları girişimcilik eğitiminin, girişimcilik niyetleri üzerinde etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada boylamsal araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda

öğrencilerin almış oldukları girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyeti üzerinde anlamı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ancak kültürel değerlerinin belirlenmesi için uygulanan ‘Portre Değerler Ölçeği’nin alt değerlerinden değişime açıklık ve kendini güçlendirme değerlerinin öğrencilerin girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, erkek öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.2.3. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi

Yurt içi araştırmalar incelendiğinde; araştırmaların genelinde girişimcilik niyetinin işsizlik kaygısı, umutsuzluk düzeyi, kişilik özellikleri, subjektif norm, algılanan davranışsal kontrol, toplumsal cinsiyet algısı değişkenleri açısından incelendiği görülmektedir. Yapılan diğer çalışmalar; girişimcilik algılarının ve girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesine ve girişimcilik eğitiminin etkilerinin incelenmesine yöneliktir. Girişimcilik niyetinin, girişimcilik algılarının ve girişimcilik eğilimlerinin demografik değişkenlere göre incelendiği araştırmaların da olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaların genellikle meslek yüksekokulu öğrencileri ile gerçekleştirildiği, meslek lisesi ve mesleki eğitim merkezi öğrencilerine yönelik çalışmaların da olduğu belirlenmiştir. Diğer yurt içi araştırmalarda kültürel özellikler ve değerlerin girişimcilik niyeti, girişimcilik algısı ve girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisinin incelendiği görülmektedir. Girişimcilik ile düşünme becerilerinin incelendiği çalışmalarda ise eleştirel düşünme sürecine odaklanıldığı tespit edilmiştir.

Yurt dışı araştırmalar incelendiğinde; araştırmaların genellikle mesleki eğitim öğrencileri ya da üniversite öğrencileri ile gerçekleştirildiği, farklı değişkenlerin girişimcilik niyeti, girişimcilik yönelimi ve girişimcilik eğitimi üzerindeki etkisinin incelendiği görülmektedir. Bu çalışmalardaki değişkenlerin sosyal ve psikolojik sermaye, girişimci kişilik özellikleri, algılanan deneyim, aile girişimcilik özellikleri, cinsiyet gibi değişkenler olduğu görülmektedir. Yurt dışı alanyazındaki diğer araştırmalarda ise girişimcilik özelliklerinin; yaratıcılık ve yenilikçilik süreçleriyle ilişkisinin incelendiği, girişimcilik eğitime yönelik öğrenme çıktılarının düşünme becerileri açısından değerlendirildiği, kültürel özelliklerin ve faaliyetlerin girişimcilik algısına katkısının incelendiği belirlenmiştir.

Yurt içi ve yurt dışı araştırmalar bütüncül bir yapıda değerlendirildiğinde; girişimcilik yöneliminin, niyetinin, algısının ve eğiliminin belirlenmesine ve farklı

değişkenler açısından incelenmesine yönelik araştırmalar gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra girişimcilik özelliklerinin; kültürel özelliklerle, eleştirel düşünme, yenilikçilik ve yaratıcılık gibi düşünme süreçleriyle ilişkisine odaklanan araştırmalar olduğu belirlenmiştir. Bireysel girişimcilik yönelimi, kültürel farkındalık ve analitik düşünme becerilerinin bir arada incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanmamış olması; bu araştırmadan elde edilen sonuçların alanyazındaki önemli bir boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağını göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi süreçleri alt başlıklar altında sunularak açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırmada yordamsal araştırma modeli kullanılmıştır. Yordamsal araştırmalarda; değişkenler arası ilişkiler açıklanmakta, bağımsız değişkenlerden yola çıkılarak bağımlı değişken hakkında tahminde bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2018). Yordamsal araştırmalarda neden-sonuç ilişkileri bir model içerisinde sunulmakta, verilerin yapısına göre bu modellemeler farklı yöntemler kullanılarak gerçekleştirilebilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Bu araştırmada da bireysel girişimcilik yönelimi, kültürel motivasyon, ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme değişkenleri arasındaki neden-sonuç ilişkileri, yapısal eşitlik modellemesi kapsamında yol analiziyle incelenmiştir. Tarihsel süreç içerisinde regresyon analizi, yol analizi, doğrulayıcı faktör analizi tekniklerine dayalı ortaya çıkan yapısal eşitlik modellemesi, belirlenen teorik modelin değişkenler arası ilişkilere dayalı test edildiği kapsamlı bir istatistiksel yöntemdir (Schumacker ve Lomax, 2004). Araştırmada söz konusu değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerden yola çıkarak öngörülen hipotetik modellerin test edilmesi amaçlandığı için, araştırma modeli olarak yordamsal araştırma modeli tercih edilmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma evrenini; 2023-2024 eğitim öğretim yılında, Kütahya il merkezindeki farklı meslek liselerinde öğrenim gören, 14-17 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmuştur. Kütahya ili Merkez ilçesindeki 4117 meslek lisesi öğrencisi için %95 güven düzeyi ve %5 hata payı ile en az örneklem sayısı 384 olarak belirtilmiştir (Çıngı, 1990). Veri kaybı olacağı düşünülerek bu evrenden oransız küme örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen 706 meslek lisesi öğrencisinden veri toplanmış, 454 meslek lisesi öğrencisi araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Örnekleme ilişkin demografik özellikler Tablo 3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3.1: Örnekleme İlişkin Demografik Özellikler

Değişkenler		f	%	Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	240	52,90	Kendi İşini Kurma İsteği	Evet	373	82,20
	Erkek	214	47,10		Hayır	81	17,80

Tablo 3.1: (Devamı) Örneklem İlişkin Demografik Özellikler

Değişkenler		f	%	Değişkenler		f	%
Sınıf Düzeyi	10	255	56,20	İş Fikri	Evet	224	49,30
	11	199	43,80		Hayır	230	50,70
Akademik Başarı Ortalaması	59 ve altı	142	31,30	İş Deneyimi	Tam Zamanlı	77	17,00
	60-69	144	31,70		Yarı Zamanlı	126	27,80
	70 ve üstü	168	37,00		Çalışmadı	251	55,30
Aile Gelir Durumu	Yüksek	40	8,80	Sektör Tercihi	Kamu	164	36,10
	Orta	371	81,70		Özel	101	22,20
	Düşük	43	9,50		Serbest/Kendi İş	189	41,60

Tablo 3.1.'de görüldüğü üzere, örneklemde yer alan öğrencilerin %52,90'ı kadın, %47,10'u erkektir. Öğrencilerin %56,20'si onuncu sınıfta; %43,80'i ise on birinci sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %31,30'u 59 ve altı, %31,70'i 60-69 aralığında, %37'si ise 70 ve üstü akademik başarı ortalamasına sahiptir. Öğrencilerin %17'sinin tam zamanlı, % 27,80'i ise yarı zamanlı iş deneyimine sahiptir. Herhangi bir iş deneyimine sahip olmayan öğrenciler ise örneklem %55,30'unu oluşturmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun (%82,20) kendi işini kurmak istediği, %49,30'unun kendisine ait bir iş fikrine sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %36,10'unun mezun olduktan sonra kamuda, %22,20'sinin ise özel sektörde çalışmak istediği; %41,40'lık grubun ise serbest meslek yapmak istedikleri görülmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak Bolton ve Lane (2012) tarafından geliştirilen, Ercan ve Yıldırım (2021) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği”, Ocak ve Park (2020) tarafından geliştirilen “Analitik Düşünme Ölçeği” Koşar (2022) tarafından geliştirilen “Kültürel Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin özellikleri alt başlıklar altında sunulacak şekilde açıklanmıştır.

3.3.1. Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği

Bireysel girişimcilik yönelimi ölçeği; risk alma, yenilikçilik ve proaktiflik alt boyutlarında toplanan 10 maddeden oluşan beşli likert tipinde bir ölçme aracıdır. Ercan ve Yıldırım (2021) tarafından gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi çalışmaları

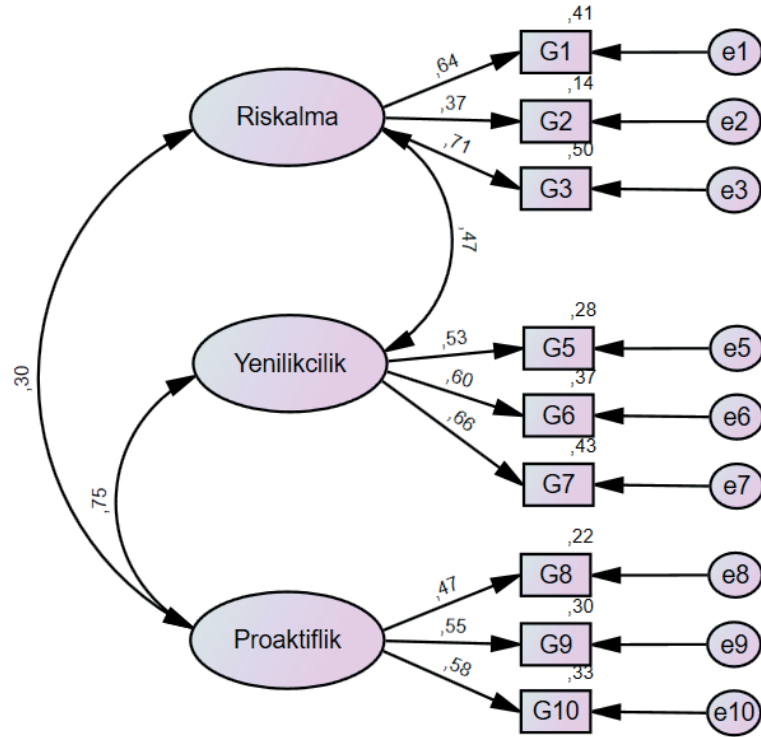
sonucunda; maddelerin faktör yük değerlerinin ,39-,86 arasında değiştiği ve toplam varyansın %61.01'ini açıkladığı belirlenmiştir. Ölçek toplam puanlarına ilişkin Croanbach alfa güvenirlik katsayısının $\alpha=.80$ olarak hesaplandığı, alt boyutlara ilişkin güvenirlik katsayılarının ,60 ile ,76 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçekten alınan puan 10 ile 50 arasında değişmekte olup yüksek puan, katılımcının girişimciliğe yönelimlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ercan ve Yıldırım (2021) tarafından gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları sonucunda elde edilen uyum indeksleri $\chi^2 (35, N=400) = 162,57$; $\chi^2/sd = 4,64$; RMSEA = ,10; SRMR = ,04; GFI = ,92; CFI = ,82; NFI = ,80 olarak bulunmuştur. Bu çalışmalar sonucunda ölçeğin kabul edilebilir uyum değerleri gösterdiği, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Ölçeğin geliştirildiği hedef kitle yükseköğretim öğrencileridir. Ölçeğin ortaöğretim öğrencileri üzerinde uygulanabileceği belirtilmekle birlikte, ölçek maddelerine yönelik biri eğitimde ölçme ve değerlendirme, ikisi eğitim programları ve öğretim alanında uzman toplam üç araştırmacıdan ölçek maddelerinin ortaöğretim öğrencilerine uygunluğu konusunda görüş alınmıştır. Bu çalışma sonucunda araştırmada örneklem grubu değişmesi nedeniyle ölçeğe yönelik doğrulayıcı faktör analizi çalışması gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Ölçeğin testine ilişkin birinci düzey çok faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında elde edilen uyum indekslerinden bazıları ($\chi^2 (32, N=454) = 123,34$, $p < ,01$; $\chi^2/sd = 3,85$; RMSEA = ,08; RMR = ,09; SRMR = ,07; GFI = ,95; AGFI = ,91; CFI = ,86; NFI = ,82) düşük değerler üretmiştir. Bu doğrultuda öncelikle maddelerin standardize edilmiş regresyon katsayıları incelenmiştir. İnceleme sonucunda dördüncü maddeye ait regresyon katsayısının düşük olduğu (,219) tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sürecinde açıklayıcılık değeri düşük olan, anlamlı ya da ayırt edici olmayan tahminlerin ölçüm modelinden çıkarılması mümkün olabilmektedir (Brown ve Moore, 2012; Gürbüz, 2024; Orçan, 2018; Seok ve Dacosta, 2014). Dolayısıyla ilgili madde çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

İlgili maddenin çıkarılmasının ardından modelin uyum değerleri üzerinde anlamlı bir değişiklik olduğu gözlenmiştir. Modele ait uyum iyiliği indeksleri $\chi^2(24, N=454) = 58,715$, $p < ,01$; $\chi^2/sd = 2,34$; RMSEA = ,06; RMR = ,06; SRMR = ,05; GFI = ,97; AGFI = ,95; CFI = ,94; NFI = ,91 olarak bulunmuştur. Ölçme modelinin faktör yapısını test etmek amacıyla gerçekleştirilen birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 3.1'de sunulmuştur.

Şekil 3.1: Girişimcilik Yönelimi Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)

CMIN=59,951; DF=24; CMIN/DF=2,498; RMSEA=.058; CFI=.937; GFI=.971

Modele ilişkin edilmiş standardize ve standardize olmayan regresyon katsayıları, t değerleri ve açıklayıcılık varyansları Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.2: Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

Maddeler	Yol	Faktör	λ (β)	β 1	t	R^2	p
G1	<---	Risk Alma	,64	1		,41	
G2	<---	Risk Alma	,37	,60	5,81	,14	***
G3	<---	Risk Alma	,71	1,02	6,79	,51	***
G5	<---	Yenilikçilik	,53	1,00		,29	
G6	<---	Yenilikçilik	,61	1,05	7,88	,37	***
G8	<---	Proaktiflik	,47	1,00		,22	
G9	<---	Proaktiflik	,55	1,34	6,34	,30	***
G10	<---	Proaktiflik	,58	1,28	6,43	,33	***
G7	<---	Yenilikçilik	,66	1,32	8,10	,43	***

Tablo 3.2’de yer alan ölçme modeli incelendiğinde, göstergelere ilişkin standardize regresyon katsayılarının ,37 ile ,71 arasında, açıklayıcılık varyanslarının ise ,14 ile ,51 arasında değiştiği görülmektedir. Bireysel girişimcilik yönelimi ölçeği birinci düzey çok faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında; maddelere ilişkin t değerlerinin 5,81 ile 8,10 arasında değiştiği ve ,01 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği

belirlenmiştir. Sonuç olarak, bireysel girişimcilik yönelimi ölçeğine ait dokuz göstergeden oluşan üç faktörlü yapının doğrulandığı ortaya konmuştur.

Güvenirlilik çalışmaları kapsamında ölçeğe ilişkin toplam puanların Croanbach alfa güvenirlik katsayısı $\alpha=,71$; alt faktörlere ilişkin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları risk alma için $\alpha=,58$, yenilikçilik için $\alpha=,62$ ve proaktiflik için $\alpha=,54$ olarak hesaplanmıştır. Güvenirlilik analizinde cronbach alpha güvenirlik katsayısının ,60 ile ,80 arasında çıkması güvenilir, ,80 ve üzeri güvenirlik katsayısı ise yüksek oranda güvenilir olarak değerlendirilmektedir (Kalaycı, 2014). Bu kapsamda değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik kuramsal yapı dikkate alınmış, geçerlik ve güvenirlik değerleri göz önünde bulundurularak, bireysel girişimcilik yönelimi değişkeni tek faktör altında yapısal eşitlik modellemesine alınmıştır.

3.3.2. Analitik Düşünme Becerileri Ölçeği

Analitik düşünme ölçeği; bilgiyi özümseme, ayrıntılara dikkat etme, bilgiyi çözümleme ve çalışma stratejileri olmak üzere dört alt boyut ve 24 maddeden oluşmakta ve beşli likert tipinde puanlanmaktadır. Ocak ve Park (2020) tarafından gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi çalışmaları sonucunda; maddelerin faktör yük değerlerinin ,45- ,77 arasında değiştiği, ölçekte yer alan dört faktörün birbirleriyle orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki gösterdiği ve toplam varyansın %54,45'ini açıkladığı belirlenmiştir. Ölçek faktör ve toplam puanlarının ayırt ediciliklerini belirlemek üzere üst %27 ve alt %27'lik gruplar arasında gerçekleştirilen bağımsız gruplar t testi sonucunda; tüm maddeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ölçek toplam puanlarına ilişkin Croanbach alfa güvenirlik katsayısının $\alpha=,91$ olarak hesaplandığı, alt boyutlara ilişkin güvenirlik katsayılarının ,74 ile ,87 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ocak ve Park (2020) tarafından gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları sonucunda elde edilen uyum indeksleri $\chi^2 (249, N =297) = 635,14$; $\chi^2/sd = 2,29$; RMSEA = ,06; GFI = ,86; CFI = ,96; NFI = ,93 olarak bulunmuştur. Bu çalışmalar sonucunda modelin doğrulandığı, ölçeğin lise öğrencilerinin analitik düşünme düzeylerinin belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

Güvenirlilik çalışmaları kapsamında ölçeğe ilişkin toplam puanların Croanbach alfa güvenirlik katsayısı $\alpha=,92$; alt faktörlere ilişkin güvenirlik katsayıları bilgiyi özümseme için $\alpha=,89$, ayrıntılara dikkat etme için $\alpha=,76$, bilgiyi çözümleme için $\alpha=,74$ ve çalışma stratejileri için $\alpha=,76$ olarak hesaplanmıştır. Güvenirlilik analizinde cronbach

alpha güvenirlik katsayısının ,60 ile ,80 arasında çıkması güvenilir, ,80 ve üzeri güvenirlik katsayısı ise yüksek oranda güvenilir olarak değerlendirilmektedir (Kalaycı, 2014). Bu kapsamda değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik kuramsal ve istatistiksel yapı dikkate alınmış, geçerlik ve güvenirlik değerleri göz önünde bulundurularak, analitik düşünme ölçeğine ait ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme değişkenleri yapısal eşitlik modellemesine alınmıştır.

3.3.3. Kültürel Farkındalık Ölçeği

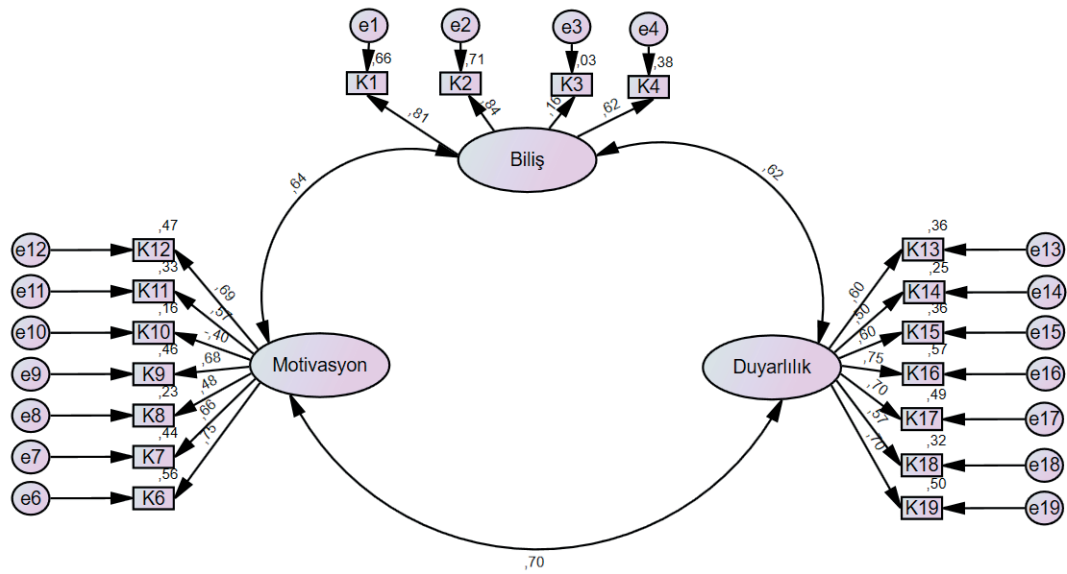
Kültürel farkındalık ölçeği; biliş, motivasyon ve duyarlılık olmak üzere üç alt boyut ve 19 maddeden oluşan beşli likert tipinde bir ölçme aracıdır. Ölçeğin hedef kitlesi 12-19 yaş aralığıdır. Koşar (2002) tarafından gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi çalışmaları sonucunda; maddelerin faktör yük değerlerinin .45-.88 arasında değiştiği, ölçekte yer alan üç faktörün birbirleriyle orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki gösterdiği ve toplam varyansın %53,43'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Ölçek faktör ve toplam puanlarının ayırt ediciliklerini belirlemek üzere üst %27 ve alt %27'lik gruplar arasında gerçekleştirilen bağımsız gruplar t testi sonucunda; üst %27'lik gruplar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ölçek toplam puanlarına ilişkin Croanbach alfa güvenirlik katsayısı $\alpha = ,90$ olarak hesaplanmıştır. Koşar (2022) tarafından gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları sonucunda elde edilen uyum indeksleri $\chi^2 (774, N = 531) = 2014,17$; $\chi^2/sd = 2,86$; RMSEA = ,05; SRMR = ,06; GFI = ,92; CFI = ,93; NFI = ,90 olarak bulunmuştur. Bu çalışmalar sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Koşar (2022) tarafından geliştirilen ölçeğin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları yedinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. İlgili ölçeğin hedef kitlesi 12-19 yaş aralığı öğrenciler olmakla birlikte, ölçek maddelerine yönelik bir eğitimde ölçme ve değerlendirme, ikisi eğitim programları ve öğretim alanında uzman toplam üç araştırmacıdan ölçek maddelerinin ortaöğretim öğrencilerine uygunluğu konusunda görüş alınmıştır. Bu çalışma sonucunda araştırmada örneklem grubu değişmesi nedeniyle ölçeğe yönelik doğrulayıcı faktör analizi çalışması gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Ölçeğin testine ilişkin birinci düzey çok faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında elde edilen uyum indekslerinden bazıları ($\chi^2 (149, N=454) = 388,562$, $p < ,01$; $\chi^2/sd = 2,61$; RMSEA = ,06; RMR = ,10; SRMR = ,06; GFI = ,92; AGFI = ,89; CFI = ,91;

NFI = ,87) düşük değerler üretmiştir. Bu nedenle öncelikle maddelerin standardize edilmiş regresyon katsayıları incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda beşinci maddeye ait regresyon katsayısının oldukça düşük olduğu (.03) tespit edilmiş ve ilgili madde çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. İlgili maddenin çıkarılmasının ardından modelin uyum değerleri üzerinde anlamlı bir değişiklik olduğu gözlenmiştir. Modele ait uyum iyiliği indeksleri χ^2 (132, N =454) = 289,10, $p < ,01$; $\chi^2/sd = 2,19$; RMSEA = ,05; RMR = ,07; SRMR = ,05; GFI = ,93; AGFI = ,91; CFI = ,94; NFI = ,90 olarak bulunmuştur. Ölçme modelinin faktör yapısını test etmek amacıyla gerçekleştirilen birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 3.2’de sunulmuştur.

Şekil 3.2: Kültürel Farkındalık Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)

CMIN=289,100; DF=132; CMIN/DF=2,190; RMSEA=,051; CFI=,941; GFI=,933

Modele ilişkin edilmiş standardize ve standardize olmayan regresyon katsayıları, t değerleri ve açıklayıcılık varyansları Tablo 3.3’te sunulmuştur.

Tablo 3.3: Kültürel Farkındalık Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

Maddeler	Yol	Faktör	λ (β_0)	β_1	t	R^2	p
K1	<---	Biliş	,81	1,00		,66	
K2	<---	Biliş	,84	1,01	16,75	,71	***
K3	<---	Biliş	,16	,27	3,16	,03	***
K4	<---	Biliş	,62	,86	12,86	,38	***
K6	<---	Motivasyon	,75	1,00		,56	
K7	<---	Motivasyon	,66	,92	13,10	,44	***
K8	<---	Motivasyon	,48	,71	9,49	,23	***
K9	<---	Motivasyon	,68	,96	13,51	,47	***
K10	<---	Motivasyon	-,40	-,59	-7,88	,16	***

Tablo 3.3: (Devamı) Kültürel Farkındalık Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

Maddeler	Yol	Faktör	λ (β_0)	β_1	t	R^2	p
K11	<---	Motivasyon	,57	,81	11,36	,33	***
K12	<---	Motivasyon	,69	,96	13,64	,47	***
K13	<---	Duyarlılık	,60	1,00		,36	
K14	<---	Duyarlılık	,50	,86	8,93	,25	***
K15	<---	Duyarlılık	,60	1,02	10,23	,36	***
K16	<---	Duyarlılık	,75	1,27	12,01	,57	***
K17	<---	Duyarlılık	,70	1,23	11,49	,49	***
K18	<---	Duyarlılık	,57	,97	9,84	,32	***
K19	<---	Duyarlılık	,71	1,24	11,52	,50	***

Tablo 3.2’de yer alan ölçme modeli incelendiğinde, göstergelere ilişkin standardize regresyon katsayılarının ,16 ile ,84 arasında, açıklayıcılık varyanslarının ise ,03 ile ,66 arasında değiştiği görülmektedir. Kültürel farkındalık ölçeği birinci düzey çok faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında; maddelere ilişkin t değerlerinin 3,16 ile 16,75 arasında değiştiği ve ,01 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Sonuç olarak kültürel farkındalık ölçeğine ait 18 göstergeden oluşan üç faktörlü yapının doğrulandığı ortaya konmuştur.

Güvenirlilik çalışmaları kapsamında ölçeğe ilişkin toplam puanların Croanbach alfa güvenirlik katsayısı $\alpha=,86$; alt faktörlere ilişkin güvenirlik katsayıları biliş için $\alpha=,63$, motivasyon için $\alpha=,64$ ve duyarlılık için $\alpha=,82$ olarak hesaplanmıştır. Güvenirlilik analizinde cronbach alpha güvenirlik katsayısının ,60 ile ,80 arasında çıkması güvenilir, ,80 ve üzeri güvenirlik katsayısı ise yüksek oranda güvenilir olarak değerlendirilmektedir (Kalaycı, 2014). Bu kapsamda değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik kuramsal ve istatistiksel yapı dikkate alınmış, geçerlik ve güvenirlik değerleri göz önünde bulundurularak, kültürel farkındalık ölçeğine ait motivasyon boyutu, kültürel motivasyon değişkeni olarak yapısal eşitlik modellemesine alınmıştır.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Verilerin toplanması sürecinde öncelikle katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruları ve ölçme araçlarını içeren bir kitapçık hazırlanmıştır. Uygulama sürecinden önce, veri toplama araçlarını da kapsayan içerikle birlikte Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği kuruluna başvuru yapılmıştır. Alınan ve Ek 1’de sunulan 369 nolu etik kurulu raporunun ardından İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne gerekli izinler için başvuru yapılmıştır. EK 2’de sunulan izinlerin alınmasının ardından verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir.

Araştırma verileri 2023-2024 eğitim öğretim yılında Şubat ve Mayıs ayları arasında beş farklı meslek lisesinden toplanmıştır. Bu süreçte araştırmacı verileri; belirlenen gün ve saatlerde dersliklerde bulunan ve araştırmaya gönüllü katılımında bulunan öğrencilerden toplamıştır. Verilerin toplanması sürecinde araştırmanın amacı ve veri toplama araçlarının özellikleri öğrencilere açıklanmış ve uygulama için ortalama 40 dakika süre tanınmıştır.

Araştırmada bireysel girişimcilik yönelimi, kültürel motivasyon, ayrıntılara dikkat etme, bilgiyi çözümleme değişkenlerinin ölçme modelleri doğrulayıcı faktör analiziyle test edilmiştir. Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyan hipotetik modellerin test edilmesinde ise yol analizi kullanılmıştır.

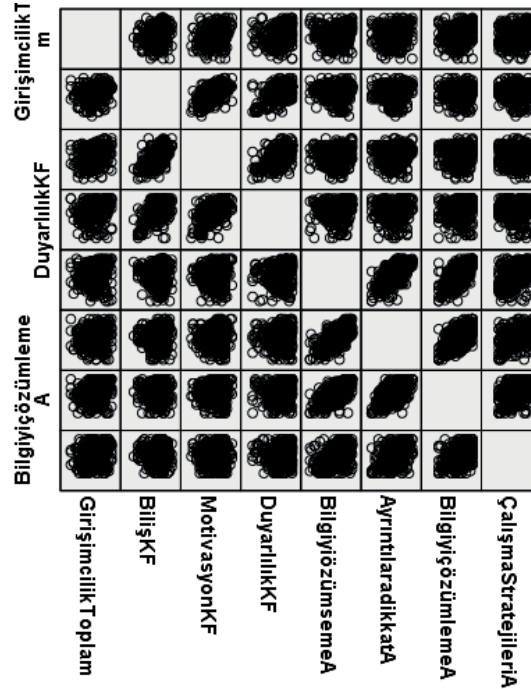
Verilerin analize hazırlanması sürecinde öncelikle ilk veri setinde ($n=706$) yer alan kayıp değerler ve uç değerler kontrol edilmiş, verilerin hatasızlığı, veri setinin tek değişkenli ve çok değişkenli normallik özellikleri test edilmiştir. Tek yönlü uç değerlerin belirlenmesinde, normallik ve doğrusallık varsayımlarının karşılanmasını güçleştiren mahalanobis uzaklıkları (Carter, 2004) toplam puanlar üzerinden hesaplanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 3'ü kayıp değer, 189'u uç değer olan toplamda 192 adet veri kapsam dışı bırakılmıştır. Çok yönlü uç değerleri belirlenmesinde ise alanyazında önerilen şekilde (Tabachnick ve Fidel, 2001) madde puanları standart puanlara dönüştürülmüş, standart puanlar arasında -3 ve +3 aralığı dışında olduğu belirlenen 60 veri kapsam dışı bırakılmış ve 454 veri analiz kapsamına alınmıştır.

Verilerin tek değişkenli normal dağılım özelliği çarpıklık ve basıklık katsayıları ile test edilmiştir. Normal dağılım gösteren ölçümlerde; verilerin ± 1 aralığında (George ve Mallery, 2001) ya da ± 1.5 aralığında çarpıklık ve basıklık katsayısına sahip olması önerilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Bu çalışma sonucunda doğrulayıcı faktör analizine alınan ölçeklerde yer alan tüm maddelere ve ölçek toplam puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 aralığında değiştiği ve verilerin normal dağılım özelliği gösterdiği belirlenmiştir.

Yapısal eşitlik modellemesi kurulmadan önce, verilerin çok değişkenli normallik ve doğrusallık özellikleri saçılma diyagramı ile test edilmiştir. Saçılma diyagramıyla ortaya çıkan grafiklerin elips şeklinde olması çok değişkenlik normallik ve doğrusallık koşullarının karşılandığını göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Bağımsız değişken özelliği gösterebilecek ölçek alt boyutlarına ve bağımlı değişkene ilişkin saçılma diyagramı Şekil 3.3.'te sunulmuştur.

Şekil 3.3: Değişkenlere İlişkin Saçılma Diyagramı

Araştırmada hipotetik model test edilmeden önce yapısal eşitlik modelinin ön koşulu olan çoklu doğrusallık ilişkisi, değişkenler arasındaki korelasyon değerleri test edilerek de incelenmiştir. Bağımsız değişken özelliği gösterebilecek ölçek alt boyutlarına (bağımsız değişkenler) ve bağımlı değişkene ilişkin korelasyon değerleri Tablo 3.4'te sunulmuştur.

Tablo 3.4: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Değerleri

Değişkenler	Kültürel Farkındalık			Analitik Düşünme			
	Biliş	Motivasyon	Duyarlılık	Bilgiyi Çözümleme	Bilgiyi Çözümleme	Ayrıntılara Dikkat Etme	Çalışma Stratejileri
Bireysel Girişimcilik Yönelimi	,26**	,34**	,25**	,20**	,25**	,24**	,19**
Biliş	1	,58**	,53**	,07	,07	,09*	,01
Motivasyon	,58**	1	,57**	,16**	,11*	,12**	,01
Duyarlılık	,53**	,57**	1	,19**	,13**	,14**	,05
Bilgiyi Çözümleme	,07	,16**	,19**	1	,70**	,67**	,43**
Bilgiyi Çözümleme	,07	,16*	,13**	,70**	1	,61**	,45**
Ayrıntılara Dikkat Etme	,09*	,14**	,14**	,67**	,61**	1	,47**
Çalışma Stratejileri	,01	,06	,05	,43**	,45**	,47**	1

Tablo 3.4. incelendiğinde; kültürel farkındalık ölçeğinin alt boyutları olan motivasyon ve duyarlılık değişkenleriyle, analitik düşünme ölçeğinin alt boyutları olan

bilgiyi özümseme, bilgiyi çözümleme ve ayrıntılara dikkat etme değişkenleri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Tüm değişkenler arasındaki korelasyon değerlerinin ,80'nin altında olması, değişkenler arasında çoklu doğrusallık ilişkisinin olmadığını göstermektedir (Field, 2009). Bireysel girişimcilik yönelimiyle bağımsız değişken özelliği gösterebilecek ölçek alt boyutlarına ilişkin değişkenler arasında da orta ya da düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Bireysel girişimcilik yönelimiyle en yüksek ilişkiye sahip değişkenlerin ise kültürel farkındalık ölçeğinde yer alan motivasyon değişkeni ile analitik düşünme ölçeğinde yer alan ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme değişkenleri olduğu görülmektedir. Bağımsız değişkenlere ilişkin çoklu bağlantı istatistiklerini içeren VIF ve Tolerans değerleri Tablo 3.5'te belirtilmiştir.

Tablo 3.5: Bağımsız Değişkenlerin VIF ve Tolerans Değerleri

Değişkenler	Tolerans	VIF
Biliş	,60	1,67
Motivasyon	,56	1,80
Duyarlılık	,60	1,67
Bilgiyi Özümseme	,41	2,44
Ayrıntılara Dikkat Etme	,48	2,07
Bilgiyi Çözümleme	,46	2,16
Çalışma Stratejileri	,73	1,37

Tablo 3.5 incelendiğinde VIF değerlerinin 1,37 ile 2,44 aralığında değiştiği görülmektedir. Tolerans değerlerinin ise ,41 ile ,73 aralığında değiştiği belirlenmiştir. VIF değerlerinin 10'un altında; tolerans değerlerinin ise ,10'un üzerinde olması bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığını göstermektedir (Mertler ve Vannatta, 2005; Webster, 1992 Akt. Albayrak; 2005).

Verilerin analizinde AMOS 24 paket programı kullanılmıştır. Ölçme modellerinin ve yapısal modellerin test edilmesi sürecinde kovaryans matrisi ile en çok olabilirlik (maximum likelihood) yöntemi kullanılmış, istatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi ,05 olarak belirlenmiştir. En çok olabilirlik yönteminin uygulanmasında çok değişkenli normallik varsayımı gerektiğinden, değişkenlerin çarpıklık değerlerinin 2'den, basıklık değerlerinin ise 7'den küçük olması önerilmektedir (Şencan, 2005). Bu kapsamda Tablo 3.6'da sunulan değişkenlere ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin istenen aralıklarda olduğu görülmektedir.

Tablo 3.6: Değişkenlere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değerler	Girişimcilik Yönelimi	Biliş	Motivasyon	Duyarlılık	Bilgiyi Özümseme	Ayrıntılara Dikkat Etme	Bilgiyi Çözümleme	Çalışma Stratejileri
N	454	454	454	454	454	454	454	454
Çarpıklık	-,09	-,73	-,35	-,84	-,51	-,12	-,37	-,04
Basıklık	-,37	,68	-,41	,71	,32	-,46	-,51	-,84

Ölçme modellerinin ve yapısal modellerin doğrulanıp doğrulanmadığı test edilirken uyum iyiliği indekslerinden ki kare testi, RMSEA, RMR, SRMR, GFI, AGFI, CFI ve NFI değerleri kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan uyum iyiliği indeksleri ve kabul edilebilirlik ölçütleri Tablo 3.7’de sunulmuştur.

Tablo 3.7: Uyum İyiliği İndeksleri ve Kabul Edilebilirlik Ölçütleri

İndeksler	Ölçütler	Değerlendirme
χ^2/sd	≤ 3 ≤ 5	Mükemmel uyum (Kline, 2005) İyi uyum (Kline, 2005; Sümer, 2000)
GFI/AGFI	$\geq,90$ $\geq,95$	İyi uyum (Schumacker & Lomax, 2004) Mükemmel uyum (Hooper, Coughlan & Mullen, 2008)
RMSEA	$\leq,05$ $<,06$	Mükemmel uyum (Byrne, 2010) İyi uyum (Hu & Bentler, 1999)
NFI	$\geq,90$	İyi uyum (Sümer, 2000; Tabachnick & Fidell, 2001)
CFI	$\geq,90$ $\geq,95$	İyi uyum (Hu & Bentler, 1999; Sümer, 2000) Mükemmel uyum (Hu & Bentler, 1999)
RMR	$\leq,05$ $\leq,08$	İyi uyum (Byrne, 2010) İyi uyum (Hu & Bentler, 1999)
SRMR	$>,05 - \leq,10$	Kabul edilebilir uyum (Hu & Bentler, 1998)

Kültürel motivasyonun ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerileri üzerinden girişimcilik yönelimi üzerinde yarattığı dolaylı etkilerin test edilmesinde Sobel (1982) testi ve Bootstrap analizi birlikte kullanılmıştır. Baron ve Kenny (1986) yönteminde kullanılan Sobel testinde dolaylı etkinin belirlenmesinde örneklemin normal dağıldığı varsayılmaktadır. Bu nedenle Sobel testi yerine bootstrap analizi sonuçlarının aracılık modelinde kullanılmasının daha gerçekçi sonuçlara götüreceği belirtilmektedir (Hayes, 2018, aktaran Gürbüz ve Bayık, 2018). Belirtilen nedenlerden dolayı iki aracılık testi bir arada kullanılarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

Yapısal eşitlik modellemesinde doğrudan ve dolaylı etkilerin büyüklükleri yorumlanırken, Suhr’un (2008) önerdiği sınıflama temel alınmıştır. Bu sınıflama doğrultusunda; mutlak değerleri ,10’un altında olan standartlaştırılmış yol katsayıları

“düşük düzeyde etki”, ,30 civarındaki yol katsayıları “orta düzeyde etki” ve ,50’den büyük yol katsayıları “yüksek düzeyde etki” olarak değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde öncelikle ölçme modellerinin doğrulanmasına ilişkin bulgular sunulmuştur. Sonraki aşamada önerilen hipotetik modellere ilişkin yol analizi bulguları alt başlıklar altında sunularak açıklanmıştır.

4.1. ÖLÇME MODELLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada yapısal eşitlik modeli ile yol analizi gerçekleştirilmeden önce, önerilen hipotetik modelde bulunan örtük yapıları belirlemek için bireysel girişimcilik yönelimi, kültürel motivasyon, ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerisi ölçeklerinin ölçme modelleri test edilmiştir. Ölçeklere ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları alt başlıklar altında sunularak açıklanmıştır.

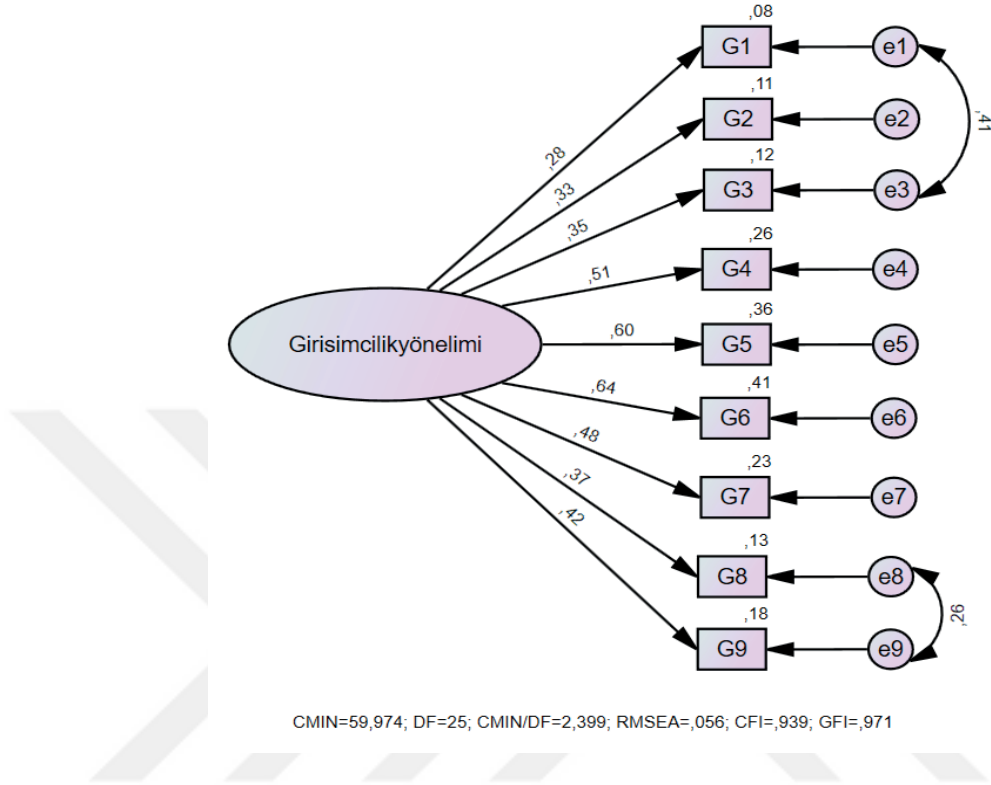
4.1.1. Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeğinin Ölçme Modeli

Ölçme modelinin testine ilişkin ilk analiz sonuçlarında elde edilen uyum indekslerinden bazıları ($\chi^2(27, N=454)=163,75, p<,01; \chi^2/sd = 6,07; RMSEA =,11, RMR=,10; AGFI =,87$) düşük değerler üretmiştir. Bu kapsamda önerilen modifikasyon indeksleri incelenmiştir. Modifikasyon önerilerine göre madde 1 (Bilmediğim konularda cesaretle girişimde bulunmayı severim) ve madde 3 (Riskli durumlarda cesur davranma eğilimideyim) arasındaki hata kovaryansı eklendiğinde Ki-Kare değerinde 71’lik bir azalmanın gerçekleşeceği belirlenmiştir. Gerçekleştirilen modifikasyon sonucunda uyum değerleri üzerinde iyileşme olduğu görülmektedir ($\chi^2(26, N=454)=85,91, p <,01; \chi^2/sd = 3,30; RMSEA =,07, RMR=,07; AGFI =,93; NFI=,86$). Ancak RMSEA, RMR ve NFI değerlerinin iyi uyum için gerekli ölçütleri karşılamaması nedeniyle modifikasyon önerileri tekrar gözden geçirilmiştir. Bu doğrultuda madde 8 (Projeleri önceden planlama eğilimindeyim) ve madde 9 (Bir projeyi oturup başkasının yapmasını beklemek yerine, onu hızlandırmayı ve üzerinde çalışmayı tercih ederim) arasındaki hata kovaryansı eklendiğinde ise Ki-Kare değerinde 23’lük bir azalmanın gerçekleşeceği gözlenmiştir. Bu maddelerin içerikleri bakımından birbirine benzemesi nedeniyle ilişkili olabilecekleri düşünülmüştür. Buna bağlı olarak bu maddeler arasında önerilen modifikasyonlar gerçekleştirilmiş ve model yeniden test edilmiştir.

Modele hata kovaryansı eklendikten sonra, modelin uyum değerleri üzerinde anlamlı bir değişiklik olduğu gözlenmiştir. Modele ait uyum iyiliği indeksleri $\chi^2(25, N=454) = 59,97, p <,01; \chi^2/sd = 2,40; RMSEA =,06; RMR =,06; GFI =,97; AGFI =,95; CFI =,94; NFI =,90$ olarak bulunmuştur. Hesaplanan uyum indeksleri, ölçme modelinin iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçme modelinin faktör yapısını test etmek

amacıyla gerçekleştirilen tek faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 4.1’de sunulmuştur.

Şekil 4.1: Girişimcilik Yönelimi Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)

Modele ilişkin standardize ve standardize olmayan regresyon katsayıları, t değerleri ve açıklayıcılık varyansları Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1: Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

Maddeler	Yol	Faktör	$\lambda(\beta_0)$	β_1	t	R^2	p
G1	<---	Girişimcilik Yönelimi	,28	1		,08	
G2	<---	Girişimcilik Yönelimi	,33	1,19	3,97	,11	***
G3	<---	Girişimcilik Yönelimi	,35	1,14	5,30	,12	***
G4	<---	Girişimcilik Yönelimi	,51	1,70	4,64	,26	***
G5	<---	Girişimcilik Yönelimi	,60	1,83	4,79	,36	***
G6	<---	Girişimcilik Yönelimi	,64	2,28	4,84	,41	***
G7	<---	Girişimcilik Yönelimi	,48	1,54	4,55	,23	***
G8	<---	Girişimcilik Yönelimi	,37	1,36	4,15	,13	***
G9	<---	Girişimcilik Yönelimi	,42	1,42	4,37	,18	***

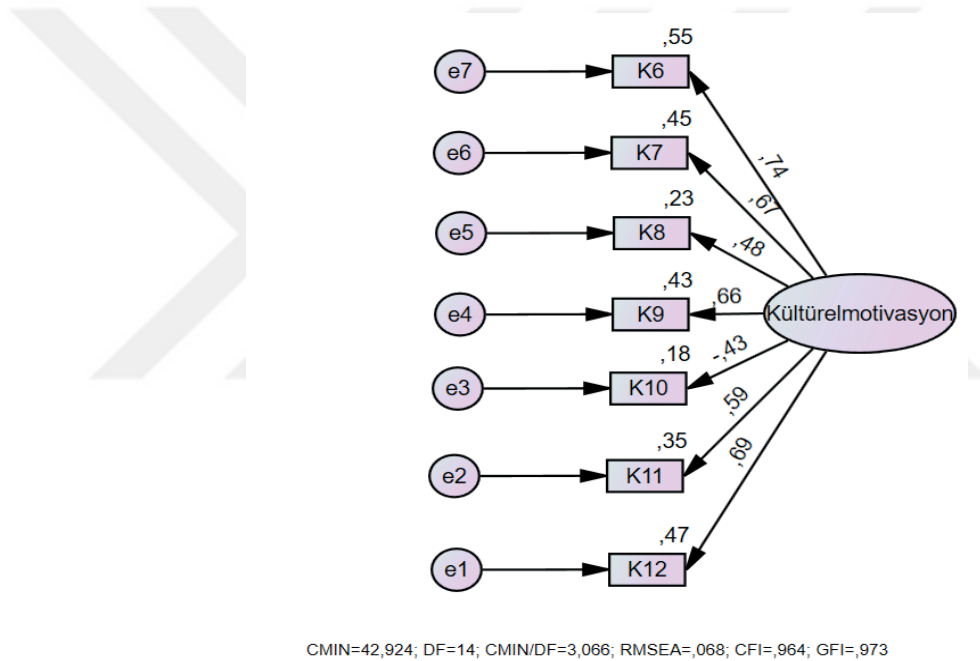
Tablo 4.1’de yer alan ölçme modeli incelendiğinde, göstergelere ilişkin standardize regresyon katsayılarının ,28 ile ,64 arasında; açıklayıcılık varyanslarının ise ,08 ile ,41 arasında değiştiği görülmektedir. Maddelere ilişkin t değerlerinin 3,97 ile 5,30 arasında değiştiği ve ,01 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sürecinde yapılan modifikasyonlar ile birlikte bireysel girişimcilik yönelimi

değişkenine ait dokuz göstergeden oluşan tek faktörlü yapının doğrulandığı ortaya konmuştur.

4.1.2. Kültürel Motivasyon Ölçeğinin Ölçme Modeli

Ölçme modelinin testine ilişkin ilk analiz sonuçlarında elde edilen uyum indeksleri $\chi^2(14, N=454) = 42,92$, $p < ,01$; $\chi^2/sd = 3,07$; RMSEA = ,06; RMR = ,05; GFI = ,97; AGFI = ,95; CFI = ,96; NFI = ,95 olarak bulunmuştur. Hesaplanan uyum indeksleri, ölçme modelinin iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçme modelinin faktör yapısını test etmek amacıyla gerçekleştirilen tek faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 4.2’de sunulmuştur.

Şekil 4.2: Kültürel Motivasyon Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)

Modele ilişkin standardize ve standardize olmayan regresyon katsayıları, t değerleri ve açıklayıcılık varyansları Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2: Kültürel Motivasyon Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

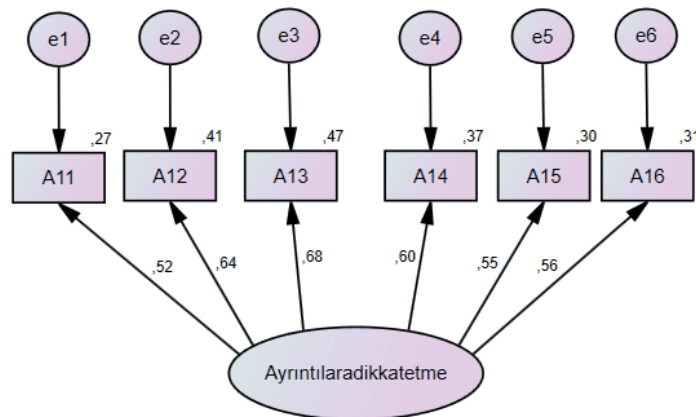
Maddeler	Yol	Faktör	λ (β_0)	β_1	t	R^2	p
K12	<---	Kültürel Motivasyon	,69	,96	13,06	,47	***
K11	<---	Kültürel Motivasyon	,59	,84	11,31	,35	***
K10	<---	Kültürel Motivasyon	-,43	-,64	-8,28	,19	***
K9	<---	Kültürel Motivasyon	,66	,93	12,48	,43	***
K8	<---	Kültürel Motivasyon	,48	,71	9,27	,23	***
K7	<---	Kültürel Motivasyon	,67	,93	12,96	,45	***
K6	<---	Kültürel Motivasyon	,74	1,00		,55	

Tablo 4.2’de yer alan ölçme modeli incelendiğinde, göstergelere ilişkin standardize regresyon katsayılarının ,43 ile ,74 arasında; açıklayıcılık varyanslarının ise ,19 ile ,55 arasında değiştiği görülmektedir. Maddelere ilişkin t değerlerinin 8,28 ile 13,06 arasında değiştiği ve ,01 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda, kültürel motivasyon değişkenine ait yedi göstergeden oluşan tek faktörlü yapının doğrulandığı ortaya konmuştur.

4.1.3. Ayrıntılara Dikkat Etme Ölçeğinin Ölçme Modeli

Ölçme modelinin testine ilişkin ilk analiz sonuçlarında elde edilen uyum indeksleri $\chi^2 (9, N = 454) = 20,10, p < ,05; \chi^2/sd = 2,23; RMSEA = ,05; RMR = ,05; GFI = ,98; AGFI = ,96; CFI = ,98; NFI = ,96$ olarak bulunmuştur. Hesaplanan uyum indeksleri, ölçme modelinin mükemmel uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçme modelinin faktör yapısını test etmek amacıyla gerçekleştirilen tek faktörlü doğrulamalı faktör analizi sonuçları Şekil 4.3.’te sunulmuştur.

Şekil 4.3: Ayrıntılara Dikkat Etme Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)

CMIN=20,095; DF=9; CMIN/DF=2,233; RMSEA=,052; CFI=,979; GFI=,984

Modele ilişkin edilmiş standardize ve standardize olmayan regresyon katsayıları, t değerleri ve açıklayıcılık varyansları Tablo 4.3.’te sunulmuştur.

Tablo 4.3: Ayrıntılara Dikkat Etme Alt Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

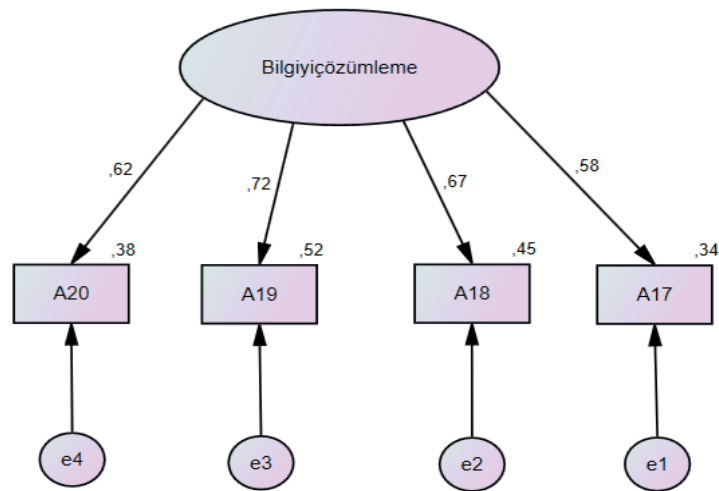
Maddeler	Yol	Faktör	λ (β_0)	β_1	t	R^2	p
A11	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,52	1		,27	
A12	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,64	1,22	8,77	,41	***
A13	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,68	1,27	9,04	,47	***
A14	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,61	1,16	8,52	,37	***
A15	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,55	1,06	8,03	,30	***
A16	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,56	1,07	8,13	,31	***

Tablo 4.3'te yer alan ölçme modeli incelendiğinde, göstergelere ilişkin standardize regresyon katsayılarının ,52 ile ,68 arasında, açıklayıcılık varyanslarının ise ,27 ile ,47 arasında değiştiği görülmektedir. Maddelere ilişkin t değerlerinin 8,03 ile 9,04 arasında değiştiği ve ,01 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıntılara dikkat etme ölçeği tek faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, altı göstergeden oluşan tek faktörlü yapının doğrulandığı ortaya konmuştur.

4.1.4. Bilgiyi Çözümleme Ölçeğinin Ölçme Modeli

Ölçme modelinin testine ilişkin ilk analiz sonuçlarında elde edilen uyum indeksleri $\chi^2 (2, N = 454) = ,75, p < 0,01; \chi^2/sd = ,38; RMSEA = ,00; RMR = ,01; GFI = ,99; AGFI = ,99; CFI = 1,00; NFI = ,99$ olarak bulunmuştur. Hesaplanan uyum indeksleri, ölçme modelinin mükemmel uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçme modelinin faktör yapısını test etmek amacıyla gerçekleştirilen tek faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 4.4'te sunulmuştur.

Şekil 4.4: Bilgiyi Çözümleme Ölçeğinin Ölçme Modeli (Standardize Tahminler)

CMIN=,751; DF=2; CMIN/DF=,375; RMSEA=,000; CFI=1,000; GFI=,999

Modele ilişkin standardize ve standardize olmayan regresyon katsayıları, t değerleri ve açıklayıcılık varyansları Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4: Bilgiyi Çözümleme Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

Maddeler	Yol	Faktör	$\lambda (\beta_0)$	β_1	t	R^2	p
A17	<---	Bilgiyi Çözümleme	,58	1		,34	
A20	<---	Bilgiyi Çözümleme	,62	1,10	9,09	,38	***

Tablo 4.4: (Devamı) Bilgiyi Çözümleme Ölçeği Maddelerinin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

Maddeler	Yol	Faktör	λ (β_0)	β_1	t	R^2	p
A19	<---	Bilgiyi Çözümleme	,72	1,28	9,68	,52	***
A18	<---	Bilgiyi Çözümleme	,67	1,23	9,46	,45	***

Tablo 4.4'te yer alan ölçme modeli incelendiğinde, göstergelere ilişkin standardize regresyon katsayılarının ,58 ile ,72 arasında; açıklayıcılık varyanslarının ise ,34 ile ,52 arasında değiştiği görülmektedir. Maddelere ilişkin t değerlerinin 9,09 ile 9,68 arasında değiştiği ve ,01 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda bilgiyi çözümleme değişkenine ait dört göstergeden oluşan tek faktörlü yapının doğrulandığı ortaya konmuştur.

4.2. HİPOTETİK MODELLERE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada kültürel motivasyon, ayrıntılara dikkat etme, bilgiyi çözümleme ve girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki ilişkileri açıklamaya yönelik iki farklı hipotetik model geliştirilmiştir. Farklı modeller; bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini daha net bir biçimde ortaya koymakta, değişkenler arası etkileşimlerin derinlemesine incelenmesine ve karşılaştırmasına olanak tanımaktadır (Byrne, 2010; Hoyle, 2012; Kline, 2005). Bu nedenle araştırmada, kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinde ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme değişkenlerinin aracı olduğu iki farklı model belirlenmiştir. Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik modeller yol analiziyle test edilmiştir.

Birinci modelde; doğrulayıcı faktör analizi çalışmalarıyla test edilen örtük değişkenlerden kültürel motivasyon yedi göstergeyle, ayrıntılara dikkat etme altı göstergeyle ve girişimcilik yönelimi dokuz göstergeyle temsil edilmiştir. Birinci modelin tümü 22 gösterge içermektedir. İkinci modelde örtük değişkenlerden kültürel motivasyon yedi göstergeyle, bilgiyi çözümleme dört göstergeyle ve girişimcilik yönelimi dokuz göstergeyle temsil edilmiştir. Bu kapsamda ikinci modelin tümü 20 gösterge içermektedir. Modellerde yer alan gözlenen değişkenlere ilişkin betimsel değerler Tablo 4.5'te belirtilmiştir.

Tablo 4.5: Hipotetik Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenlere İlişkin Betimsel Değerler

Değişkenler	X	S	Çarpıklık	Basıklık
A17	3,27	1,24	-,17	-,92
A18	3,39	1,34	-,38	-1,07

Tablo 4.5: (Devamı) Hipotetik Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenlere İlişkin Betimsel Değerler

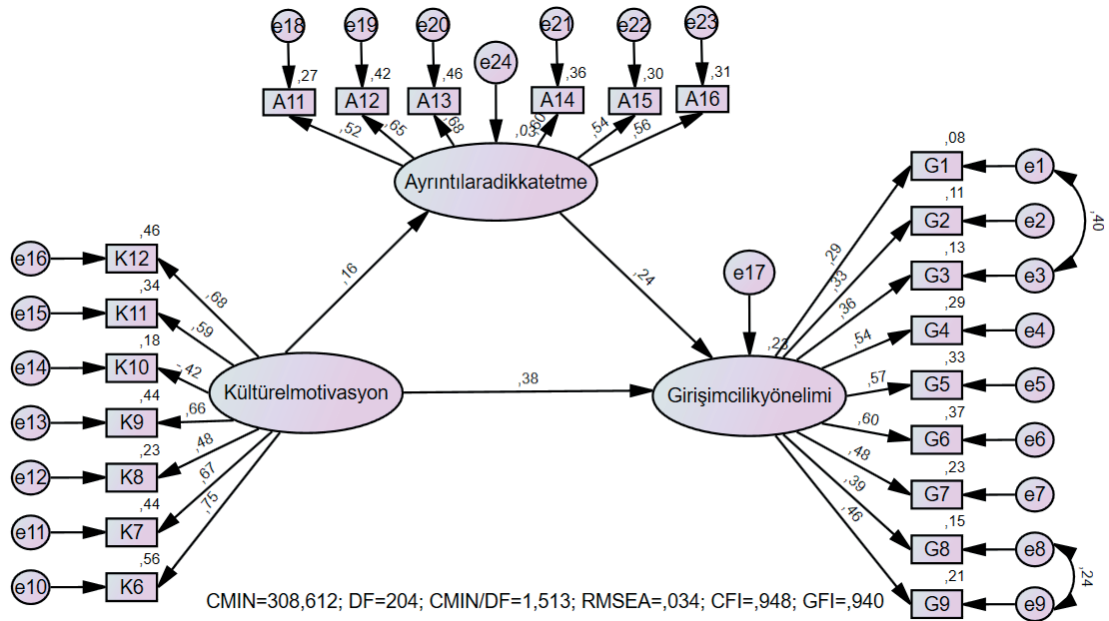
Değişkenler	X	S	Çarpıklık	Basıklık
A19	3,44	1,28	-,42	-,95
A20	3,52	1,30	-,41	-,97
A16	3,13	1,26	-,10	-,94
A15	3,08	1,28	,01	-1,07
A14	3,07	1,27	-,05	-,99
A13	3,19	1,23	-,11	-,94
A12	3,30	1,26	-,22	-,97
A11	3,22	1,27	-,11	-1,02
K12	3,66	1,19	-,56	-,65
K11	3,45	1,20	-,47	-,56
K10	2,88	1,26	,09	-,96
K9	3,69	1,20	-,60	-,60
K8	3,49	1,26	-,48	-,72
K7	3,76	1,18	-,73	-,37
K6	3,76	1,14	-,68	-,33
G9	3,94	1,09	-1,00	,42
G8	3,62	1,20	-,61	-,53
G7	3,79	1,05	-,63	-,13
G6	3,65	1,15	-,51	-,58
G5	3,94	1,00	-,78	,14
G4	3,53	1,07	-,33	-,39
G3	3,81	1,05	-,61	-,29
G2	3,65	1,17	-,48	-,73
G1	3,59	1,14	-,41	-,74

Tablo 4.5. incelendiğinde, gözlenen değişkenlere ilişkin aritmetik ortalama (X) değerlerinin 2,88 ile 3,94 aralığında; standart sapma (S) değerlerinin ise 1,05 ile 1,34 aralığında değiştiği görülmektedir. Alanyazında önerilen şekilde (Şencan, 2005); modellerde yer alan tüm göstergelere ait çarpıklık değerlerinin 2’den, basıklık değerlerinin ise 7’den küçük olduğu görülmektedir.

4.2.1. Hipotetik Modellerin Test Edilmesine İlişkin Bulgular

Önerilen modellerin test edilmesinde en çok olabilirlik yöntemi kullanılmış ve kovaryans matrisinden yararlanılmıştır. Modellerin test edilmesinden önce, ölçme modellerinin doğrulanması sürecinde eklenmiş olan hata kovaryansları modellere eklenmiş ve modeller test edilmiştir.

Birinci modele yönelik yol analizinden elde edilen uyum iyiliği değerlerine dayalı olarak; modelin kabul edilebilir olduğu ve iyi uyum aralığında olduğu belirlenmiştir (χ^2 (204, N =454) = 308,61, $p < ,01$; $\chi^2/sd = 1,51$; RMSEA = ,03; SRMR = ,05; GFI = ,94; AGFI = ,93; CFI = ,95; NFI = ,86). Bu bulgular, model ile veri arasında bir uyumun bulunduğunu ve modelin doğrulandığını göstermektedir. Önerilen modele ilişkin yol analizi sonuçları Şekil 4.5’te sunulmuştur.

Şekil 4.5: Girişimcilik Yönelimini Açıklamaya Yönelik Birinci Yapısal Eşitlik Modeli

Şekil 4.5'te sunulan modelde yer alan kültürel motivasyon-ayrıntılara dikkat etme örtük değişkenleri ile ayrıntılara dikkat etme-girişimcilik yönelimi değişkeni arasındaki yol katsayılarının ,01 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Kültürel motivasyon ve girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki yol katsayısının ise ,001 düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kültürel motivasyon ve ayrıntılara dikkat etme değişkenleri arasındaki standardize yol katsayısı ,16; ayrıntılara dikkat etme ve girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki yol katsayısı ise ,24 olarak bulunmuştur. Yapısal modele ilişkin edilmiş standardize ve standardize olmayan regresyon katsayıları, t değerleri ve açıklayıcılık varyansları Tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4.6: Birinci Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlerin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

Değişkenler	Değişkenler	λ (β_0)	β_1	t	R^2	p
G1	<--- Girişimcilik Yönelimi	,29	1,00		,08	
G2	<--- Girişimcilik Yönelimi	,33	1,17	4,11	,11	***
G3	<--- Girişimcilik Yönelimi	,36	1,13	5,48	,13	***
G4	<--- Girişimcilik Yönelimi	,54	1,75	4,87	,29	***
G5	<--- Girişimcilik Yönelimi	,57	1,71	4,93	,33	***
G6	<--- Girişimcilik Yönelimi	,61	2,09	4,98	,37	***
G7	<--- Girişimcilik Yönelimi	,48	1,50	4,71	,23	***
G8	<--- Girişimcilik Yönelimi	,39	1,41	4,38	,15	***
G9	<--- Girişimcilik Yönelimi	,46	1,50	4,64	,21	***
K6	<--- Kültürel Motivasyon	,75	1,00		,56	
K7	<--- Kültürel Motivasyon	,67	,92	12,83	,44	***
K8	<--- Kültürel Motivasyon	,48	,71	9,34	,23	***
K9	<--- Kültürel Motivasyon	,66	,93	12,78	,44	***

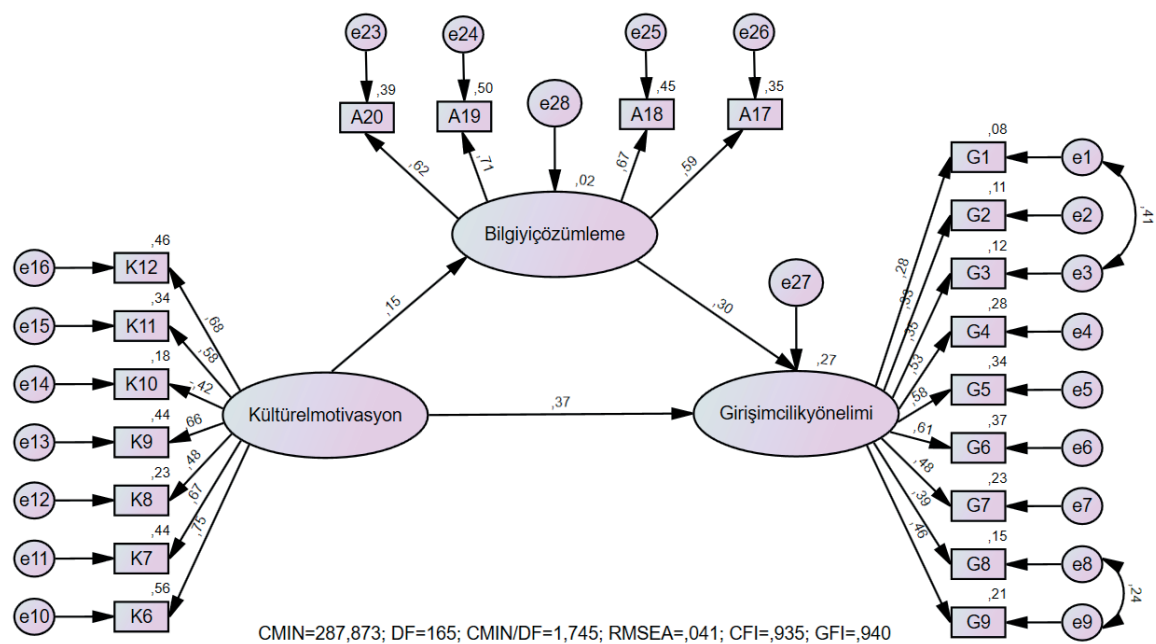
Tablo 4.6: (Devamı) Birinci Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlerin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

K10	<---	Kültürel Motivasyon	-,42	-,62	-8,17	,18	***
K11	<---	Kültürel Motivasyon	,59	,83	11,34	,34	***
K12	<---	Kültürel Motivasyon	,68	,95	13,10	,46	***
A11	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,52	1,00		,27	
A12	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,65	1,22	8,89	,42	***
A13	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,68	1,26	9,10	,46	***
A14	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,60	1,15	8,57	,36	***
A15	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,54	1,05	8,08	,30	***
A16	<---	Ayrıntılara Dikkat Etme	,56	1,06	8,19	,31	***

Tablo 4.6 incelendiğinde, bireysel girişimcilik yönelimi örtük değişkenine ait göstergelerin açıkladıkları varyans değerlerinin ,08 ile ,37 arasında; kültürel motivasyon örtük değişkenine ait göstergelerin açıkladıkları varyans değerlerinin ,18 ile ,56 arasında; bilgiyi çözümleme örtük değişkenine ait göstergelerin varyans değerlerinin ise ,27 ile ,46 arasında değiştiği görülmektedir. Örtük değişkenlere ilişkin t değerlerinin 4,11 ile 13,10 arasında değiştiği ve ,01 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir.

İkinci modele yönelik yol analizinden elde edilen uyum iyiliği değerlerine dayalı olarak; modelin kabul edilebilir olduğu ve iyi uyum aralığında olduğu belirlenmiştir (χ^2 (165, N =454) = 287,87, $p < ,01$; $\chi^2/sd = 1,75$; RMSEA = ,04; SRMR = ,05; GFI = ,94; AGFI = ,92; CFI = ,94; NFI = ,86). Bu bulgular, model ile veri arasında bir uyumun bulunduğunu ve modelin doğrulandığını göstermektedir. Önerilen modele ilişkin yol analizi sonuçları Şekil 4.6’da sunulmuştur.

Şekil 4.6: Girişimcilik Yönelimini Açıklamaya Yönelik İkinci Yapısal Eşitlik Modeli

Şekil 4.6’te sunulan modelde yer alan kültürel motivasyon ve bilgiyi çözümleme örtük değişkenleri ile girişimcilik yönelimi değişkeni arasındaki yol katsayılarının ,001 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Kültürel motivasyon ve bilgiyi çözümleme değişkenleri arasındaki yol katsayısının ise ,05 düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kültürel motivasyon ve bilgiyi çözümleme değişkenleri arasındaki standardize yol katsayısı ,15; bilgiyi çözümleme ve girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki yol katsayısı ise ,30 olarak bulunmuştur. Yapısal modele ilişkin edilmiş standardize ve standardize olmayan regresyon katsayıları, t değerleri ve açıklayıcılık varyansları Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7: İkinci Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlerin Standardize Regresyon Katsayıları, Standardize Olmayan Regresyon Katsayıları, t Değerleri ve Açıklayıcılık Varyansları

Değişkenler		Değişkenler	λ (β_0)	β_1	t	R^2	p
G1	<---	Girişimcilik Yönelimi	,28	1		,08	
G2	<---	Girişimcilik Yönelimi	,33	1,19	4,05	,11	***
G3	<---	Girişimcilik Yönelimi	,35	1,13	5,37	,12	***
G4	<---	Girişimcilik Yönelimi	,53	1,76	4,77	,29	***
G5	<---	Girişimcilik Yönelimi	,58	1,77	4,86	,34	***
G6	<---	Girişimcilik Yönelimi	,61	2,15	4,90	,37	***
G7	<---	Girişimcilik Yönelimi	,48	1,55	4,65	,23	***
G8	<---	Girişimcilik Yönelimi	,39	1,44	4,32	,15	***
G9	<---	Girişimcilik Yönelimi	,46	1,55	4,58	,21	***
K6	<---	Kültürel Motivasyon	,75	1		,56	
K7	<---	Kültürel Motivasyon	,67	,92	12,84	,44	***
K8	<---	Kültürel Motivasyon	,48	,71	9,34	,23	***
K9	<---	Kültürel Motivasyon	,66	,93	12,80	,44	***
K10	<---	Kültürel Motivasyon	-,42	-,62	-8,19	,18	***
K11	<---	Kültürel Motivasyon	,58	,82	11,32	,34	***
K12	<---	Kültürel Motivasyon	,68	,95	13,10	,46	***
A17	<---	Bilgiyi Çözümleme	,59	1		,35	
A20	<---	Bilgiyi Çözümleme	,62	1,10	9,29	,39	***
A18	<---	Bilgiyi Çözümleme	,67	1,22	9,67	,45	***
A19	<---	Bilgiyi Çözümleme	,71	1,23	9,86	,50	***

Tablo 4.7 incelendiğinde, bireysel girişimcilik yönelimi örtük değişkenine ait göstergelerin açıkladıkları varyans değerlerinin ,08 ile ,37 arasında; kültürel motivasyon örtük değişkenine ait göstergelerin açıkladıkları varyans değerlerinin ,18 ile ,56 arasında; bilgiyi çözümleme örtük değişkenine ait göstergelerin varyans değerlerinin ise ,35 ile ,50 arasında değiştiği görülmektedir. Örtük değişkenlere ilişkin t değerlerinin 4,05 ile 13,10 arasında değiştiği ve ,01 düzeyinde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir.

4.2.2. Doğrudan ve Dolaylı Etkilere İlişkin Bulgular

Araştırmada kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinde ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerilerinin aracılık rolü incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki doğrudan etkisi test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki toplam etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta_1=,16$; $p<.001$). İki değişken arasındaki standardize yol katsayısı ($\beta_0=,42$); kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin orta düzeyde (Suhr, 2008) olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda kültürel motivasyonun artmasıyla girişimcilik yönelimin de arttığı; kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimindeki varyansın %18'ini ($R^2=,18$) açıkladığı belirlenmiştir.

Kültürel motivasyonun ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerileri üzerinden girişimcilik yönelimi üzerinde yarattığı dolaylı etkilerin test edilmesinde Sobel (1982) testi ve Bootstrap analizi birlikte kullanılmıştır. Sobel (1982) testi sonucunda ayrıntılara dikkat etme değişkeninin aracı olduğu modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($Z=2,50$; $p<,05$). Bootstrap analizi sürecinde de alanyazında önerilen adımlar (Burmaoğlu, Polat ve Meydan, 2013) takip edilerek, model oluşturulduktan sonra 1000 bootstrap örnekleme oluşturulması istenmiş ve güven düzeyi %95 olarak değiştirilmiştir. Bootstrap analizi sonuçları, ayrıntılara dikkat etme değişkeninin aracı olduğu modeldeki dolaylı etkinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($\beta_0=,04$; $p<,01$). Kültürel motivasyon için bias-corrected güven aralığı (B-CCIs) değerleri ,01 ve ,08 arasında değişmektedir. Bilgiyi çözümüleme becerisi değişkeninin aracılık etkisi incelendiğinde, Sobel (1982) testi sonucunda hesaplanan dolaylı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($Z=2,02$; $p<,05$). Bootstrap analizi sonuçları da dolaylı etkinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($\beta_0=,05$; $p<,05$). Kültürel motivasyon için bias-corrected güven aralığı (B-CCIs) değerleri ,01 ve ,10 arasında değişmektedir. Ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme değişkenlerinin aracı olduğu iki modeldeki doğrudan ve dolaylı etkilere yönelik bulgular Tablo 4.8 ve Tablo 4.9'da özetlenmiştir.

Tablo 4.8: Kültürel Motivasyonun Bireysel Girişimcilik Yönelimi Üzerindeki Etkisinde Ayrıntılara Dikkat Etme Becerisinin Aracılık Rolünün İncelemesi

Değişkenler	Ayrıntılara Dikkat Etme			Girişimcilik Yönelimi		
	$\lambda(\beta_0)$	β_1	SH	$\lambda(\beta_0)$	β_1	SH
Kültürel Motivasyon (c)				,42	,16***	,04
R^2					,18	
Kültürel Motivasyon (a)	,16	,13**	,05			
R^2	,03					
Kültürel Motivasyon (c')				,38	,15***	,04
Ayrıntılara dikkat etme (b)				,24	,12**	,04
R^2					,23	
Dolaylı etki					,04**	
***p<,001; **p<,01; * p<,05						

Tablo 4.8’de görüldüğü üzere, kültürel motivasyonla ayrıntılara dikkat etme değişkenleri arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($\beta_1=,13$, $p<,01$). İki değişken arasındaki standardize yol katsayısı ($\beta_0=,16$); kültürel motivasyonun ayrıntılara dikkat etme üzerindeki etkisinin düşük düzeyde (Suhr, 2008) olduğunu göstermektedir. Aracı değişken olan ayrıntılara dikkat etmenin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($\beta_1=,12$; $p<,01$). Buna göre ayrıntılara dikkat etme becerisi arttıkça girişimcilik yöneliminin de arttığı belirlenmiştir. İki değişken arasındaki standardize yol katsayısı ($\beta_0=,24$); ayrıntılara dikkat etme becerisinin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin orta düzeyde (Suhr, 2008) olduğunu göstermektedir.

Kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki dolaylı etkisinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($\beta_0=,04$; $p<,01$); kültürel motivasyon ve ayrıntılara dikkat etme becerisi arttıkça, girişimcilik yöneliminin de arttığı görülmektedir. Kültürel motivasyonun ayrıntılara dikkat etme becerisiyle birlikte girişimcilik yöneliminde varyansın %23’ünü ($R^2=,23$) açıkladığı belirlenmiştir. Değişkenler arasındaki standardize yol katsayısı; dolaylı etkinin düşük düzeyde (Suhr, 2008) olduğunu göstermektedir. Ayrıntılara dikkat etme değişkeninin aracı değişken olarak modele dahil edilmesiyle kültürel motivasyon ve girişimcilik yönelimi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmaya devam ettiği ancak standardize yol katsayısında bir miktar düşüş yaşandığı belirlenmiştir ($\beta_0=,38$, $p<,01$). Baron ve Kenny’e (1986) göre, aracı değişken analize dahil edildiğinde; bağımlı-bağımsız değişkenler arasındaki ilişki anlamsız hale gelmesi ya da aracı değişkenin ilişkiyi azaltması beklenmektedir. Bu durum kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinde, ayrıntılara dikkat etme değişkeninin kısmi aracı değişken olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.9: Kültürel Motivasyonun Bireysel Girişimcilik Yönelimi Üzerindeki Etkisinde Bilgiyi Çözümleme Becerisinin Aracılık Rolünün İncelemesi

Değişkenler	Bilgiyi Çözümleme			Girişimcilik Yönelimi		
	$\lambda(\beta_0)$	β_1	SH	$\lambda(\beta_0)$	β_1	SH
Kültürel Motivasyon (c)				,42	,16***	,04
Doğrudan etki						
R^2					,18	
Kültürel Motivasyon (a)	,15	,13*	,05			
R^2	,02					
Kültürel Motivasyon (c')				,37	,14***	,04
Bilgiyi Çözümleme (b)				,30	,13***	,04
R^2					,27	
Dolaylı etki					,05*	
***p<.001; **p<.01; * p<.05						

Tablo 4.9’da görüldüğü üzere, kültürel motivasyonla bilgiyi çözümleme değişkenleri arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($\beta_1=,13$, $p<,05$). İki değişken arasındaki standardize yol katsayısı ($\beta_0=,15$); kültürel motivasyonun bilgiyi çözümleme üzerindeki etkisinin düşük düzeyde (Suhr, 2008) olduğunu göstermektedir. Aracı değişken olan bilgiyi çözümlemenin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($\beta_1=,13$; $p<,01$). Buna göre bilgiyi çözümleme becerisi arttıkça girişimcilik yöneliminin de arttığı belirlenmiştir. İki değişken arasındaki standardize yol katsayısı ($\beta_0=,30$); bilgiyi çözümleme becerisinin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin orta düzeyde (Suhr, 2008) olduğunu göstermektedir.

Kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki dolaylı etkisinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($\beta_0=,05$; $p<,05$); kültürel motivasyon ve bilgiyi çözümleme becerisi arttıkça, girişimcilik yöneliminin de arttığı görülmektedir. Kültürel motivasyonun bilgiyi çözümleme becerisiyle birlikte girişimcilik yönelimindeki varyansın %27’sini ($R^2=,27$) açıkladığı belirlenmiştir. Değişkenler arasındaki standardize yol katsayısı; dolaylı etkinin düşük düzeyde (Suhr, 2008) olduğunu göstermektedir. Bilgiyi çözümleme değişkeninin aracı değişken olarak modele dahil edilmesiyle kültürel motivasyon ve girişimcilik yönelimi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmaya devam ettiği ancak standardize yol katsayısında bir miktar düşüş yaşandığı belirlenmiştir ($\beta_0=,37$, $p<,01$). Bu durum kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinde, ayrıntılara dikkat etme değişkeninin kısmi aracı değişken olduğunu göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR

- Kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimini pozitif yönde ve orta düzeyde yordayan; ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerilerini ise pozitif yönde ve düşük düzeyde yordayan bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerilerinin girişimcilik yönelimini pozitif yönde ve orta düzeyde yordayan değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Kültürel motivasyonun ayrıntılara dikkat etme becerisi aracılığıyla girişimcilik yönelimini anlamlı düzeyde yordayan bir değişken olduğu, girişimcilik yönelimi üzerindeki dolaylı etkisinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Kültürel motivasyonun bilgiyi çözümüleme becerisi aracılığıyla girişimcilik yönelimini anlamlı düzeyde yordayan bir değişken olduğu, girişimcilik yönelimi üzerindeki dolaylı etkisinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinde; ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerilerinin kısmi aracı değişken oldukları, bilgiyi çözümüleme becerisinin aracılık özelliğinin ayrıntılara dikkat etme becerisine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. TARTIŞMA

Araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin; girişimcilik yönelimleri, kültürel motivasyonları, ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerileri arasındaki yordamsal ilişkilere yönelik hipotetik modeller test edilmiş ve doğrulanmıştır. Modellere ilişkin bulgular, doğrudan etkilere yönelik tartışma ve dolaylı etkilere yönelik tartışma alt başlıkları altında yorumlanarak tartışılmıştır.

5.2.1. Doğrudan Etkilere Yönelik Tartışma

Araştırma bulgularına göre kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. İki değişken arasındaki standardize yol katsayısı, kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimini orta düzeyde yordayan bir değişken olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda kültürel motivasyon arttıkça girişimcilik yönelimi de artmakta, girişimcilik yönelimindeki varyansın %18'i kültürel motivasyon tarafından açıklanmaktadır.

Belirli bir topluma özgü değerler sistemi olarak belirtilen, topluma veya gruba ait bir kimlik oluşturan kültürün; ahlaki kurallar, davranış şekilleri, yaşam tarzı gibi insanın olduğu pek çok unsuru etkilediği belirtilmektedir. Dolayısıyla kültürün bireylerin davranış ve kişilik özelliklerinin oluşumunda etkili olduğu ifade edilmektedir (Hofstede, 2001; Schwartz, 2006). Kültürün barındırdığı risk alma, bağımsız düşünme, cesaret gibi değerlerle bireyi desteklemesi veya engellemesi girişimci davranışları şekillendirmektedir (Miller ve Le Breton-Miller, 2017). Buradan hareketle bireylerin girişimcilik yöneliminde, bir girişimin başlatılmasında ve sürdürülmesinde kültürel yapının önemli olduğu söylenebilir. Şeşen, Soran ve Caymaz'ın (2014) yol analizi sonuçları da kültürel değerlerin alt boyutlarının girişimcilik niyeti ile pozitif yönlü, orta düzeyde bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu araştırmada bulgularını destekler niteliktedir. Çalışmada elde edilen bulgu ile benzer sonuçlar ortaya koyan bir diğer çalışma Üzümcü'ye (2017) aittir. Çalışmada kültürel uyumun girişimcilik niyeti üzerinde pozitif yönde ve orta düzeyde bir etkisinin olduğu ortaya konmuştur. Almasratı (2022) çalışmasında yapısal eşitlik modellemesi ile girişimci, girişimcilik algısı, kültür ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi incelemiş, araştırmada kültürün girişimcilik algısı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu belirlemiştir. Diğer yapısal eşitlik modellemesi çalışmalarında da kültürel boyutların girişimcilik üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğu (Munyanyi vd., 2018), bireyin içinde bulunduğu çevresel özelliklerin girişimcilik niyetini açıkladığı (Kusumojanto vd., 2021) ve girişimci öz yeterliliğinin ve girişimcilik niyetlerinin toplumsal normlardan etkilendiği belirlenmiştir (Handayati vd., 2021).

Alanyazındaki diğer araştırmalarda ise algılanan kültürel özellikler (Adekiya ve Ibrahim, 2016), kültürel boyutlar (Alpay ve Çatı, 2021; Pinillos ve Reyes, 2011), kurum kültürü (Brettel, Chomik ve Flatten, 2015), kültürel değerler (Urban ve Ratsimanetrimanana, 2015) ve kültürel farklılıklar (Ufacık, 2018) ile girişimcilik niyeti, girişimcilik eğilimi, girişimcilik etkinliği ve girişimcilik yönelimi gibi değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalar, toplumun yapısıyla doğrudan ilişkili olan girişimcilik özelliklerinin kültürel özelliklerden etkilendiğini göstermekte ve ulaşılan bulguları desteklemektedir.

Araştırma bulgularına göre, kültürel motivasyonun analitik düşünme becerileri kapsamında yer alan ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerilerini anlamlı düzeyde yordadığı ancak söz konusu değişkenler üzerinde düşük düzeyde bir etkiye sahip

olduğu belirlenmiştir. Kültürel motivasyonun analitik düşünme becerilerini düşük düzeyde etkilemesi, değişkenlerin bilişsel ve duyuşsal alan özellikleriyle ilişkilendirilebilir. Motivasyon, tutum, değer gibi özellikler, bireylerin bir olay ya duruma ilişkin duyuşsal farkındalıkları yansıtan davranışlar sergiledikleri duyuşsal beceriler kapsamında yer almaktadır (Posner ve Rudnitsk, 2006). Analitik düşünme becerisi ise mevcut durumun/problem özelliklerinin tanımlanmasını, çözüm yollarının gözden geçirilerek, çözüme ilişkin karar vermeyi ve sürece ilişkin değerlendirme yapmayı gerektiren bilişsel özellikleri kapsamaktadır (Nuroso, Siswanto ve Huda, 2018; Sternberg (2007). Bununla birlikte bireylerin düşünme becerilerini etkileyen faktörlerin başında bireyin içinde yetiştiği, davranışlarının ve düşüncelerinin şekillendiği kültür yapısı önemli bir belirleyici olarak görülmektedir (Hofstede, 2001). Alanyazında doğrudan kültür ve analitik düşünme becerisi ilişkisini inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak alanyazındaki araştırmalarda kültürel özellikler ile üst düzey düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmalarda; kültürün, eleştirel düşünmenin gelişiminde etkili olduğu (Lun, 2010), farklı kültürlerde yetişmiş bireylerin düşünme stillerinin de farklılaştığı tespit edilmiştir (Cheng, Andrade ve Yan, 2011; Lu vd., 2021). Manalo ve diğerleri (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise kültürel boyutlarla eleştirel düşünme düzeyleri arasında ilişki olduğu ancak kültürün eleştirel düşünme düzeyi üzerinde doğrudan etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Ulaşılan bu sonuçların araştırma bulgularını dolaylı olarak desteklediği görülmektedir.

Araştırmada ulaşılan diğer bulgular, ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerilerinin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisine yöneliktir. Araştırma bulgularına göre analitik düşünme becerileri kapsamında yer alan ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerileri; girişimcilik yönelimini orta düzeyde yordayan değişkenlerdir. Dolayısıyla ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümleme becerilerinin artmasıyla girişimcilik yöneliminin de arttığı görülmektedir.

Üst düzey düşünme; problem çözme, problem kurma, eleştirel düşünme, analitik düşünme, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme ve bilişsel farkındalık gibi bilgiyi anlamlandırmaya ve uygulamaya yönelik karmaşık düşünme süreçlerini kapsamaktadır (Başar, 1998; Brown, 2004; Üstünlüoğlu, 2006). Analitik düşünme becerisi ise karşılaşılan problemin benzerlik ve farklılıklarını tanımlama, çözüm için gerekli bilgiyi belirleme, bütünü parçalara ayırarak, parçalar arası ilişkileri ve parça-bütün ilişkisini

karşılaştırma ve sonuca ulaşma gibi çekirdek becerilerden oluşmaktadır (Anderson ve Krahtwol, 2001; Johnson ve Lamb, 2011; Marzano ve Kendall, 2007). Alanyazında girişimcilik yönelimi ve analitik düşünme becerilerini bir arada inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak analitik düşünme becerisinin geliştirilmesi problem çözme, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme gibi farklı üst düzey düşünme becerileri için temel oluşturmaktadır (Özdemir, 2020). Kökdemir (2003) tarafından Türkçe'ye çevrilen ve alanyazından sıklıkla kullanılan 'California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği'nin alt boyutlarından birinin de analitiklik olduğu görülmektedir. Eleştirel düşünme becerileri incelendiğinde ise sınıflandırma, çözümleme ve değerlendirme olarak tanımlanan becerilerin (Facione, 2015) aynı zamanda analitik düşünme becerileri kapsamında yer aldığı belirlenmiştir. Acar'a (2018) göre analitik düşünme becerisinin temelinde şüpheli ve araştırmacı olma özellikleri ön plana çıkmakta ve eleştirel düşünmenin önemine vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda alanyazındaki pek çok çalışmada farklı üst düzey düşünme becerilerinin girişimcilik özellikleriyle ilişkisine odaklanıldığı görülmektedir. Bu araştırmaların sonuçları; eleştirel düşünme eğiliminin girişimcilik özelliklerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu (Ateş, 2018; Gözübüyük, 2019), girişimcilik özellikleri ile eleştirel düşünme standartları (Karakuş, 2019), eleştirel düşünme eğilimleri (Öztürk, 2020) ve eleştirel düşünme düzeyleri (Gönül, 2023) arasında orta ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkiler olduğunu göstermektedir. Üst düzey düşünme becerilerinden yaratıcı, yenilikçi ve soyut düşünme becerilerinin girişimcilik özellikleri ile ilişkisinin incelendiği çalışmalarda da değişkenler arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir (Bazzy, Smith ve Harrison, 2019; Gözübüyük, 2019; Kılıçoğlu ve Yıldırım, 2023; Tican, 2019).

Eleştirel düşünmenin önemli bir bileşeni olan analitik düşünmenin problem çözme sürecinde de kullanıldığı belirtilmektedir (Ocak ve Akkaş-Baysal, 2021). Alanyazındaki pek çok araştırmada analitik düşünme becerisinin problem çözme becerisiyle birlikte incelendiği belirlenmiştir (Markman vd., 2007; Robbins, 2011; Weisberg, 2015). Halpern'e (2001) göre analitik düşünen bireyler karmaşık sorunları analiz ederek, verilerin tutarlılığını, uygunluğunu ve en etkili çözüm yolunu değerlendirmektedir. Bu yönüyle problem çözme sürecinin aşamalarıyla analitik düşünme süreci arasında önemli benzerlikler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bireylerin girişimcilik süreçlerinde karşılaştığı problemleri doğru bir şekilde anlamlandırıp analiz etmesi ve farklı bakış açılarını dikkate alarak çözüm üretmesi için

analitik düşünme becerilerine sahip olması gerektiği görülmektedir. Bu kapsamda ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerilerinin; girişimcilik yönelimini orta düzeyde yordayan değişkenler olduğu bulgusu, düşünme alanyazınına yönelik kuramsal açıklamalarla ve ilgili araştırma sonuçlarıyla desteklenmektedir.

5.2.2. Dolaylı Etkilere Yönelik Tartışma

Araştırma bulgularına göre ayrıntılara dikkat etme becerisi ($\beta_0=.04$; $p<.01$) ve bilgiyi çözümüleme becerisi ($\beta_0=.05$; $p<.05$) kültürel motivasyon ve girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. Buna göre kültürel motivasyon arttıkça; ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerileri de artmakta bu değişkenler arasında kurulan ilişki girişimcilik yönelimini de arttırmaktadır. Diğer bir ifadeyle kültürel motivasyonun, ayrıntılara dikkat etme becerisini ve bilgiyi çözümüleme becerisini destekleyerek girişimcilik yönelimini artırdığı görülmektedir. Ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme aracı değişkenlerini içeren modellerdeki dolaylı etkilerin ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Dolaylı etkilerin düşük düzeyde olması, ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerilerinin aracılık rolünün güçlü olmadığını, yani kültürel motivasyon ile girişimcilik yönelimi arasındaki doğrudan ilişkinin daha baskın olduğunu göstermektedir.

Araştırmada ulaşılan dolaylı etkilere yönelik bu bulgular; kültürel motivasyonun yalnızca bireysel düzeyde değil aynı zamanda toplumsal etkiler de yaratan bir değişken olmasıyla açıklanabilir. Bireyler kültürel değerler, normlar ve kabuller doğrultusunda hareket etmekte (Hofstede, 2001); bireylerin farklı alanlara yönelik tutum ve davranışları yaşadıkları kültürün özelliklerine göre şekillenmektedir (Çarıkçı ve Koyuncu, 2010; Eryılmaz, 2019). Kültürel motivasyonu güçlü bireylerden; gerçekleştirdiği çalışmalarda kültürü yansıtan fikirler ya da ürünler ortaya koymada daha istekli olmaları beklenmektedir (Koşar, 2022). Bu bağlamda kültürel motivasyonu yüksek bireylerin kendi kültürel bağlamlarına uygun girişimcilik fırsatlarını görme ve bu fırsatları değerlendirme konusunda daha istekli olmaları, girişimcilik yönelimi üzerindeki doğrudan etkinin daha baskın olmasına neden olmuş olabilir. Ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerileri; bilgiye erişim ve bilgiyi kullanma kapasitesini artırarak girişimcilik fırsatlarını doğrudan etkileyen beceriler olsa da bu beceriler genellikle alana özgü bilgi ve uygulamaları içermektedir. Bu becerilerin girişimcilik fırsatlarına ilişkin genel yönelimden ziyade bir işin nasıl yapılacağı ile daha fazla ilişkili olduğu görülmektedir. Bireylerin girişimcilik fırsatlarını değerlendirmeleri için bu fırsatların

farkına varmaları ve çevresinde sürekli değişen koşullara uyum sağlamaları gerekmektedir (Baron ve Shane, 2005). Bu bağlamda kültürel motivasyonda çevreyle etkileşimin daha geniş bir çerçevede ele alınması, bu değişkenin bireysel ve toplumsal özellikleri yapısında barındırması, kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki doğrudan etkisini güçlendiren faktörler olarak değerlendirilebilir.

Kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki doğrudan etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülürken ($p < .001$), ayrıntılara dikkat etme (AD) ve bilgiyi çözümüleme (BÇ) değişkenlerinin aracı olarak modellere dahil edilmesiyle ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmaya devam ettiği ancak anlamlılık düzeylerinde ($p(ad) < .01$; $p(bç) < .05$) ve yol katsayılarında bir miktar düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu durum, kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinde; ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerilerinin kısmi aracı değişkenler olduğunu göstermektedir.

Araştırmada test edilen modeller karşılaştırıldığında, bilgiyi çözümüleme becerisinin ayrıntılara dikkat etme becerisine göre kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinde daha anlamlı bir düşüşe neden olduğu belirlenmiştir. Girişimcilik yönelimindeki varyansın %18'i kültürel motivasyon tarafından açıklanırken, ayrıntılara dikkat etme becerisinin modele dahil edilmesiyle açıklanan varyansın %23'e; bilgiyi çözümüleme becerisinin modele dahil edilmesiyle açıklanan varyansın ise %27'ye yükselmesi de bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgular bilgiyi çözümüleme becerisinin aracılık özelliğinin ayrıntılara dikkat etme becerisine göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Genel olarak analitik düşünme süreci; bir görüş, durum ya da problemi oluşturan parçaları belirleme ve sınıflandırma, parçalar arası ilişkileri ve parça-bütün ilişkilerini kurma, görüşlerin dayandığı gerekçelerin geçerliliğini ve güvenilirliğini değerlendirme ve alternatifleri karşılaştırarak sonuca ulaşma gibi aşamalardan oluşmaktadır (Akkuş-Çakır ve Senemoğlu, 2016; Dilekli, 2019). Bu süreçte gereksinim duyulan analitik çözümüleme; bir problem durumunun parçalara ayrılmasını, parçaların birbirleriyle ve bütünle olan ilişkisinin mantık çerçevesinde kurulmasını gerektirmektedir (Anderson vd., 2018). Dolayısıyla bilgiyi çözümüleme becerisi yüksek bireylerden; gereksinim duyulan bilgiyi parçalara ayırarak bilgi parçalarının birbirleriyle ve bütünle mantıksal ilişkisini kurmaları ve sonuca ulaşmaları beklenmektedir. Bilgiyi çözümüleme becerisinin, farklı çözüm yollarını analiz etme ve alternatifleri karşılaştırarak stratejik kararlar alma için gerekli olan bilişsel bir beceri olduğu görülmektedir. Girişimcilik yönelimi açısından

incelendiğinde ise bilgiyi çözümüleme becerisinin; bireylerin girişimcilik fırsatlarını görmelerine, bu fırsatları girişimcilik dinamikleri, müşteri gereksinimleri gibi unsurlar açısından stratejik bir yapıda değerlendirmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu kapsamda bilgiyi çözümüleme becerisinin kültürel motivasyonla girişimcilik yönelimi arasındaki ilişkide daha güçlü bir aracılık rolü üstlenmesi kültürel bağlamlara uygun girişimcilik fırsatlarının daha stratejik bir şekilde analiz edilmesine katkı sağlamasından kaynaklanmış olabilir. Ayrıntılara dikkat etme ise bir konuyu ya da problemi dikkatle incelemeyi, genel yönlerden ziyade ayrıntılarla ilgilenmeyi, genel etkiler yerine basamaklara ve detaylara daha fazla dikkat etmeyi gerektirmektedir (Ocak ve Park, 2020). Ayrıntılara dikkat etme becerisinin daha düşük düzeyde bir aracılık rolü üstlenmesi; bu becerinin bir konunun ya da problemin teknik ve işlemsel yönlerine odaklanmasından ve daha sınırlı bir bağlamda uygulama gerektirmesinden kaynaklanmış olabilir.

5.3. ÖNERİLER

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda yapılandırılan, uygulamaya ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler alt başlıklar halinde sunulmuştur.

5.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Kültürel motivasyonun girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisi; meslek lisesi programlarının uygulanmasında girişimcilik çalışmalarını kültürel özelliklerle bütünleştiren etkinliklere gereksinim duyulduğunu göstermektedir. Bu kapsamda meslek liselerinde öğrencilerin girişimcilik fikirlerini kültürel bağlamda değerlendirebilecekleri sosyal sorumluluk projelerinin, kültürel çeşitliliği ve farklı girişimcilik öykülerini içeren örnek olayların ve etkileşimli mesleki gelişim atölyelerinin kullanılması önerilebilir.
- Ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi çözümüleme becerilerinin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisi; girişimcilik sürecinde gereksinim duyulan temel özellikler arasında analitik düşünme becerisinin olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda meslek liselerindeki farklı derslerde kullanılan risk analizine yönelik örnek olayların, problem çözme yöntemiyle desteklenen pazar araştırması çalışmalarının, analitik düşünmenin gelişimine katkı sağlayarak öğrencilerin girişimcilik yönelimleri artıracakı düşünülmektedir.

- Kültürel motivasyonun ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi      leme becerileri aracılığıyla girişimcilik yönelimini anlamlı düzeyde yordayan değişkenler olması; meslek lisesi programlarına eklenebilecek k lt rl rarası problem     me, proje uygulamaları, görsel ve istatistiksel veri analizi, kültürel ve finansal okuryazarlık gibi seçmeli derslerle öğrencilerin girişimcilik yönelimlerinin desteklenebilece ini göstermektedir.

5.3.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik   neriler

- Farklı kültürel ba ıamlarda, kültürel özelliklerin girişimcilik üzerindeki etkisini karşılaştıran yol analizi çalışmaları gerçekleştirilebilir. Kültürel motivasyonun girişimcilik üzerindeki etkisinde farklı bilişsel ve duyuşsal değişkenlerin aracılık rolü incelenebilir.
- Ayrıntılara dikkat etme ve bilgiyi      leme becerilerinin girişimcilik özelliklerinin gelişimine olan katkısını karşılaştırmalı ve derinlemesine inceleyen durum çalışmaları gerçekleştirilebilir.
- K lt rl r arası girişimcilik stratejilerinin analitik düşünme becerisiyle ilişkisini belirlemeye yönelik yordamsal araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Kültürel  zelliklerin; üst düzey düşünme becerileriyle ilişkisini incelemeye yönelik araştırmalar gerçekleştirilebilir.

EKLER

EK-1: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 27.10.2023-369

KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

TOPLANTI TUTANAĞI

Toplantı No : 2023/10
Toplantı Tarihi : 25.10.2023
Toplantı Saati : 14:00
Toplantı Yeri : Rektörlük Toplantı Salonu

GÜNDEM

6: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 11.10.2023 tarih ve 234529 sayılı yazısı gereğince; Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Zeynep İŞLEK'in *"Meslek Lisesi Öğrencilerinin Analitik Düşünme Becerilerinin Kültürel Farkındalık Düzeylerinin ve Bireysel Girişimcilik Yönelimlerinin İncelenmesi"* başlıklı akademik çalışmasında kullanılmak üzere, uygulama, görüşme ve anket yapma talebinin etik açıdan uygunluğu üzerine görüşme.

KARAR

6: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 11.10.2023 tarih ve 234529 sayılı yazısı gereğince; Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Zeynep İŞLEK'in *"Meslek Lisesi Öğrencilerinin Analitik Düşünme Becerilerinin Kültürel Farkındalık Düzeylerinin ve Bireysel Girişimcilik Yönelimlerinin İncelenmesi"* başlıklı akademik çalışmasında kullanılmak üzere, uygulama, görüşme ve anket yapma talebinin etik açıdan uygunluğu üzerine görüşüldü.

Yapılan görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda, çalışma kapsamında yapılacak olan uygulama, anket-görüşme sorularının ve ölçeklerin, gerekli izinlerin alınması kaydıyla, fıkri, hukuki ve telif hakları bakımından sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Ali ÇELİK
Başkan

Prof. Dr. Abdullah İLGAZİ
Üye

Prof. Dr. Çetin ÖZDİLEK
Üye

Prof. Dr. Muhammed Sait
GÖKALP
Üye

Prof. Dr. Orhan ELMACI
Üye

Prof. Dr. Ramazan KILIÇ
Üye

Prof. Dr. Selda MANT MENAY
Üye

Adres: Evliya Çelebi Yerişkesi Tarsanlı Yolu 10. Km 43100 KÜTAHYA
Telefon: (0 274) 443 43 43 Faks: 2742652014
e-Posta: etikkurul@dpu.edu.tr Web: http://www.dpu.edu.tr
Kep Adresi: dumlupinaruniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Havva Ağartan
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 1452

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-2: Veri Toplama Araçları Uygulama İzni

Tarih ve Sayı: 20.12.2023 - 253620

T.C.
KÜTAHYA DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-75557786-300-253620
Konu : Anket/Çalışma Talebi (Zeynep
İŞLEK)

20.12.2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 12.12.2023 tarihli ve E-75621633-300-250895 sayılı yazınız.
b) Kütahya İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 19.12.2023 tarihli ve E-53490996-604.01.01-92394451 sayılı yazısı.

Enstitünüz Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Zeynep İŞLEK'in anket izin talebi ile ilgili İlgi (b)'de kayıtlı yazı ve eki Ek'te yer almaktadır. Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Sülbüye UMURHAN
Daire Başkanı

Ek:İlgi (b) Yazı ve Eki (2 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSFNFDTP0F

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/kutahya-dumlupinar-universitesi-ebys>

Adres:Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km 43100 KÜTAHYA

Telefon:(0 274) 443 43 43 Faks:0274 265 20 43

e-Posta:ogrisl@dpu.edu.tr Web:http://oidb.dpu.edu.tr/

Kep Adresi:dumlupinaruniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Cemil Dolker

Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Tel No: 02744431236

Bu belge, Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 19.12.2023-253451

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-53490996-604.01.01-92394451
Konu : Tez İzni (Zeynep İŞLEK)

19.12.2023

KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) 13/12/2023 tarihli ve 251353 sayılı yazımız.
b) Valilik Makamının 18/12/2023 tarihli ve 92341715 sayılı Onayı.

Üniversiteniz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Zeynep İŞLEK'in "*Meslek Lisesi Öğrencilerinin Analitik Düşünme Becerilerinin, Kültürel Farkındalık Düzeylerinin ve Bireysel Girişimcilik Yönelimlerinin İncelenmesi*" konulu tez çalışması için Valilik Makamından alınan ilgi (b) onay ekte gönderilmiştir.

İlgili araştırma çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüz Ar-Ge birimine gönderilmesini arz ederim.

Hasan BAŞYİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: İlgi (b) Onay (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Yıldırım Beyazıt Mah. Erdoğan Atasoy Cad. No 37 KÜTAHYA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (274) 280 43 00

Bilgi için: SESRA ENER

E-Posta: arge43@meb.gov.tr

Unvan : Bilgisayar İşletmeni

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

İnternet Adresi: <https://kutahya.meb.gov.tr/>

Faks: 2742804398

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden **5a7e-f0a2-3d43-aa78-b87c** kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge, Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-53490996-604.01.01-92341715
Konu : Tez İzni (Zeynep İŞLEK)

18/12/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/02 nolu Genelgesi.
b) Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğünün 13/12/2023 tarihli ve 251353 sayılı yazısı.

İlgi (a) genelge doğrultusunda, Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğünün ilgi (b) yazısında, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Zeynep İŞLEK'in *"Meslek Lisesi Öğrencilerinin Analitik Düşünme Becerilerinin, Kültürel Farkındalık Düzeylerinin ve Bireysel Girişimcilik Yönelimlerinin İncelenmesi "* konulu tez çalışmasını ilimiz merkez resmî Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik uygulamak istediği belirtilmektedir.

İl Millî Eğitim Şube Müdürü Mustafa TOPUZ' un başkanlığında toplanan değerlendirme komisyonu yapmış olduğu inceleme sonucunda söz konusu anket izni uygulama çalışmasının uygulanabilir olduğuna karar vermiş olup, eğitim - öğretimi aksatmadan, konunun dışına çıkmamaları, bütün sorumluluğun ilgililere ve okul müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen anket çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmek üzere yapılmasını;

Makamlarımızca da uygun görülmesi halinde olurlarımıza arz ederim.

Hasan BAŞYİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Aydın BÖRÜ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Yıldırım Beyazıt Mah. Erdoğan Atasoy Cad. No 37 KÜTAHYA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (274) 280 43 00

E-Posta: arge43@meb.gov.tr

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: SESRA ENER

Unvan : Bilgisayar İşletmeni

Faks : 2742804398

İnternet Adresi: <https://kutahya.meb.gov.tr/>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden **a32a-5981-3718-9e2d-55cc** kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge, Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

EK-3: Bireysel Girişimcilik Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışmada, bireysel girişimcilik yönelimlerinin, analitik düşünme becerilerinin ve kültürel farkındalık düzeylerinin incelenmesi amacıyla görüşlerinize gereksinim duyulmaktadır. Verdiğiniz tüm bilgiler bu araştırma için kullanılacak ve bilgiler saklı tutulacaktır. Birinci bölümde size ait bilgileri, ikinci bölümde ise maddelerde yansıtılan düşüncelerin size ne ölçüde uygun olduğunu çarpı (X) işareti koyarak belirtmeniz beklenmektedir. Lütfen her maddeye **TEK** bir yanıt veriniz ve maddeleri kesinlikle **BOŞ** bırakmayınız. Araştırmanın objektifliği açısından veri toplama aracına isminizi yazmayınız. Önemli olan, kendi görüş ve düşüncelerinizi içten ve samimi bir şekilde, olduğu gibi yansıtmaya özen göstermenizdir. Yapılacak bu çalışmada siz sevgili öğrencilerimizin büyük katkıları olacağı düşünülmektedir.

Göstermiş olduğunuz ilgi, ayırdığınız zaman ve araştırmaya katkılarınız için teşekkür ederim.

Matematik Öğretmeni Zeynep İŞLEK

BÖLÜM I - KİŞİSEL BİLGİLER	
1. Cinsiyetiniz:	☐ Kız ☐ Erkek
2. Okul adı:	
3. Öğrenim gördüğünüz bölüm:	
4. Öğrenim gördüğünüz sınıf düzeyi:	☐ 9. Sınıf ☐ 10. Sınıf ☐ 11. Sınıf ☐ 12. Sınıf
Yaşınız:	
5. Akademik başarı ortalamanız (Bir önceki dönem yılsonu karne notunuz):	☐ 0-49,99 ☐ 50,00-59,99 ☐ 60,00-69,99 ☐ 70,00-84,99 ☐ 85,00-100
6. İş deneyiminiz:	☐ Tam zamanlı ☐ Yarı zamanlı ☐ Çalışmadı
7. Mezun olduktan sonra kendi işinizi kurmak ister misini?	☐ Evet ☐ Hayır
8. Çalışmak istediğiniz sektör tercihi:	☐ Kamu ☐ Özel ☐ Serbest/Kendi işi
9. Büyüdüğünüz yer:	☐ Köy ☐ İlçe ☐ İl
10. Annenizin eğitim düzeyi:	☐ Okumadı ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu ☐ Lise mezunu ☐ Üniversite mezunu ☐ Lisansüstü mezunu
11. Babanızın eğitim düzeyi:	☐ Okumadı ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu ☐ Lise mezunu ☐ Üniversite mezunu ☐ Lisansüstü mezunu

12. Annenizin iş durumu:	☐ Çalışmıyor	☐ Kamu	☐ Özel	☐ Serbest/Kendi işi
13. Babanızın iş durumu:	☐ Çalışmıyor	☐ Kamu	☐ Özel	☐ Serbest/Kendi işi
14. Aile gelir durumunuz:	☐ Yüksek	☐ Orta	☐ Düşük	
15. Kimseyle paylaşmadığınız kendinize ait bir iş fikriniz var mı?	☐ Evet			☐ Hayır
16. Daha önce yurt dışında bulundunuz mu?	☐ Evet		☐ Hayır	
“Evet” ise bulunma sebebiniz?	☐ Eğitim	☐ Seyahat	☐ Diğer	
17. Günlük yaşamda teknolojiyi en fazla kullandığınız alan nedir?	☐ Eğitim	☐ Araştırma-Bilgi edinme	☐ Oyun-eğlence	☐ Sosyal medya
	☐ Diğer			
18. Günlük yaşamda bilgisayar/tablet ya da telefon kullanma süreniz?	☐ Hiç kullanmam	☐ 1-2 saat	☐ 3-4 saat	☐ 5 saat ve üzeri
19. Eğitim ve mesleki gelişim amaçlı günlük teknoloji (internet, bilgisayar, telefon, yazılım vb.) kullanım süreniz?	☐ Hiç kullanmam	☐ 1-2 saat	☐ 3-4 saat	☐ 5 saat ve üzeri
20. Mesleki gelişim ve genel türlere yönelik kitap okuma sayınız (ayda)?	☐ Neredeyse hiç	☐ 1-2	☐ 3-4	☐ 5 ve üzeri

BÖLÜM II

MADDELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1.	Bilmediğim konularda cesaretle girişimde bulunmayı severim.					
2.	Yüksek getiri sağlayacağına inandığım bir şeye çok fazla zaman ayırmaya ve/veya para yatırmaya meyilliyim.					
3.	Riskli durumlarda cesur davranma eğilimdeyim.					
4.	Riskli olsun ya da olmasın, genellikle, standart olmayan yeni ve sıra dışı aktiviteler denemeyi severim.					
5.	Genel olarak, daha önce kullanılan, denenmiş ve mevcut proje ve yöntemleri ele almak yerine, özgün ve eşi benzeri olmayan projeler ve yaklaşımlara daha çok önem veririm.					
6.	Yeni şeyler öğrenirken herkesin yaptığı gibi yapmaktansa kendime özgü benzersiz bir yöntem denemeyi tercih ederim.					
7.	Problem çözerken, başkalarının çoğunlukla kullandıkları yöntemleri kullanmak yerine, farklı ve orijinal yaklaşımları tercih ederim.					
8.	Genellikle gelecekte yaşanabilecek problemleri, ihtiyaçları veya değişiklikleri öngörebilirim.					
9.	Projeleri önceden planlama eğilimindeyim.					
10.	Bir projeyi oturup başkasının yapmasını beklemek yerine, onu hızlandırmayı ve üzerinde çalışmayı tercih ederim.					

EK-4: Analitik Düşünme Ölçeği

	MADDELER	Uygun Değil	Çok Az Uygun	Kısmen Uygun	Çoğunlukla Uygun	Tamamen Uygun
1.	Bir problemin çözümü için gerekli olan bilgileri belirlerim.					
2.	Karşıma çıkan problem veya konularla ilgili bilgileri irdelerim.					
3.	Ulaştığım sonuçların birbiriyle karşılaştırarak tutarlılıklarını kontrol ederim.					
4.	Bir proje üzerinde çalışırken önce genel amacını anlamaya çalışırım.					
5.	Bir işe veya çalışmaya başlamadan önce, onu nasıl yapacağımı anlamaya çalışırım.					
6.	Araştırma yaparken yeterince bilgi topladığımdan emin olurum.					
7.	Problem çözerken kullandığım bilgilerin doğruluğunu araştırırım.					
8.	Günlük hayatımda karşıma çıkan problemlerin farkına varırım.					
9.	Kavramlar ve konular arasında neden-sonuç ilişkisi kurarım.					
10.	Problem hakkındaki bilgi eksikliğini araştırarak ortadan kaldırıyorum.					
11.	Konuların genel yönlerinden ziyade detaylarıyla ilgilenirim.					
12.	Ayrıntılara dikkat etmeyi gerektiren konular üzerinde çalışırım.					
13.	Çalışmaların genel etkileri yerine basamaklarına ve detaylarına daha fazla dikkat ederim.					
14.	Problem veya konuların sadece genel sonucunu değil alt boyutlarını da araştırırım.					
15.	Daha çok görevleri dikkat gerektiren işlerde çalışırım.					
16.	Çözümünde, işlem basamaklarını kendim oluşturacağım problemler üzerinde daha çok çalışırım.					
17.	Farklı fikirleri kontrol eder ve farklılıkları birbirleri ile karşılaştırırım.					
18.	Çözümlerimde birden fazla ispat kullanırım.					
19.	Soruna ilişkin olası sonuçları göz önünde bulundururum.					
20.	Bir problem durumunu açık ve net bir şekilde ifade ederim.					
21.	Problemi çözmeden önce kendime çalışma planı yaparım.					
22.	Ders çalışırken, anlayamadığım problemlerde tablolar oluşturarak çözümlerim.					
23.	Çalışmaya başlamadan önce konuları kategorilere ayırırım.					
24.	Problemi çözmeden önce hangi adımları izlemem gerektiğini belirlerim.					

EK-5: Kültürel Farkındalık Ölçeği

	MADDELER	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1.	İçinde bulunduğum kültürü bilirim.					
2.	Yaşadığım kültürel değerlerin farkındayım.					
3.	Kendi kültürüm hakkında detaylı bilgiye sahip değilim.					
4.	Bir çalışma yaparken kültürümüzü yansıtabilecek bilgiye sahibim.					
5.	Kültürel eksikliğimi gidebilmem için eğitim almam gerektiğini düşünüyorum.					
6.	Yapacağım çalışmalarda kendi kültürümü yansıtmak beni motive eder.					
7.	Sahip olduğum kültürü arkadaşlarıma tanıtmak beni mutlu eder.					
8.	Sınıfta tartışılan kültürel konularda kendimi rahat hissederim.					
9.	Kültürel bilgilerimi paylaşma konusunda kendime güvenirim.					
10.	Çalışmalarına kültürümü yansıtamazsam kendimi kötü hissederim.					
11.	Yapacağım çalışmanın kültüre dayanmasından zevk alırım.					
12.	Kültürümüzü yansıtan bir ürün ortaya çıkarmak beni motive eder.					
13.	Farklı kültüre ait kişilerle kurduğum iletişim esnasında ve sonrasında olumlu duygulara sahip olurum.					
14.	Farklı kültürlerle olan etkileşimimde sözlü, sembolik veya sözsüz iletişim kurarak etkin olmaya çalışırım.					
15.	Farklı kültürdeki kişilerin ihtiyaç ve sorumluluklarını anlamaya çalışırım.					
16.	Toplumsal sorumluluklarımı yerine getirebilmem için kültürel değerlere saygı gösteririm.					
17.	Farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmam özgüvenimi artırır.					
18.	Başka kültürlere uyum sağlamam için o kültüre karşı önyargılı davranmam					
19.	Kültürel farklılıklara değer veririm.					

EK-6: Veri Toplama Araç İzinleri

Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği

C Canan YILDIRAN <<
Alıcı: SERTAÇ, ben ▾

Zeynep Hanım Merhaba,

Mailiniz için teşekkür ederim. Akademik yolculuğunuzda başarılar dilerim.
Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği'ni uygulayabilir ve kullanabilirsiniz.

Selam ile,

Dr. Canan YILDIRAN
Karabük University
Business Administration Faculty
78050 Karabük, Turkey
Tel: [REDACTED]

Analitik Düşünme Ölçeği

g OCAK Gurbuz
Alıcı: ben ▾

Merhabalar

ölçeği ilgili yayınlardan alara kullanabilirsiniz

Kültürel Farkındalık Ölçeği

Mustafa Çevik 14 Eylül Per 23:29 (2 gün önce) ☆ ↶ ⋮
Alıcı: ben ▾

Merhabalar ölçeği bilimsel etik kuralları çerçevesinde kullanmanızda bir sakınca yoktur. Çalışmanızda başarılar dilerim

----- Orijinal Mesaj -----

Kimden: ZEYNEP İŞLEK İŞLEK <<
Kime: [REDACTED]
Gönderilenler: Wed, 13 Sep 2023 20:32:57 +0300 (TRT)
Konu: Ölçek izni Hk.

KAYNAKÇA

- Abbas, N. K. (2023). *Hemşirelik öğrencilerinin kültürel farkındalık ve kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırşehir.
- Abdullaeva, F. (2007). *Öğrencilerin girişimcilik özellikleri ve iş değerleri: Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye karşılaştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Acar, S. (2019). *Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin girişimcilik algılarının incelenmesi: İstanbul ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Acar, Ü. (2018). Analitik düşünme becerileri. *The Journal of Social Sciences*, 29(29), 172-182.
- Acker, J. (1990). Hierarchies, jobs, bodies: A theory of gendered organizations. *Gender & Society*, 4(2), 139-158.
- Açıkgöz, R. (1990). *Müteşebbisliğin oluşumunda sosyo-kültürel faktörler*. Ankara: DPT Yayını.
- Adabaş, A. (2016). *Bartın Üniversitesi lisansüstü eğitim öğrencilerinin yaşam boyu öğrenmede anahtar yeterliklere sahip olma düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Adekiya, A. A., & Ibrahim, F. (2016). Entrepreneurship intention among students. The antecedent role of culture and entrepreneurship training and development. *International Journal of Management Education*, 14(2), 116–132.
- Afşar-Doğrusöz, L., Uluçay, A. P., ve Yazıcı, S. (2023). Kültürün girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinde algılanan isteğin moderatör rolü: İstanbul örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 147-161.
- Ağca, V., ve Kurt M. (2007). İç girişimcilik ve temel belirleyicileri: Kavramsal bir çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (29), 83-112.

- Ahıskalıoğlu, Ş. (2019). *Aile işletmelerinde kültürün iç girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Trabzon ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Akarsu, O. (2021). *Girişimcilik yönelimini etkileyen faktörler nelerdir? Teknoparklarda bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Akdemir, M. (2019). *Coğrafya öğretmenlerinin girişimcilik özellikleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akkuş-Çakır, N., ve Senemoğlu, N. (2016). Yükseköğretimde analitik düşünme becerileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1487-1502.
- Akkuş-Çakır, N., ve Senemoğlu, N. (2021). Analitik düşünme nedir? Ne değildir?. İçinde E. Kabataş-Memiş ve A. Kaçar (Ed.), *Eleştirel ve analitik düşünme* (s. 176-195). Ankara: Pegem Akademi.
- Akpolat, T., ve Oğuz, E. (2022). Okul yöneticilerinin analitik ve bütüncül düşünme tarzlarına göre çatışma eylem stillerinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(1), 35-50.
- Aktürk, M. (2022). *Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl beceri düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Al Momani, H. (2023). *The impact of creativity and innovation on entrepreneurship for higher education students in Jordanian universities* (Unpublished master's thesis). Istanbul Okan University Institute of Graduate Studies, Istanbul.
- Albayrak, A. S. (2005). Çoklu doğrusal bağlantı halinde enküçük kareler tekniğinin alternatifi yanlı tahmin teknikleri ve bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(1), 105-126.
- Aldemir, B. (2011). *Küçük ve orta boy inşaat firmalarının girişimcilik yönelimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Algül, E. N. (2022). *Spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin girişimcilik ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki: Vakıf Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış

Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Aliyev, T. (2019). *Girişimcilik yönelimi üzerinde stratejik liderliğin etkisi: azerbaycan bakü işletmelerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Almasratı, B. A. (2022). *Kültür ile girişimcilik algısı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma: Üniversite öğrencilerine yönelik karşılaştırmalı çalışma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Alparslan, A. M., Taş, M. A., ve Yastıoğlu, S. (2017). Girişimcilik niyeti eğitimle mi artar yoksa kültürel değerlerle mi açıklanır? *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 148-161.

Alpay, C., ve Çatı, K. (2021). Kültürün girişimcilik eğilimleri üzerine etkisi: İnönü üniversitesi örneği. *İnönü University International Journal of Social Sciences*, 10(1), 108-134.

Alpkan, L., Ergün, E., Bulut, Ç., ve Yılmaz, C. (2005). Şirket girişimciliğinin şirket performansına etkileri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6(2), 175-189.

Altan, E. (2018). Perceptions of educational managers on reflective thinking, strategic thinking and entrepreneurship. *Quality & Quantity*, 52(Suppl 2), 1219-1233.

Altay, İ. (2005). Developing cultural awareness. *Journal of language and linguistic studies*, 1(2), 170-182.

Altıntop, M. (2015). *Ortaöğretim öğrencilerinde mesleki yönelim ve girişimcilik* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Altuntaş, G. (2022). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal ve fen bilimlerine göre girişimcilik algılarının incelenmesi ile ilgili bir araştırma: İstanbul Gelişim Üniversitesi Meslek Yüksekokulu örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Amer, A. (2005). *Analytical thinking*. Cairo: Center for Advancement of Post Graduate Studies and Research in Engineering Sciences, Faculty of Engineering Cairo University.

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives: complete edition*. Boston: Addison Wesley Longman, Inc.
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J., & Wittrock, M. C. (2018). *Öğrenme öğretim ve değerlendirme ile ilgili bir sınıflama*. (D. A. Özçelik, Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Anwar, B., & Mumthas, N. S. (2014). Taking triarchic teaching to classrooms: Giving everybody a fair chance. *International Journal of Advanced Research*, 2(5), 455-458.
- Asar, M. (2021). *Finansal okuryazarlık ile girişimcilik niyeti ilişkisinde girişimci öz yeterliği ve risk alma eğiliminin aracı rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- Arslan, H., ve Şener, D. K. (2012). Hemşirelikte yeni ve önemli bir kavram: Girişimcilik. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 20(2), 140-145.
- Artuğ, M. Y. (2020). *Girişimcilik, girişimcilik eğilimi ve sosyal çevre desteği ilişkisi: Kastamonu araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Aşkın, A., Nehir, S., ve Vural, S. Ö. (2011). Tarihsel süreçte girişimcilik kavramı ve gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 55-72.
- Ateş, Y. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Audretsch, D. B. (2020). Entrepreneurship and culture. *Eurasian Economic Review*, 10(1), 1-8.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-kültürel bir perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 139-160.
- Aytaç, Ö., ve İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve girişimci kültür: sosyolojik bir perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 101-120.

- Azizoğlu, R. O. (2011). *Kültürün örgütsel iletişim üzerine etkisi: İki farklı ülkede faaliyet gösteren iki işletme arasında karşılaştırmalı bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bada, E. (2000). Culture in ELT. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6) 100-110.
- Bakır, Y. (2020). *Z kuşağı öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesinde girişimcilik eğitiminin rolü: Nizip ilçesindeki lise öğrencileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Barnard, B., & Herbst, D. (2019). Entrepreneurship, innovation and creativity: the creative process of entrepreneurs and innovators. *Expert Journal of Business and Management*, 7(1), 107-146.
- Baron, R. A., & Shane, S. A. (2005). *Entrepreneurship: A process perspective*. South-Western: Thomson.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173–1182.
- Başar, H. (1998). Düşünce geliştirmeye yönelik öğretim. *Milli Eğitim Dergisi*, 140, 2-4.
- Başar, M. (2013). Girişimcilik. İçinde Y. Ürper (Ed.), *Girişimcilik ve girişimcilik süreçleri* (s. 3-19), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3002.
- Başoğlu, C. İ. (2021). *Sosyal zekânın girişimcilik eğilimine etkisinde kültürel zekânın aracı rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kastamonu.
- Bateman, T. S., & Crant, J. M. (1999). Proactive behavior: Meaning, impact, recommendations. *Business Horizons*, 42(3), 63-70.
- Bayar, S., ve Kılıçarslan, S. (2023). Analitik düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik beceriler. İçinde B. Bal-Sezerel ve N. N. Ateşgöz (Ed.) *Üst düzey düşünme becerilerini geliştirme stratejileri* (s. 140-164). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Bayraktar, S. (2011). Avrupa Birliği mesleki eğitim programlarında girişimcilik eğitimlerinin ekonomik kalkınmadaki önemi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 245-264.
- Bayraktar, B., ve Karadeniz, G. (2017). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ön lisans öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin karşılaştırmalı analizi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(4), 491-501.
- Bazzy, J. D., Smith, A. R., & Harrison, T. (2019). The impact of abstract thinking on entrepreneurial intentions. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 25(2), 323-337.
- Bedük A., ve Eryeşil, K. (2015). Girişimcilik, yaratıcılık ve yenilik. İçinde E. Kaygın ve B. Güven (Ed.), *Girişimcilik temel kavramlar, girişimcilik türleri, girişimcilikte güncel konular* (s. 65-84). İstanbul: Siyahinci Akademi.
- Belet-Boyacı, Ş. D., ve Güner-Özer, M. G. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 708-738.
- Beycioğlu, K., ve Aslan, M. (2010). Okul gelişiminde temel dinamik olarak değişim ve yenileşme: Okul yöneticileri ve öğretmenlerin rolleri. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 153-173.
- Beydoğan-Tangör, B. ve Özgen, H. (2022). Öz-yeterlik ve bireysel girişimcilik yönelimi ilişkisinde mükemmeliyetçiliğin aracı rolü. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(1), 164-178.
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives the classification educational goals handbook 1 cognitive domain*. New York: Longman.
- Bolton, D. L., & Lane, M. D. (2012). Individual entrepreneurial orientation: Development of a measurement instrument. *Education+Training*, 54(2/3), 219-233.
- Boukarı, Z. (2023). *Girişimcilik yönelimi, inovasyon yeteneği, ihracat yetenekleri ve ihracat performansı arasındaki ilişkilerin analizi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.

- Boz, M., Buluk, B., Aydıncaya, G., ve Arslantaş, Y. (2016). Kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki: Çanakkale örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(5), 1-10.
- Bozkurt, G. (1999). *İnsan ve kültür* (8. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bozkurt, G. (2022). *8. Sınıf öğrencilerinin DNA ve genetik kod ünitesine ilişkin analitik düşüncelerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kars.
- Bozkurt, Ö. (2007). Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 93-111.
- Bozkurt, Ö., Ercan, A., ve Yurt, İ. (2018). Bireysel değerler ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi: Düzce Üniversitesi örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 13(1), 43-55.
- Bozkurt, Ö., ve Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), 57-78.
- Börü, D. (2006). *Girişimcilik eğilimi Marmara Üniversitesi İşletme bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Brettel, M., Chomik, C., & Flatten, T. C. (2015). How organizational culture influences innovativeness, proactiveness, and risk-taking: Fostering entrepreneurial orientation in SMEs. *Journal of small business management*, 53(4), 868-885.
- Brookhart, S. M. (2010). *How to assess higher-order thinking skills in your classroom*. Alexandria: ASCD.
- Brown, T. (2004). Higher order thinking skills. In J. L. Kincheloe & K. W. Danny (Eds.), *Critical thinking and learning: An encyclopedia for parents and teachers* (pp. 458-463). Westport: Greenwood Publishing Group.
- Brown, T. A. & Moore, M. T. (2012). Confirmatory factor analysis. In R. H. Hoyle (Ed.), *Handbook of structural equation modeling*, (pp. 361-379). New York: The Guilford Press.
- Burikova, S. (2020). Developing students' intercultural awareness and skills. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 97, 92-99.

- Burmaoğlu, S., Polat, M., ve Meydan, C. H. (2013). Örgütsel davranış alanında ilişkisel analiz yöntemleri ve Türkçe yazında aracılık modeli kullanımı üzerine bir inceleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 13-26.
- Busenitz, L. W., & Lau, C. M. (1997). A cross-cultural cognitive model of new venture creation. *Entrepreneurship theory and practice*, 20(4), 25-40.
- Büber, R. (2011). *Girişimcilik açısından kültür ve kişilik özelliklerinin analizi: Ostim Organize Sanayi Bölgesi'nde bir alan araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bygrave, W., & Minniti, M. (2000). The social dynamics of entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 24(3), 25-36.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Bristol: Multilingual Matters.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications and programming* (2nd ed.). London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Can, A. (2020). Liberalizme kültürel farkındalık açısından eleştirel bir bakış. *Journal of Awareness*, 5(2), 135-146.
- Can, H., Aşan-Azizoğlu, Ö., ve Miski-Aydın, E. (2015). *Örgütsel davranış* (2. basım). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21. yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134.
- Carland, J. W., Hoy, F., Boulton, W. R., & Carland, J. A. C. (1984). Differentiating entrepreneurs from small business owners: A conceptualization. *Academy of management review*, 9(2), 354-359.

- Campinha-Bacote, J. (2002). The process of cultural competence in the delivery of healthcare services: A model of care. *Journal of transcultural nursing*, 13(3), 181-184.
- Carter, D. C. (2004). *Quantitative psychological research: A student's handbook*. New York: Psychology Press, Taylor & Francis Group.
- Castano, M. S., Mendez, M. T., & Galingo, M. A. (2015). The effect of social, cultural, and economic factors on entrepreneurship. *Journal of Business Research*, 68(7), 1496-1500.
- Castillo-Palacio, M. Batista-Canino, R. M., & Zuñiga-Collazos, A. (2017). The relationship between culture and entrepreneurship: From cultural dimensions of globe project. *Revista Espacios*, 38(4), 1-10.
- Chaffee, J. (2010). *Thinking critically*. Stamford: Cengage Learning.
- Chatman, J. A., Caldwell, D. F., O'Reilly, C. A., & Doerr, B. (2014). Parsing organizational culture: How the norm for adaptability influences the relationship between culture consensus and financial performance in high-technology firms. *Journal of Organizational Behavior*, 35(6), 785-808.
- Cho, Y. H., & Lee, J. H. (2018). Entrepreneurial orientation, entrepreneurial education and performance. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12(2), 124-134.
- Choi, I., Koo, M., & Choi, J. A. (2007). Individual differences in analytic versus holistic thinking. *Personality and social psychology bulletin*, 33(5), 691-705.
- Chonkaew, P., Sukhummek, B., & Faikhamta, C. (2016). Development of analytical thinking ability and attitudes towards science learning of grade-11 students through science technology engineering and mathematics (STEM education) in the study of stoichiometry. *Chemistry Education Research and Practice*, 17(4), 842-861.
- Cheng, H., Andrade, H. L., & Yan, Z. (2011). A cross-cultural study of learning behaviours in the classroom: From a thinking style perspective. *Educational Psychology*, 31(7), 825-841.

- Covin J.G., & Covin, T.J. (1990). "Competitive Aggressiveness, Environmental Context and Small Firm Performance," *Entrepreneurship Theory and Practice*, 14(4), 35-50.
- Covin, J. G., & Lumpkin, G. T. (2011). Entrepreneurial orientation theory and research: Reflections on a needed construct. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(5), 855-872.
- Covin, J.G., & Slevin, D.P. (1988). The influence of organization structure on the utility of an entrepreneurial top management style. *Journal of Management Studies*, 25(3), 217-234.
- Covin, J. G., & Slevin D. P. (1989). "Strategic Management of Small Firms in Hostile and Benign Environments" *Strategic Management Journal*, 10(1), 75–87.
- Covin, J. G., & Wales, W. J. (2019). Crafting high-impact entrepreneurial orientation research: Some suggested guidelines. *Entrepreneurship Theory And Practice*, 43(1), 3-18.
- Craig, C. S., & Douglas, S. P. (2006). Beyond national culture: Implications of cultural dynamics for consumer research. *International Marketing Review*, 23(3), 322-342.
- Crant, J. M. (2000). Proactive behavior in organizations. *Journal Of Management*, 26(3), 435-462.
- Culhane, J. M. H. (2003). *The entrepreneurial orientation-performance linkage in high-technology firms: An international comparative study* (Unpublished PhD Dissertation). University of Massachusetts Amherst, Massachusetts.
- Çağlar, İ. (2001). Yönetim-kültür bağlamında Türk yönetim modelinin saptanmasına yönelik kavramsal bir çalışma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 125-148.
- Çakır, I. (2006). Developing cultural awareness in foreign language teaching. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 7(3), 154-161.
- Çalışkan, O. (2022). *Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yozgat.

- Çarıkçı, İ. H., ve Koyuncu, O. (2010). Bireyci-toplumcu kültür ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 1-18.
- Çelik, H., Gürpınar, C., Başer, N., ve Erdoğan, S. (2015). Öğrencilerin analitik düşünme becerisinin gelişimi üzerine fen bilgisi öğretmenlerinin görüşleri. *Akademik Platform*, 1, 396-408.
- Çetinkaya-Bozkurt, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de girişimcilik eğitimi: Başarılı girişimciler ve öğretim üyelerinden öneriler* (1. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çetinkaya-Bozkurt, Ö., Kalkan, A., Koyuncu, O., ve Alparslan, A. M. (2012). Türkiye’de girişimciliğin gelişimi: Girişimciler üzerinde nitel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 229-247.
- Çetinkaya, B., ve Erdoğan, M. (2023). Düşünme biçimleri (becerileri). İçinde M. Şanal ve B. Çetinkaya (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 183-200). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çınar-Altıntaş, G. (2004). *Kültürlerarası yönetim açısından yönetici değerlerin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme kuramı* (2. Basım). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Basımevi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları* (2. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dağıstan, U. (2019). Girişimcilik kavramı ve kültür olgusu. *Social Sciences Studies Journal*, 5(34), 2337-2346.
- Dasdamirova, L. (2019). *Duygusal zekânın girişimcilik niyetine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Davis, D., Morris, M., & Allen, J. (1991). Perceived environmental turbulence and its effect on selected entrepreneurship, marketing, and organizational characteristics in industrial firms. *Journal Of The Academy Of Marketing Science*, 19, 43-51.

- De Mooij, M., & Hofstede, G. (2002). Convergence and divergence in consumer behavior: Implications for international retailing. *Journal of Retailing*, 78(1), 61-69.
- Demir, A. (2019). *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin kamu ve özel sektör desteklerine ilişkin algıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Demirel, E. T., ve Tikici, M. (2004). Kültürün girişimciliğe etkileri. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 49-58.
- Demirel, Y., ve Özbezek D. (2015). İşletmelerde İç Girişimcilik Ve Yenilik İlişkisine Yönelik kavramsal bir inceleme. *TİSK Akademi*, (1), 112-135.
- Denanyoh, R., Adjei, K., & Nyemekye, G. E. (2015). Factors that impact on entrepreneurial intention of tertiary students in Ghana. *International Journal of Business and Social Research*, 5(3), 19-29.
- Dilekli, Y. (2019). *Etkinliklerle düşünme öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dinçer, Ö., ve Yılmaz, C. (2003). *Kamu yönetiminde yeniden yapılanma 1: değişim yönetimi için yönetimde değişim*. Ankara: T.C. Başbakanlık.
- Doğan, C. (2022). *Z Kuşağı'nda kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerine etkisi* İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dolgun, U. (2003). *Girişimcilik*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Döm, S. (2012). *Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Durukan, T. (2006). Düünden bugüne girişimcilik ve 21. yüzyılda girişimciliğin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 25-37.
- Elder, L., & Paul, R. (2019). *The thinker's guide to analytic thinking: How to take thinking apart and what to look for when you do* (2nd ed.). London: Rowman & Littlefield.
- Emre, S. (2007). *Girişimcilik kültürü: Hofstede'in kültür boyutlarının Malatya uygulaması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Entrialgo, M., Fernandez, E., & Vázquez, C. J. (2000). Psychological characteristics and process: the role of entrepreneurship in Spanish SMEs. *European Journal of Innovation Management*, 3(3), 137-149.
- Erbatu, G. (2008). *Kültürel boyutları içerisinde girişimcilik eğilimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ercan, S. (2017). *Duygusal zekâ ile girişimcilik arasındaki ilişki: Karabük Üniversitesi girişimcilik bölümü öğrencileri örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Ercan, S., ve Yıldırım, C. (2021). Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 16(1), 91-105.
- Ercan, S., ve Gökdeniz, İ. (2009). Girişimciliğin gelişim süreci ve girişimcilik açısından Kazakistan. *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 59-82.
- Erdurur, K. (2012). *Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimine etkisi: Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Erhan, G. (2020). Resimli çocuk kitaplarının barış eğitimi bileşenlerinden “kültürel farkındalık” bileşeni açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 24-46.
- Eryılmaz, İ. (2019). Kültürel değerler perspektifinde girişimcilik eğilimi üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 14(4), 2243-2260.
- Evcim, İ. (2021). *Fen bilimleri dersinde STEM entegrasyonu ile kuvvet ve enerji ünitesinin geliştirilerek, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine ve girişimcilik yeterliliklerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eyüboğlu, D. (2003). *Girişimciliğin geliştirilmesi*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Ezberci-Çevik, E. (2021). Üst düzey düşünme becerileri. İçinde E. Kabataş-Memiş ve A. Kaçar (Ed.), *Eleştirel ve analitik düşünme* (s.28-44). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Facchini, F., Jaeck, L., & Bouhaddioui, C. (2021). Culture and entrepreneurship in the United Arab Emirates. *Journal of the Knowledge Economy*, 12(3), 1245-1269.
- Facione, P.A. (1990). Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction. *Research Findings and Recommendations*.
- Facione, P. A. (2011). Critical thinking: What it is and why it counts. *Insight Assessment*, 1(1), 1-23.
- Ferreira, F. A., Jalali, M. S., Bento, P., Marques, C. S., & Ferreira, J. J. (2016). Enhancing individual entrepreneurial orientation measurement using a metacognitive decision making-based framework. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 13, 327-346.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme* (3. basım). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Fidan, Y. (2002). *Girişimcilik ve girişimci özellikleri (Sivas örneği)*, İstanbul: Beta Yayım
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.). London: Sage Publication.
- Fiş, A. M., ve Wasti, S. A. (2009). Örgüt kültürü ve girişimcilik yönelimi ilişkisi. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, (35), 127-164.
- Foscht, T., Maloles, C., Swoboda, B., Morschett, D., & Sinha, I. (2008). The impact of culture on brand perceptions: A six-nation study, *Journal of Product & Brand Management*, 17(3), 131-142.
- Gençay, E. (2017). *Kişilik özelliklerinin girişimcilik niyetine etkisi: bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- George, D., & Mallery, M. (2001). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference* (3rd ed.). US: Allyn ve Bacon.
- Giddens, A., & Griffiths, S. (2006). *Sociology* (5th ed.). Cambridge UK: Polity press.
- Gorostiaga, A., Aliri, J., Balluerka, N., & Lameirinhas, J. (2023). Assessment of entrepreneurial orientation and its relationship with gender and academic performance. *Educación XX1*, 26(2), 323-350.

- Gönül, T. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Gözübüyük, D. (2019). *Yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünmenin girişimcilik becerisi üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Groseschl, S., & Doherty, L. (2000). Conceptualising culture. *Cross Cultural Management: An International Journal*, 7(4), 12-17.
- Gül, M. (2019). *Kişilik ve girişimci kişilik özelliklerinin sosyal girişimcilik yönelimine etkisi üzerine tr63 bölgesinde bir araştırma: üniversite öğrencileri örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (32), 127-146.
- Güneş, E. G. (2020). *Girişimcilik yönelimi ve girişimci liderliğin firma performansı üzerine etkileri: işgören yetkinliklerinin aracı rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Güney, S. (2004). *Girişimcilik temel kavramlar ve bazı güncel konular* (2. Basım). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Güney, S., ve Çetin, A. (2003). Kültürün girişimciliğe etkisi ve Türkiye’de girişimcilik kültürü. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 189-210.
- Güney, S., ve Nurmakhmatuly, A. (2007). Kültürün girişimciliğe etkisi: Kazakistan ve Türkiye üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesine yönelik kültürlerarası araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(18), 62-86.
- Güney, S., Yalçın, Ö., ve Çetin, A. (2006). Girişimcilik ve kültür. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 53-77.
- Gürbüz, S. (2024). *AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi: Temel ilkeler ve uygulamalı analizler* (3. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Gürbüz, S., ve Bayık, M. E. (2018, Kasım). *Aracılık modellerinin analizinde modern yaklaşım: Baron ve Kenny yöntemi artık terk edilmeli mi?* 6. Örgütsel Davranış Kongresi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Güreşçi, E. (2014). Girişimcilik eğilimi üzerine bir araştırma: İspir Hamza Polat MYO Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1), 23-38.
- Halıcı, E. (2005, Kasım). *Girişimcilik ve teknoparklar: Girişimciliğin eski ve yeni yüzü* [Çağrılı Bildiri]. III. Elektrik Elektronik Bilgisayar Mühendislikleri Eğitimi Sempozyumu, Elektrik Mühendisleri Odası, İstanbul.
- Halpern, D. F. (2001). Why wisdom?. *Educational Psychologist*, 36(4), 253-256.
- Hammerich, K., & Lewis, R. D. (2013). *Fish can't see water: How national culture can make or break your corporate strategy* (1st ed.). Chichester: John Wiley & Sons.
- Handayati, P., Wibowo, A., Narmaditya, B. S., Kusumojanto, D. D., Setiawan, A. B., & Tung, D. T. (2021). The university students enterprises development: Lesson from Indonesia. *Cogent Education*, 8(1), 1973286.
- Harper, D. A. (2008). Towards a theory of entrepreneurial teams. *Journal Of Business Venturing*, 23(6), 613-626.
- Henrich, J. (2014). Rice, psychology, and innovation. *Science*, 344(6184), 593-594.
- Hofstede, G. (1980a). Culture and organizations. *International studies of management & organization*, 10(4), 15-41.
- Hofstede, G. (1980b). Motivation, leadership, and organization: Do American theories apply abroad?. *Organizational Dynamics*, 9(1), 42-63.
- Hofstede, G. (1983). National cultures in four dimensions: A research-based theory of cultural differences among nations. *International Studies Of Management & Organization*, 13(1-2), 46-74.
- Hofstede, G. (1984). The cultural relativity of the quality of life concept. *Academy of Management Review*, 9(3), 389-398.
- Hofstede, G. (1994). The business of international business is culture. *International Business Review*, 3(1), 1-14.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2nd ed.). London: Sage Publications.

- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-26.
- Hofstede, G., & Bond, M. H. (1988). The Confucius connection: From cultural roots to economic growth. *Organizational Dynamics*, 16(4), 5-21.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Hoyle, R. H. (Ed.). (2012). *Handbook of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Hu, L.T., & Bentler, P. (1998). Fit indices in covariance structure modeling: Sensitivity to underparameterized model misspecification. *Psychological Methods*, 3(4), 424-453.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Irwanto, I., Rohaeti, E., Widjajanti, E., & Suyanta, S. (2017, 4 August). *Students' science process skill and analytical thinking ability in chemistry learning*. AIP Conference Proceedings The 4th International Conference on Research, Implementation, and Education of Mathematics and Science (4th ICRIEMS), AIP Publishing. Yogyakarta, Indonesia.
- İlter, B. (2008). *Girişimcilik sürecinde kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunların analizi: Kagider örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- İraz, R. (2010). *Yaratıcılık ve yenilik bağlamında girişimcilik ve KOBİ'ler* (2. Baskı). Konya: Çizgi Kitapevi.
- İrmiş, A., ve Barutçu, E. (2012). Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerini ve iş kurma niyetlerini etkileyen faktörler: Bir alan araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(2), 1-25.
- İrmiş, A., Durak, İ., ve Özdemir, L. (2010). *Girişimcilik kültürü Anadolu girişimciliğinden örnekler*. Bursa: Ekin Yayınevi.

- İşcan, Ö. F., ve Kaygın, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 443-462.
- İşlek, A. E. (2021). *Farklı ihracat performansına sahip işletmelerdeki otantik liderlik algısının, yenilikçilik davranışı üzerindeki etkisinde girişimcilik yöneliminin aracılık rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Jelenc, L., & Pisapia, J. (2016). Building Bridges Between Entrepreneurship and Strategic Thinking. In Vrdoljak Raguž, I., Podrug, N., Jelenc, L. (Eds.), *Neostrategic Management. Contributions to Management Science* (pp. 75-93). Cham: Springer International Publishing.
- Johnson, D. (2001). What is innovation and entrepreneurship? Lessons for larger organisations. *Industrial and Commercial Training*, 33(4), 135-140.
- Kala, A. (2019). Fen bilimleri eğitiminde analitik düşünme becerisi. İçinde A. Kirman-Bilgin (Ed.), *Fen bilimlerinde yaşam becerileri eğitimi* (s. 52-80). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kala, N., ve Kirman-Bilgin, A. (2020). Fen bilimleri öğretmen adaylarının analitik düşünme becerisi ile ilgili mesleki bilgilerinin belirlenmesi. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 18(2), 525-544.
- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kamaç, H. ve Kışman, Z. A. (2020). Türk girişimciliğinin tarihi ve gelişimi. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 129-148.
- Karaca, M. (2015). *Girişimciliği belirleyen kişilik özellikleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Karaca, Ş., ve Gümüş, N. (2018). *Kültür ve tüketim (Hofstede kültür boyutları ve ülke örnekleri)*. Ankara: Gazi kitabevi.
- Karabulut, T. (2009). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini ve eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(1), 331-356.

- Karadağ, D. (2020). *Hofstede'nin kültürel boyutları kapsamında turizm çalışanlarında bölgesel farklılıkların incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Karagöz, K. (2016). Girişimcilik-Ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye için ekonometrik bir analiz. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(2), 264-292.
- Karakaş, A. F. (2012). *İşletme ve mühendislik bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğiliminin karşılaştırılması: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Karakuş, A. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel girişimcilik algıları ile eleştirel düşünme standartları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Karakuş-Uysal, Ş., ve Şahin, F. (2018). Uluslararası işletmeleri etkileyen çevresel faktörler. İçinde F. Şahin, S. Çiçek ve A. E. Altunoğlu (Ed.), *Uluslararası işletmecilik kuram ve uygulama* (s. 105-204). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaya, A. (2017). *Bilişim ve iletişim çağında girişimcilik ve kobi yönetimi* (3. Basım). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Kayalar, M., ve Aytar, O. (2012). Küresel iş dünyasında kültürel farklılıkların yönetimi: Türk girişimciliği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 4(7), 47-64.
- Kee, D. M. H., & Rahman, N. A. (2017, 29-30 March). *Entrepreneurial orientation, innovation and SME performance: A study of SME in Malaysia using pls-sem*. 3rd International Conference on Advanced Research in Business and Social Sciences, Malaysia.
- Keleşoğlu, İ. M. (2018). *Ulusal kültürün girişimcilik eğilimine etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Keskin, U., ve Usta, İ. (2019). Küreselleşmenin eğitimcilere yansıyan yönleri: aktör-yapı tartışması bağlamında bir değerlendirme. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 1-18.

- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (5th ed.) New York: Guilford Press.
- Kılıç, R., Keklik, B., ve Çalış, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: bandırma iibf işletme bölümü örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 423-435.
- Kılıçkaya, G. (2016). *Yoğun rekabet ortamlarında öğrenme yeteneği, girişimcilik yönelimi ve yenilik performansı ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıçoğlu, G., ve Yıldırım, D. (2023). Relationship between middle school students' innovative thinking tendencies and entrepreneurial skills. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 11(2), 129-137.
- Kocaman, B. (2021). *Analitik düşünme temelli çevrimiçi Stem öğretim programının geliştirilmesi ve etkililiğinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Koe, W. L. (2016). The relationship between individual entrepreneurial orientation (Ieo) and entrepreneurial intention. *Journal Of Global Entrepreneurship Research*, 6(13), 1-11.
- Koç, B. (2016). *Toplumsal kültürün gençlerin girişimcilik eğilimine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Korkmaz, S. (2000). Girişimcilik ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 163-179.
- Korkmaz, B. (2022). *Okul yöneticilerinin 21. yüzyıl becerileri ve öğretmenlerin beklentileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Koşar, H. (2022). *ETNOSTEM yaklaşımının 7.sınıf öğrencilerinin kültürel farkındalıklarına, 21.yüzyıl becerilerine ve fen ve teknolojiye yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Karaman.

- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kör, B. (2015). *Öz liderlik, örgütlerin girişimcilik yönelimi ve çalışanların yenilikçi iş davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory Into Practice*, 41(4), 212-218.
- Kunicina, N., Bilic, I., Zabasta, A., Caiko, J., & Ribickis, L. (2019). Development of entrepreneurship skills for students creative thinking support in higher education. *2019 International Conference in Engineering Applications (ICEA), IEEE, Portugal*, 1-6. <https://doi.org/10.1109/CEAP.2019.8883450>.
- Kurnaz, S. (2017). *Muhasebe eğitimi veren ve vermeyen Anadolu liselerindeki öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin belirlenmesine yönelik bursa ilinin Orhangazi ilçesinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kusumojanto, D. D., Wibowo, A., Kustiandi, J., & Narmaditya, B. S. (2021). Do entrepreneurship education and environment promote students' entrepreneurial intention? The role of entrepreneurial attitude. *Cogent Education*, 8(1), 1948660.
- Kuvan, H. (2008). *Örgün ve yaygın eğitimin girişimciler üzerindeki etkileri (Malatyalı girişimciler üzerine bir uygulama)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Leung, C., & Moore, S. (2003). Individual and cultural gender roles: A comparison of Anglo-Australians and Chinese in Australia. *Current Research in Social Psychology*, 8(21), 1-16.
- Li, Y-H., Huang, J-W. & Tsai, M-T. (2009). Entrepreneurial orientation and firm performance: the role of knowledge creation process. *Industrial Marketing Management*, 38(4), 440-449.
- Lounsbury, M., Cornelissen, J., Granqvist, N., & Grodal, S. (2019). Culture, innovation and entrepreneurship. *INNOVATION*, 21(1), 1-12.

- Lu, P., Burris, S., Baker, M., Meyers, C., & Cummins, G. (2021). Cultural differences in critical thinking style: A comparison of US and Chinese undergraduate agricultural students. *Journal of International Agricultural and Extension Education*, 28(4), 49-62.
- Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
- Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (2001). Linking two dimensions of entrepreneurial orientation to firm performance: The moderating role of environment and industry life cycle. *Journal of Business Venturing*, 16(5), 429-451.
- Lun, V. M. C. (2010). *Examining the influence of culture on critical thinking in higher education* (Unpublished PhD Dissertation). Te Herenga Waka-Victoria University of Wellington, Wellington.
- Mahamat-Tahir, A. B. (2022). *Kariyer geleceği planlaması ve girişimcilik yönelimi arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Manalo, E., Kusumi, T., Koyasu, M., Michita, Y., & Tanaka, Y. (2015). Do students from different cultures think differently about critical and other thinking skills?. In *The Palgrave handbook of critical thinking in higher education* (pp. 299-316). New York: Palgrave Macmillan US.
- Marcus, A., & Gault, E. W. (2000). Crosscurrents: Cultural dimensions and global Web user-interface design. *The AMC Digital Library*, 4(7), 32-46. <https://dl.acm.org/doi/fullHtml/10.1145/345190.345238>
- Markman, K. D., Lindberg, M. J., Kray, L. J., & Galinsky, A. D. (2007). Implications of counterfactual structure for creative generation and analytical problem solving. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(3), 312-324.
- Martens, C. D. P., Lacerda, F. M., Belfort, A. C., & De Freitas, H. M. R. (2016). Research on entrepreneurial orientation: Current status and future agenda. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 22(4), 556-583.
- Marzano, R. J., & Kendall, J. S. (2007). *The new taxonomy of educational objectives* (2nd ed.). California: Corwin Press a Sage Publications Company.

- Maviş-Sevim, Ö. (2021). Düşünme teknikleri. İçinde F. Dursun ve A. Aykan (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 239-256). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- McClelland, D. C. (1961). *The Achive Society*. New York: The Free Press a Division of Macmillan Publishing Co.
- Mertler, C. A., & Vannatta, R. A. (2005). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation* (3rd ed.). CA: Pyrczak Publishing.
- Mete, G. (2021). Ortaokul öğrencilerine yönelik 21. yüzyıl becerileri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(51), 196-208.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu [MYK]. (2015). *Türkiye yeterlikler çerçevesi*. Ankara: Mesleki Yeterlilik Kurumu.
- Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science*, 29(7), 770-791.
- Miller, D., & Le Breton-Miller, I. (2017). *Underdog Entrepreneurs: The role of culture in the entrepreneurial process*. *Journal of Business Venturing*, 32(3), 358-380.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2023). *Güçlü yarınlar için 2023 eğitim vizyonu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mirza, Ş., ve Dağdeviren, İ. E. (2016). An Investigation In Eşme Vocational High School For The Determination of The Entrepreneurial Orientation of Vocational School Students. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(5), 82-105.
- Montaku, S. (2011, 16 January). *Results of analytical thinking skills training through students in system analysis and design course*. IETEC'11 Conference, Kuala Lumpur, Malezya.
- Montaku, S., Kaikkomol, P., & Tiranathanakul, P. (2012). The model of analytical thinking skill training process. *Research Journal of Applied Sciences*, 7(1), 17-20.
- Morrison, A. (2000). Entrepreneurship: What triggers it?. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 6(2), 59-71.
- Mueller, S. L., & Thomas, A. S. (2001). Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of locus of control and innovativeness. *Journal of business venturing*, 16(1), 51-75.

- Munyanyi, W., Chiromba, C., Diza, M., Magweva, R., & Muzvidziwa, D. (2018). Cultural dimensions and entrepreneurial performance interaction in small and medium enterprises in Zimbabwe. *AD-Minister*, (33), 65-84.
- Mutohhari, F., Triyono, M. B., Sudira, P., Nurtanto, M., & Kholifah, N. (2023). The role of entrepreneurial personality mediation and technological competencies moderation in determining entrepreneurial intentions in vocational education. *Journal of Technical Education and Training*, 15(1), 128-141.
- Müftüoğlu, T., ve Durukan, T. (2004). *Girişimcilik ve KOBİ'ler* (1. Basım). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Nakip, A. M. (2018). *Proaktif kişiliğin ve kültürel değerlerin girişimciliğe etkisi: Türkiye'deki teknoparklarda faaliyet gösteren girişimciler üzerinde bir uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya.
- Nalbantoğlu, C. B. (2021). 2020 Küresel beceriler endeksinde 21. yüzyıl becerileri değerlendirmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(56), 20-29.
- Nazarlı, S. (2021). *Öz-yeterlilik ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki: türk ve yabancı öğrencilerin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nicholson, J. D., & Stepina, L. P. (1998). Cultural values: A cross-national study. *Cross Cultural Management: An International Journal*, 5(1/2), 33-47.
- Nisbett, R. E., Peng, K., Choi, I., & Norenzayan, A. (2001). Culture and systems of thought: holistic versus analytic cognition. *Psychological Review*, 108(2), 291-310.
- Nuroso, H., Siswanto, J., & Huda, C. (2018). Developing a learning model to promote the skills of analytical thinking. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 12(4), 775-780.
- Ocak, G., ve Akkaş-Baysal, E. (2021). Analitik düşünme ile ilişkili kavramlar. İçinde E. Kabataş-Memiş ve A. Kaçar (Ed.), *Eleştirel ve analitik düşünme* (s. 198-225). Ankara: Pegem Akademi.
- Ocak, G., ve Park, F. (2020). Lise öğrencileri için analitik düşünme ölçeği geliştirme çalışması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 49-68.

- Okutan, E., ve Balaban, Ö. (2014). Kültürel yapının girişimcilik eğilimine etkisi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 7-26.
- Onay, M. (2015). İç girişimcilik. İçinde E. Kaygın ve B. Güven (Ed.), *Girişimcilik temel kavramlar, girişimcilik türleri, girişimcilikte güncel konular* (s. 87-109). İstanbul: Siyahinci Akademi.
- Onodugo, V., & Onodugo, C. I. (2015). Impact of socio-cultural factors on entrepreneurial development in Nigeria. *African Educational Research Journal*, 3(4), 246-254.
- Orçan, F. (2018). Exploratory and confirmatory factor analysis: which one to use first?. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 9(4), 414-421.
- Ömür, M. A., ve Seçgin, Y. (2024). Girişimcilik niyeti, işsizlik kaygısı ve umutsuzluk ilişkisi: Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencileri örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 31(1), 135-158.
- Örücü, E., Kılıç, R., ve Yılmaz, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinde ailesel faktörlerin etkisi üzerine bir uygulama. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2) 27-47.
- Özdevecioğlu, M., ve Karaca, M. (2015). *Girişimcilik ve girişimci kişilik: Kavram ve uygulama* (1. Basım). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Özdemir, L. (2015). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 41-65.
- Özdemir, O. (2020). Türkçe eğitiminde geliştirilmesi gereken bir üst düzey düşünme becerisi: Analitik düşünme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 950-971.
- Özkul, A. G. G. (2007). Kapitalist sistemin sürükleyici aktörleri: Ekonomik teoride girişimciler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3), 343-366.
- Özkul, G. (2008). *Girişimcilik teorileri ve girişimci tipleri: Antalya-Burdur-Isparta illerinde (İBBS Düzey 2 TR61 Bölgesinde) imalat sanayi KOBİ'lerindeki girişimciler üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Özkul, G., ve Dulupçu, M. A. (2007). Kişisel gelişimin girişimci tipleri üzerine etkisi: Antalya Isparta illerinde bir inceleme. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2), S.68-69.
- Öztürk, E. (2020). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, H. K. (2018). *Kültürün iç girişimcilik üzerine etkisi: Türkiye ve Almanya örnekleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Öztürk, Y. (2019). *İnsan kaynakları uygulamalarının girişimcilik yönelimi üzerine etkisi: örgütsel öğrenme yeteneğinin düzenleyici rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Pala, F. (2020). *Girişimcilik yönelimi, inovasyon kapasitesi ve finansal performans arasındaki ilişkide çevresel faktörlerin moderatör etkileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Palta, S. (2019). *Bireysel, kültürel ve çevresel faktörlerin girişimcilik niyetine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Panprueksa, K. (2012). *Development of science instructional model emphasizing contextual approach to enhance analytical thinking and application of knowledge for lower preparatory school students* (Unpublished PhD Dissertation). Srinakharinwirot University, Thailand.
- Parıltı, N., ve Aydın, B. (2008). İşletmecilikle ilgili genel bilgiler. İçinde M. Üner (Ed.), *Genel işletmecilik* (s. 1-7). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Partnership for 21st Century Learning. (2023, 12 Aralık). Erişim adresi: <https://www.battelleforkids.org/insights/p21-resources/>.
- Peker, E. (2019). *Exploring Turkish young learners' attitudes towards using literary texts in English classes for cultural awareness* (Unpublished Master's Thesis). Çağ University Institute of Social Sciences, Mersin.

- Peşinci, C. (2022). *Pazarlama eğitiminin girişimcilik eğilimine etkisi: Meslek liselerinin pazarlama alanında öğrenim gören öğrenciler üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Pinillos, M. J., & Reyes, L. (2011). Relationship between individualist–collectivist culture and entrepreneurial activity: Evidence from Global Entrepreneurship Monitor Data. *Small Business Economics*, 37, 23-37.
- Polatcı, S., Sobacı, F., ve Ünüvar, H. (2020). Sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinde duygusal zekânın aracılık rolü. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 9(2), 222-241.
- Posner, G. J., & Rudnitsky, A. N. (2006). *Course design: A guide to curriculum development for teachers* (7 th ed.). New York: Pearson Education, Inc.
- Ries, E. (2014). *Yalın yeni girişim, bugünün girişimcileri sürekli yeniliği kullanarak çok başarılı işleri nasıl ortaya çıkarır?* (E. Elgin, Çev.). İstanbul: Özyeğin Üniversitesi Yayınları.
- Robbins, J. K. (2011). Problem solving, reasoning, and analytical thinking in a classroom environment, *The Behavior Analyst Today*, 12(1), 41-48.
- Rodrigues, C. A. (1998). Cultural classifications of societies and how they affect cross-cultural management. *Cross Cultural Management: An International Journal*, 5(3), 31-41.
- Sahputri, R. A. M., Mawardi, M. K., & Yumarni, T. (2023). Entrepreneurship education, family entrepreneurial orientation and entrepreneurial intention among students in Indonesia. *Journal of International Education in Business*, 16(3), 295-311.
- Sargut, A. S. (2001). *Kültürlerarası farklılaşma ve yönetim* (2. Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Sart, G. (2020). Development of Individual Entrepreneurship Tendency: Validity and Reliability Study. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 5(1), 58-72.
- Schein, E. H. (2004). *Organizational culture and leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Seok, S. & Dacosta, B. (2014). (2014). Development and standardization of an assistive technology questionnaire using factor analyses: Eight factors consisting of 67 items related to assistive technology practices. *Assistive Technology*, 26(1), 1-14.
- Shih, C. H. (2006). *Effects of culture on service quality and customer satisfaction ratings* (Unbuslshed PhD Dissertation). The University of Utah, Utah.
- Schillo, R. S. (2011). Entrepreneurial Orientation And Company Performance: Can The Academic Literature Guide Managers?. *Technology Innovation Management Review*, 1(2), 20-25.
- Schuler, R. S., Jackson, S. E., Jackofsky, E., & Slocum Jr, J. W. (1996). Managing human resources in Mexico: A cultural understanding. *Business Horizons*, 39(3), 55-61.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling* (2nd ed.). London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schwartz, S. (2006). A theory of cultural value orientations: Explication and applications. *Comparative Sociology*, 5(2-3), 137-182.
- Sebetci Ö., ve Aksu G. (2014). Öğrencilerin mantıksal ve analitik düşünme becerilerinin programlama dilleri başarısına etkisi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 13(25), 65-83.
- Sıgır, Ü., ve Tıgılı, M. (2006). Hofstede'nin "Belirsizlikten Kaçınma" kültürel boyutunun yönetsel-örgütsel süreçlere ve pazarlama açısından tüketici davranışlarına etkisi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 327-342.
- Sitjongsataporn, S., Puntupreecharat, P., Naphaphan, C., Promwong, P., Boonsobhak, V., & Nandhasri, K. (2021, 10-12 November). Development of Outcome-based Learning and Analytical Thinking on Basic Electronics. In *2021 6th International STEM Education Conference (iSTEM-Ed)*, Pattaya, Thailand.
- Soares, A. M., Farhangmehr, M., & Shoham, A. (2007). Hofstede's dimensions of culture in international marketing studies. *Journal of Business Research*, 60(3), 277-284.
- Sobel, M. E. (1982). Asymptotic confidence intervals for indirect effects in structural equation models. *Sociological Methodology*, 13, 290-312.

- Sobel, R. S., Clark, J. R., & Lee, D. R. (2007). Freedom, barriers to entry, entrepreneurship, and economic progress. *The Review of Austrian Economics*, 20(4), 221-236.
- Sorokin, P. S., & Chernenko, S. E. (2022). Skills as declared learning outcomes of entrepreneurship training in higher education institutions across the globe: Classification and analysis with a focus on thinking skills. *Thinking Skills and Creativity*, 46, 101177.
- Soysal, A. (2010). Türkiye'de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(01), 83-114.
- Spencer, A. S., Kirchoff, B. A., & White, C. (2008). Entrepreneurship, Innovation, And Wealth Distribution: The Essence Of Creative Destruction. *International Small Business Journal*, 26(1), 9-26.
- Steenkamp, J. E. M. (2001). The role of national culture in international marketing research. *International Marketing Review*, 18(1), 30-44.
- Sternberg, R. J. (2004). Successful intelligence as a basis for entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 19(2), 189-201.
- Sternberg, R. J. (2005). Creativity or creativities?. *International Journal of Human-Computer Studies*, 63(4-5), 370-382.
- Sternberg, R. J. (2017). Developing the next generation of responsible professionals: Wisdom and Ethics Trump Knowledge and IQ. *Psychology Teaching Review*, 23(2), 51-59.
- Suhr, D. (2008, Novembre). *Step your way through path analysis*. Western users of SAS software conference proceedings, Sacramento, California.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Sütay, F. (2019). *Akademik girişimcilik yönelimi ve kariyer motivasyonu* (Yayımlanmamış doktora tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, E. (2009). Kadın girişimcilik ve konya ilinde kadın girişimcilik profili üzerine bir uygulama. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 286-309.

- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Şentürk, C. (2009). Eğitimde yeniden yapılanma ve yapılandırmacılık. *Eğitim Dergisi*, 23(2).
- Şeşen, H., Soran, S., ve Caymaz, E. (2014). Toplumsal kültürün üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetine etkisi: sosyal ağ kullanımının aracılık rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), 93-106.
- Şimşek, Y. (2018). *Toplumsal cinsiyet rol algıları ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişki: Kafkas Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Şimşek, Ş., ve Çelik, A. (2008). *Genel İşletme* (4. Basım). Konya: Eğitim Akademi.
- Tabachnick B. G., & Fidel, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Massachusetts: Allyn & Bacon, Inc.
- Taş, A. (2016). *Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkinin parametrik tekniklerle analizi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Taşkın, E. (2012). Başarılı girişimcilerin ortak özelliği. İçinde Z. Erdoğan (Ed.), *Girişimcilik ve kobiler*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Tatar, N. (2006). *İlköğretim fen eğitiminde araştırmaya dayalı öğrenme yaklaşımının bilimsel süreç becerilerine, akademik başarıya ve tutuma etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temel-Eğimli, A. (2011). Kültürlerarası yeterliliğin kazanılmasında kültürel farklılık eğitimlerinin önemi. *Öneri Dergisi*, 9(35), 215-227.
- Tepe-Küçükoglu, M., Baynazoğlu, M. E., ve Berber, Ş. (2020). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer ve girişimcilik yönelimleri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 27(1), 91-108.
- Terzi, A. R. (2004). Üniversite öğrencilerinin güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma algıları üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 65-76.

- Thomas, A. S., & Mueller, S. L. (2000). A case for comparative entrepreneurship: Assessing the relevance of culture. *Journal of International Business Studies*, 31(2), 287-301.
- Tican, C. (2019). Pre-service primary school and pre-school teachers' perception of individual entrepreneurship and opinions about their creative thinking tendency. *International Journal of Educational Methodology*, 5(4), 591-606.
- Tok, E., ve Sevinç, M. (2010). Düşünme becerileri eğitiminin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(27), 67-82.
- Tomlinson, B., & Masuhara, H. (2004). Developing Cultural Awareness Integrating culture into a language course. *Modern English Teacher*, 13(1), 5-12.
- Tosun, K. (1990). *Yönetim ve işletme politikası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Tosun, E. (2012). *Proaktif kişilik ile satış performansı arasındaki ilişki ve bir uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Treviño, L. C. (2020). Culture and university entrepreneurship. *Journal of Evolutionary Studies in Business*, 5(1), 265-283.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Triyono, M. B., Mutohhar, F., Kholifah, N., Nurtanto, M., Subakti, H., & Prasetya, K. H. (2023). Examining the mediating-moderating role of entrepreneurial orientation and digital competence on entrepreneurial intention In vocational education. *Journal of Technical Education and Training*, 15(1), 116-127.
- Tuna, S. (2011). The teaching of art criticism for the creation of cultural awareness. *Elementary Education Online*, 10(2), 569-575.
- Tutar, H., ve Küçük, O. (2003). *Girişimcilik ve küçük işletme yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tuygun-Toklu, A. (2020). Genç üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyeti üzerinde planlı davranış teorisi ile birlikte fırsatları görme ve teşvik desteğinin

etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 753-762.

Türk Dil Kurumu [TDK]. (1932). Genel Türkçe sözlük. Erişim adresi: <http://Sozluk.Gov.Tr/>.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2023). İstatistiklerle gençlik, 2022. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2022-49670>.

Türkmen, M., ve İşbilir, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 18-28.

Uçar, C. (2023). *Bilişsel tanı modellerinden DINA model kullanılarak öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin ölçülmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Ufacık, O. E. (2018). *Kültürel farklılıkların girişimcilik eğilimine etkisi üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ulucan, S. (2015). *Girişimcilik eğiliminin ve girişimcilik eğilimini etkileyen faktörlerin analizi: ortaöğretimde lise 3. ve 4. Sınıf öğrencileri üzerinde bir uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ulutürk-Akman, S., ve Bektaş, H. (2015). Üniversite öğrencilerinin girişimci özelliklerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 37(1), 217-232.

Uluyol, O. (2013). Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 349-372.

Urban, B., & Ratsimanetrimanana, F. A. (2015). Culture and entrepreneurial intentions of Madagascan ethnic groups. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 7(2), 86-114.

Uzunçarşılı-Soydaş, A. (2001). *Çokuluslu işletmelerde kurum kültürü ve halkla ilişkiler uygulamaları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Üstünlüoğlu, E. (2006). Üst düzey düşünme becerilerini geliştirmede bilişsel soruların rolü. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (331), 17-24.
- Üzümcü, B. (2017). *Küreselleşme algısı ve kültürel uyum yeteneğinin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisi: Kamu üniversitelerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, A. (2018). *Uluslararası girişimcilik yöneliminin yenilikçilik boyutu: küresel doğan işletmeler üzerine nitel bir çalışma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yakut, F. (2004). *Bilgi toplumu organizasyonlarında eğitimin stratejik boyutu ve Kocaeli işletmelerinde eğitim strateji etkileşiminin incelenmesine yönelik bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Yazıcı, F. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri ile girişimcilik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yıldırım, M. H., ve Sunman, G. (2020). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinde kültürel boyutların rolü. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(4), 2093-2107.
- Yılmaz, E., ve Sünbül, A. M. (2009). Üniversite öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 195-203.
- Yılmazçetin, Ş. (2021). *Duygusal zekâ, sosyal zekâ ve kültürel zeka ile girişimcilik eğilimi etkileşimi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yurdasever, E., ve Yıldırım, C. (2023). Kişilik tipleri ile bireysel girişimcilik yönelimi ilişkisi üzerinde girişimcilik eğitiminin etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(4), 1935-1968.
- Yüceol, N. (2018). *Girişimcilik eğitimi alan kişilerin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış

Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yüksel, G. (2021). Kültürel farklılıklar. S. Özdemir ve N. Cemaloğlu (Ed.), *Örgütsel davranış ve yönetimi* (s. 649-678). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Weisberg, R. W. (2015). Toward an integrated theory of insight in problem solving. *Thinking & Reasoning*, 21(1), 5-39.

Wu, W. W. (2009). A competency-based model for the success of an entrepreneurial start-up. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 6(6), 279-291.

Zhao, Y. (2009). *Catching up or leading the way: American education in the age of globalization*. Alexandria: ASCD.

DİZİN

-A-

Analitik düşünme becerisi, 3, 9, 35 36,
81, 82, 116

Ayrıntılara dikkat etme, 2, 10, 11, 49,
53, 57, 59, 62, 68, 71, 75, 77, 79, 80,
81, 82, 83, 84, 85, 86

-B-

Belirsizlikten kaçınma, 8, 25, 26, 27,
31, 34, 45, 128

Bilgiyi çözümleme, 2, 10, 11, 49, 53,
57, 59, 62, 68, 69, 73, 75, 78, 79, 80,
81, 82, 83, 84, 85, 86, 87

Bilgiyi özümseme, 53, 59

Biliş, 54, 56

Bireysellik-kolektivizm, 8, 25, 31

-Ç-

Çalışma stratejileri, 53

-D-

Duyarlılık, 33, 54, 56, 59, 99

-E-

Erillik-dişilik, 8, 25, 31

-G-

Girişimcilik yönelimi, 2, 10, 12, 13, 17,
18, 20, 40, 41, 48, 50, 52, 53, 57, 62,
64, 68, 69, 71, 73, 75, 77, 78, 79, 80,
81, 82, 83, 84, 85, 86, 100, 104, 112,
117, 118, 120, 123, 127, 131

Girişimcilik yönelimi, 3, 13, 17, 18, 51,
63, 85, 100, 104, 113, 123

Güç mesafesi, 8, 25, 29, 31, 44, 45, 128

-K-

Kültürel farkındalık, 12, 13, 31, 33, 54,
55, 56

Kültürel motivasyon, 3, 10, 12, 49, 57,
62, 66, 68, 71, 73, 75, 77, 78, 80, 83,
85

-M-

Meslek lisesi öğrencileri, 2, 3

Milli Eğitim Bakanlığı, 1, 5, 7, 121

Motivasyon, 11, 54, 56, 59, 65, 69, 71,
73, 76, 77, 79, 80, 83

-P-

Proaktiflik, 4, 20, 21, 52

-R-

Risk Alma, 4, 19, 52

-T-

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, 5, 129

-Y-

Yapısal eşitlik modeli, 2, 39, 62, 71, 73

Yenilikçilik, 4, 18, 19, 52

Yol analizi, 2, 49, 57, 61, 62, 71, 73, 80,
87